

**A TAGI TULAJDONLÁS A
MEZŐGAZDASÁGI SZÖVETKEZETEK BEN**

**Budapest
2006**

Kiadja:

az Agrárgazdasági Kutató Intézet

Főigazgató:

Udovecz Gábor

Szerkesztőbizottság:

Dorgai László, Kamarásné Hegedűs Nóra (titkár), Kapronczai István,
Kartali János, Kovács Gábor, Popp József, Potori Norbert
Udovecz Gábor

Készült:

A Vidékfejlesztési Igazgatóság
Pénzügypolitikai Osztályán

Szerző:

Nagy-Huszeín Tibor

Opponensek:

Dr Fekete József, igazgató
Szövetkezeti Kutatóintézet

Dr Zsohár András, adjunktus
Károly Gáspár Református Egyetem

Tartalomjegyzék

Bevezetés	5
1. A szövetkezeti vagyon „nevesítése”	9
1.1. Előzmények	9
1.2. A szövetkezeti vagyon névre írása	11
1.2.1. A szövetkezeti vagyonjegy, vagyonrész	11
1.2.2. A szövetkezeti üzletrész	13
1.2.4. A szövetkezeti üzletrész különböző gazdasági ügyletekben	17
1.2.5. A szövetkezet gazdasági társasággá történő átalakulása	18
1.2.6. Összefoglalva:	30
2. A szövetkezeti üzletrészek állami felvásárlása	31
2.1. Szövetkezeteken belüli forgalom	31
2.2. Az állam közbelép	32
2.2.1. Megsemmisített törvény	32
2.2.2. A szövetkezeti üzletrészek felvásárlása „üzleti” alapon	33
2.2.3. Vitatott esetek a felvásárlásban	34
2.2.4. Újabb üzletrész-vásárlási ígéretek	37
2.2.5. Feszültség a szövetkezetekben	37
2.3. Kísérlet a szövetkezeti üzletrészek értékesítésére	39
2.4. Állami részvétellel gazdasági társasággá alakult szövetkezetek	43
2.5. Felszámolási helyzet az üzletrészeket kezelő társaságnál	44
3. Új szövetkezeti törvény	47
3.1. A vagyoni közreműködés szabályozása az új törvényben	50
3.1.1. Részjegyek	50
3.1.2. Tagi kölcsön, pótbefizetés	51
3.1.3. Befektető tagok, befektetői részjegyek	51
3.2. A működő szövetkezetek átalakulása az új törvény szerint	52
3.3. Az állam által felvásárolt szövetkezeti üzletrészek sorsa az átalakulásban	60
3.4. Átalakulás gazdasági társasággá	63
3.4.1. Ha a felkínált üzletrészt a szövetkezet nem fogadta vissza	63
3.4.2. Ha a szövetkezet visszafogadta az államtól az üzletrészt	65
4. A vagyoni közreműködés egy lehetséges más modellje	69
Összefoglalás, javaslatok	73
Summary	77
Kivonat	81
Abstract	82
Feldolgozott jogszabályok és irodalom	83
Függelék	85
A sorozatban eddig megjelent tanulmányok	123

Bevezetés

Az utóbbi időben általában alábecsülik a szövetkezetek gazdasági jelentőségét, miközben az Európai Unióban a szövetkezeti tagok száma meghaladja a 110 milliót, ebből 23 millió szövetkezeti tagot a legutóbb csatlakozott országok vittek be az Unióba. Az USA-ban is mintegy 100 millió tagja van a szövetkezeteknek. *(Szövetkezetek a vállalkozóbarát Európában – az EU-Bizottság munkaanyaga)*

Nem indokolja ezt az alábecslést az sem, hogy a modern piacgazdaságban csökkenne a szövetkezetek gazdasági súlya. Éppen ellenkezőleg: a szövetkezetek részesedése a gazdasági tevékenységben a fejlettebb országokban magasabb, mint a kevésbé fejlettekben. Az EU tagországokban is növekszik a szövetkezetek részesedése, különösen az elsődleges és a másodlagos szektorban. Ez arra utal, hogy a modern piacgazdaságnak is fontos elemei a szövetkezetek.

Magyarországon mintegy 5300 szövetkezet működik, közel 1,8 millió taggal. A szövetkezetek által képviselt tőkeállomány mintegy 230 milliárd Ft, a szövetkezetek árbevétele megközelítőleg 800 milliárd Ft, eredményük évente 6 milliárd Ft-ra tehető.

Egy 2005-ben készített kutatás *(MEH Általános Politikai Államtitkárság, 2005.)* szerint „A szövetkezet a magyar lakosság többségének takaré- illetve mezőgazdasági szövetkezetet jelent, a megkérdezettek 65, illetve 57 százaléka hallott róluk. A lakásszövetkezeteket minden harmadik, a fogyasztási szövetkezeteket minden ötödik válaszadó említi. A más típusú szövetkezetek ismertsége csekélyebb, a lakosság kevesebb, mint 20%-a hallott róluk.

A megkérdezettek 18 százaléka állítja, hogy tagja valamilyen szövetkezetnek, abszolút többségük (64%) takarékszövetkezeti tag. Az egyéb szövetkezetek közül többen lakás- (16%), fogyasztási (11%), illetve mezőgazdasági szövetkezetek tagjai (9%), az iskola- (5%) befektetési és ingatlan- (5%) vagy üdülő, garázsszövetkezetek (2%) tagjainak aránya elenyésző.”

„A szövetkezet ugyan hasonlós a bármely egyéb vállalkozáshoz, ugyanakkor mégis abban különbözik a vállalkozások többi formájától, hogy egyidejűleg tagjai szükségleteinek érdekeit szolgálja, azokét, akik tulajdonosai és ellenőrzői is, tehát nemcsak a befektetések utáni visszatérítésből akarnak hasznot húzni. A vállalkozások valamennyi típusa azért jön létre, hogy meghatározó érdek-csoportjaik céljait szolgálja. A hagyományos vállalatoknál ezek a befektetők, azonban a szövetkezeteknél a tőkehozamot (amely néhány esetben megengedett), mindig alá kell rendelni egyéb érdekeknek is.” *(Szövetkezetek a vállalkozóbarát Európában – az EU-Bizottság munkaanyaga)*

Hazánkban az állam által szerényen támogatott termelői szerveződések – ellentétben a közvéleményben még mindig élő tsz-szel – a mezőgazdaságban már nem a termelés koncentrációját, az üzemméret növekedését, a hatékonyság irányába fejlődést szolgálják, hanem a termelők egységesebb piaci fellépését lennének hívatottak biztosítani, a beszerzések illetve az értékesítés területén. A termelés szervezése ennek alárendelt és ezt szolgáló eszközként jelenik meg ezekben a szerveződésekben. Szorosan összefügg ezzel a piaci erőfölény, a mezőgazdasági termelők kiszolgáltatottsága, ennek is következményeként a megszerzhető támogatások „elszívargása” is. A korábbi, a hetvenes-nyolcvanas évekre kialakult nagyüzemi termelő- illetve integrált kistermelői struktúra szétesése folytán a hazai

élelmiszerpiacra bevonult nagy feldolgozó illetve kereskedelmi szervezetekkel szemben a hazai termelői szféra nem volt és ma sem képes érdemben egyenrangú félként fellépni. A termelői szervezetek betölthetnék az így keletkezett űrt, amennyiben képesek lennének a kis termelő egységek körében az egységes termelés, egységes piaci fellépés kereteit megteremteni.

A termelői szervezetek alapításának felemás szorgalmazása és ímmel-ámmal történő politikai és anyagi támogatása mellett azonban továbbra is jelen van napjaink közbeszédében, politikai nyilatkozataiban, cselekedeteiben a szervezetek gondolatának kimondott, vagy sugallt elutasítása is. Ez a felemás magatartás a termelők körében éppúgy fellelhető, mint a politikai és kormányzati körökben. A Szonda Ipsos által 2003-ban készített, a szervezetekkel kapcsolatos közvélemény kutatásában a következőt állapítja meg: „Az uralkodó nézet szerint Magyarországon is szükség lenne (a nyugat-európaihoz) hasonló szervezetekre. A megkérdezettek 64%-ának ez a véleménye és 7%-nyian helyezkedtek az ellenkező álláspontra. A többiek (29%) nem tudtak véleményt formálni e kérdéstről. A baloldali és a liberális pártok, valamint az MDF hívei körében az átlagosnál gyakoribb az a nézet, hogy szükség lenne Magyarországon is önkéntesen szerveződő szervezetekre. Az ellenkező nézet a Fidesz-MPP és a MIÉP támogatóinak körében felülreprezentált.”

Az új szervezetek létrehozásának szerényen hirdetett támogatása mellett jelentős erőfeszítések történnék a korábbi időszakból megmaradt, átalakult, az új viszonyokhoz többé, vagy kevésbé alkalmazkodó szervezetek végleges eltüntetésére. Ez időnként kinyilvánított, vagy ki nem mondott szándékú intézkedésekben, máskor éppen elmulasztott, vagy halogatott intézkedésekben nyilvánul meg.

Ez a kétarcúság egyáltalán nem segíti a termelők mégannyira kívánt új szervezetését, hisz a „múltbéli” szervezetek tagadása egyben a bármilyen szervezetek elutasítását is sugallja. A termelői szerveződések, a szervezetek kérdése a rendszerváltást követően 15 évvel és az EU-csatlakozás után is inkább politikai, mintsem gazdasági problémaként kezeltek.

2005 végén új, egységes szervezeti törvényt alkotott az Országgyűlés. A törvény az érintettek körében és szakmai berkekben is sok vitát váltott ki. Szinte általános vélekedés, hogy az új törvény nem tudott újat hozni, nem tudott kiszabadulni a múlt béklyójából, és különösen nem tud mit kezdeni a már működő szervezetekkel. Egyes vélemények szerint az új törvény az ezután alakuló szervezetek esetében megfelelő kereteket biztosít, de a már működő szervezetekre vonatkozó átmeneti szabályok alkotmányos aggályokat is felvetnek, és nem alkalmasak a régi szervezetek átvezetésére. Mások szerint az új törvény nem is új, és sokak vélekednek úgy, hogy elhibázott az az alapkoncepció, amelyre az új törvény épül. Túlszabályozott a szervezet, nem segíti a szabad szervezést, és különösen nem ad teret a szervezetek céljának megvalósításához szükséges tőke belépéséhez.

Ebben az írásban a szervezést csupán egy szemszögből, a tagok vagyoni közreműködésének, ezen belül is a szervezetek céljának megvalósításához szükséges tőke rendelkezésre bocsátásának jogi szabályozása, e szabályozás változása szemszögből vizsgálom. Megkísérlem összefoglalni a múltból maradt és többször átalakult szervezetekben működött vagyon feletti tulajdonlás, a szervezeti döntési mechanizmus átalakulását, a szabályozás változásai által kiváltott reakciókat, a szervezeti üzletrész keletkezésének, majd megszüntetésének módját, várható következményeit.

Külön hangsúlyt kap a tanulmányban a szövetkezetek átalakulásának folyamata, annak buktatói, a tagok közötti illetve a tagok és a szövetkezet közötti vagyoni viszonyok időtől időre törvényben előírt változtatgatása, és a folyamatok pontatlan, következtelen szabályozásának következtében lehetséges visszaélések bemutatása, konkrét esetek tapasztalatai alapján. Szándékom bemutatni, hogy a szinte folyamatosan változó szabályozás, ezen belül különösen a most elfogadott új szövetkezeti törvény milyen kiskapukat nyit meg, hogyan válik a jogi tudás vagyonszerző eszközzé, hogyan lesz képes egy kisebbség a többség rovására teljesen törvényes eszközökkel akár egészen jelentős tőkekoncentrációra is.

Szándékom ugyanakkor bemutatni azt is, hogy a legújabb törvényi szabályozás miben hozhat újat illetve hogyan és miért válik a szövetkezeti célok megvalósításához szükséges tőke megszerzésének akadályává. Bemutatom, hogy az új törvény nem is túlságosan nagy változtatásával hogyan lehetne olyan életszerű feltételrendszert biztosítani a szövetkezésnek, amely feltételrendszerben a szövetkezés is egyik lehetséges válasz lehetne az előttünk álló gazdasági kihívásokra.

1. A szövetkezeti vagyon „nevesítése”

1.1. Előzmények

A nyolcvanas évtized második felében változó politikai környezetben, az akkorra már vállalati méreteket öltő, és a változó gazdasági feltételek hatására, kényszerére, egyre inkább vállalkozói szemlélettel működő – nem csak mezőgazdasági – szövetkezetekben élesen merült fel a tagok „tulajdonosi szemléletének”, majd tulajdonosi pozíciójának kérdése.

A jelentős tőkével működő, döntően termelő típusú, profitorientált termelő tevékenységet folytató vállalati méretű szervezetekben a külső politikai beavatkozás visszاسzorulásával egyre gyakrabban okozott működési zavarokat a szövetkezeti demokrácia, az egy tag egy szavazat elvére épülő döntési szisztéma. Paradox módon ezekben a szervezetekben a közvetlen, majd az „elvárásokra” építő pártirányítás megszűnése hozta felszínre az egy tag egy szavazat elvére épülő demokratikus irányítás alkalmatlanságát. Ezekben a szövetkezetekben, amelyekben tipikusan vállalati jellegű, profitérdekelt tevékenység folyt, ez a döntési szisztéma egyre inkább munkás-önigazgatásként funkcionált.

A szövetkezeti keretekben működő, valójában jelentős tőkét működtető termelő-vállalatokban egyre inkább megfogalmazódott valamiféle más elvekre, egyre gyakrabban a valós tulajdonlásra épülő döntési mechanizmus igénye.

1988 októberében az Országos Szövetkezeti Tanács (OSZT) Elnökségének egy kötetlen tanácskozásán készült emlékeztetőben az alábbi gondolatok olvashatók:

- „Rendezni kell a szövetkezeti tulajdon kérdését. (Oszthatatlan vagyon: mozdulatlan-e vagy sem.)
- Ha a tőkeérdekeltség elvét nem sikerül ugyanúgy biztosítani, mint a társaságoknál, a szövetkezeti mozgalom összeomlik.
- Az rt-ben elismerik a tagokat tulajdonosnak, a szövetkezetben nem.”¹

A nyolcvanas évek végén indult el az a folyamat, melynek során előbb csak kisebb részben, majd csaknem teljes egészében a szövetkezeti tagokra osztották, „nevesítették” a szövetkezet tulajdonában volt vagyont. A vagyon nevesítése alatt azt értették, hogy a szövetkezet vagyonát (nem beleértve a szövetkezeti tulajdonba került mezőgazdasági rendeltetésű földeket) valamilyen elvek alapján felosztva az egyes tagok vagyoni hozzájárulásaként mutatják ki. Helyesebb lett volna ezt a folyamatot a vagyon névre írásaként leírni, de akkor a folyamatot kevésbé pontosan kifejező „nevesítés” szó vált uralkodóvá.

Az akkori vitákban is megfogalmazódott, de nem kapott elégséges figyelmet, hogy **a vagyon névre írása (akkori szóhasználattal: nevesítése) önmagában, a döntési szisztéma változtatása nélkül, nem változtatja meg e vállalkozások működését.** A névre írt vagyontara épített, ahhoz igazodó, tulajdon-arányos szavazásra épülő döntési mechanizmus szerint működő vállalat viszont – a hagyományos értelemben – már aligha lenne szövetkezetnek tekinthető. Akkor a konkrét helyzetre kerestek konkrét, vagy még inkább politikai választ. Igaz, hogy egyesekben – így e sorok írójában is – felmerült valamiféle kompromisszumos konstrukció igénye és ötlete is, *(1987-ben meg is jelent a sajtóban, Ötlet, 1997. október)*

¹ Feljegyzés az OSZT Elnöksége kötetlen tanácskozásáról (OSZT irattár, idézi: Dr. Pál József, Szövetkezés 2005./1.)

de a rendszerváltás körüli lázas időben ezek háttérbe szorultak. Ezekben a vitákban nem fogalmazódott meg világosan, hogy a probléma valójában nem is abban van, hogy a szövetkezetekben nem érvényesül a tagok „tulajdonosi szemlélete” (akkor ezt így nevezték), hanem abban, hogy annak a gazdasági tevékenységnek, ami és ahogyan az akkori termelő típusú szövetkezetekben folyt, alkalmas kerete-e a szövetkezet.

Ennek a pontatlan illetve hiányos diagnózisnak – és a rendszerváltás utáni kormányoknak a szövetkezetekkel szembeni ellenérzéseinek – aztán legalább két évtizedre kiható, akár súlyosnak is nevezhető következményei lettek a magyar szövetkezetek sorsára, és látni fogjuk, hogy a káros hatások korántsem tekinthetők csupán a múlt részének.

Ezzel a folyamattal lényegében egyidőben frissült fel a gazdasági társaságok szervezésének lehetősége is, előbb az egykori kereskedelmi törvény egyes rendelkezéseinek „leporolásával”, majd az új társasági törvény megalkotásával. **Annak a profit-érdekelte vállalkozás-jellegű tevékenységnek, ami akkor a szövetkezetek zömében folyt, sokkal inkább lett volna alkalmas kerete a gazdasági társaság, mint a szövetkezet.** A szövetkezetekben dolgozó szakemberekben azonban a támadások keresztüztüében dacreakcióként egyfajta ragaszkodás, „betyárbecsület” mutatkozott meg a szövetkezetek iránt akkor is, ha egyébként maguk is érezték, hogy nem igazán felel meg a tényleges tevékenységnek az a keret. Megtartották a szövetkezetet, mint keretet, de abban a gazdasági társaság jellemzőit kérték számon, illetve igyekeztek megvalósítani.

Nem került sor olyan tisztázó vitára, hogy a modern korban mi is a szövetkezet, milyen tevékenységre, milyen érdekelttség alapján érdemes ezt a formát alkalmazni akkor is, amikor már legális keret teremtődött a tőkeérdekelttségre épülő gazdasági társaságok szervezésére. Az érdekképviselések keretében ugyan elindultak ilyen viták, de nagyon gyorsan olyan irányt vettek, hogy miként lehet a szövetkezet megtartásával „kvázi gazdasági társaságot” csinálni. Nem tisztázódott, hogy a szövetkezet inkább olyan tevékenységhez nyújt alkalmas keretet, amelyben a szövetkezet tagjának érdeke elsősorban nem a szövetkezetben folytatott tevékenység eredményéhez, a befektetett tőkéjének közvetlen megtérüléséhez, a vagyonának a gyarapításához, hanem sokkal inkább magához a szövetkezetben folytatott tevékenységhez fűződik, vagy arra irányul, hogy – kissé most egyszerűsítve – a saját gazdaságában folytatott tevékenységének eredményességét javítsa.

A Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége (International Co-operative Alliance – ICA, magyarul SZNSZ) meghatározása szerint: „A szövetkezetek olyan személyek autonóm társulásai, akik önkéntesen egyesültek abból a célból, hogy közös gazdasági, társadalmi és kulturális céljaikat közös tulajdonú és demokratikusan irányított vállalkozások útján megvalósítsák.

A szövetkezet meghatározó jellemzői a következők:

- Lehetőséget ad a szabad és önkéntes társulásra, s az abból való kilépésre
- Demokratikus szervezetű, ebben mindegyik tagnak egy (vagy a szavazatok korlátozott részére kiterjedő) szavazata van, többségi döntéssel hozzák határozataikat; vezetőségüket választják, s az beszámolóval tartozik tagjai részére
- A gazdasági eredményt méltányos, igazságos, és korrekt módon osztják fel.” (SZNSZ, 1995.)
-

A Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége (SZNSZ) szerint a szövetkezet bármilyen jogi formát felvehet, amelynél érvényesülnek a szövetkezeti definíció elvei, elvileg tehát a szövetkezés nem igényel feltétlenül önálló, elkülönült jogi szabályozást. A legtöbb országban mégis létezik önálló szövetkezeti törvény.

Magyarországon a társasági törvény megalkotásakor, és azóta is időről időre felmerült az igény, hogy a szövetkezet is kerüljön be a társasági törvénybe, mint egyik társulási forma. Ez ugyan nem valósult meg a mai napig sem, de a szövetkezeti törvény átvett jó néhány szabályt, technikát a gazdasági társaságokról szóló törvényből, és a szövetkezetek gazdasági társasággá való átalakulásának szabályozásával megteremtődtek a két forma közötti közlekedés keretei is, igaz, csak egy irányban, a szövetkezet társasággá alakulásának irányában.

A korábbi politikai rendszer sajátosságaiból következett, hogy – mivel a szövetkezetek viszonylagos autonómiát éltek – minden magánkezdeményezés ebben a keretben próbált érvényesülni. Az akkori vitáknak sokkal inkább arra kellett volna irányulniuk, választ adniuk, hogy a korábban csak a szövetkezetekben folytatható vállalkozásszerű tevékenységeket hogyan vezessék át a gazdasági társaságok világába. Ehelyett inkább a szövetkezeti kereteket próbálták meg hozzáigazítani a társaságokkal szemben elvárható követelményekhez, szerencsétlen kompromisszumokat kötve éppen a vagyoni közreműködés szabályozásában.

A nyolcvanas évek végén, kilencvenes évek elején tehát a szövetkezeti vagyont különféle arányszámok szerint felosztották, alapvetően a szövetkezet tagjai között. A vagyon nevesítésének, névre írásának igénye illetve a jogi szabályozásban ténylegesen megfogalmazott „szövetkezeti vagyonjegy”, „szövetkezeti vagyonrész”, majd „szövetkezeti üzletrész” tényleges tartalma jelentősen eltért egymástól. A szövetkezeti üzletrész fogalmát, tartalmát később részletesebben is görcső alá vesszük.

A névre írt vagyon alapján számos szövetkezet átalakult részvénytársasággá, korlátolt felelősségű társasággá. Az átalakulás az ország különböző részeiben más-más ütemben és más-más formában ment végbe. Volt olyan megye, ahol az összes szövetkezet átalakult (Baranya), igaz, itt a részleges átalakulás vált jellemzővé, amikor a szövetkezet is megmarad, de a gazdasági tevékenységet gazdasági társaságba szervezik át. Ez az átalakulási folyamat azonban nem vált általánossá, sok olyan gazdálkodó szervezet is megmaradt ebben a kompromisszumos szövetkezeti keretben, amelynek sokkal inkább a társasági forma felelt volna meg.

A látszólag a nevesített vagyonra épített a szövetkezeti szabályozásban jónéhány fogalmat, mechanizmust átvettek a gazdasági társaságoktól, azonban az átvett elnevezések nem egy esetben egészen más tartalmat jelöltek és jelölnek napjainkban is. Ennek egyik legtipikusabb példája a **szövetkezeti üzletrész** fogalma, tartalma, és felemás jogi szabályozása, ami az elmúlt években igen sok gazdasági és politikai probléma forrásává is vált.

1.2. A szövetkezeti vagyon névre írása

1.2.1. A szövetkezeti vagyonjegy, vagyonrész

1988-ban módosult a szövetkezetekről szóló 1971. évi III. törvény (1988. évi II. tv. a szövetkezetekről szóló 1971. évi III. törvény módosításáról). A törvény lehetővé tette, hogy

„a szövetkezet tagjai számára ingyenes vagyonszert bocsáthat ki”. A vagyonszert kibocsátása részleteinek szabályozását minisztertanácsi rendeletre hagyta a törvény. A 94/1988. (XII.22.) Mt-rendelet az év végén, december 22-én jelent meg.

A „nagy” szövetkezeti törvény 1989-ben ismét kiegészült, és az 1989. évi XV. törvény lehetőséget adott arra is, hogy a szövetkezetek – ekkor még a mezőgazdasági szövetkezetek kivételével – az ingyenes vagyonszert mellett tagjaik részére szövetkezeti üzletrészt is juttathattak. A juttatás felső határa a szövetkezet 1988. év végi mérlegében szereplő – a részjegy és vagyonszert alappal csökkentett – szövetkezeti vagyon feléig terjedhetett, de az ezt követően keletkezett növekmény nevesítésének nem szabott határt a törvény.

A törvény szerint az így juttatott szövetkezeti üzletrész után osztalék illetve meg a tulajdonost, az üzletrész a szövetkezet tagjára átruházható, névreszóló, örökölhető értékpapír volt. Az örökös, illetőleg a kilépett, kizárt tag azonban a szövetkezeti üzletrészt csak a szövetkezet tagjára vagy a szövetkezetre ruházhatta át. Ha az örökös nem természetes személy volt, az üzletrészt köteles volt felajánlani a szövetkezetnek. Ezt a korlátozást azonban az ágazati szövetkezeti törvényekben fel lehetett oldani, a szövetkezet elővásárlási joga mellett.

A szövetkezeti üzletrészt ez a törvény még a szövetkezet ún. stabil vagyonelemének képzelte el, rögzítve, hogy a szövetkezeti üzletrész értékének kifizetésére – a szövetkezet jogutód nélküli megszűnése esetét kivéve – a volt tag (örököse) nem tarthat igényt.

A „nagy” szövetkezeti törvény módosítását követte a mezőgazdasági szövetkezetekről szóló 1967. évi III. törvény módosítása is (1989. évi XX. tv. a mezőgazdasági szövetkezetekről szóló törvény módosításáról), ami a mezőgazdasági szövetkezetek esetében a (föld nélkül számított) szövetkezeti vagyon legfeljebb 50%-a erejéig tette lehetővé ingyenes szövetkezeti vagyonszert kibocsátását. A szövetkezeti vagyonszertek és a korábban esetleg kibocsátott ingyenes vagyonszertek összértéke az első juttatáskor nem haladhatta meg az 1988. december 31-i mérleg szerinti (föld nélkül számított) szövetkezeti vagyon – részjegy és vagyonszert alappal csökkentett részének – 50 %-át. Az általános szabályozáshoz hasonlóan a mezőgazdasági szövetkezetek esetében sem volt korlátja a juttatás után keletkezett vagyonszert növekmény nevesítésének.

A szövetkezeti vagyonszert – az elnevezés kivételével – lényegében azonos volt a többi szövetkezetben juttatható szövetkezeti üzletrésszel, bár az osztalékjog tekintetében árnyaltabb a szabályozás: „A szövetkezeti vagyonszert után a termelősövetkezet eredményétől függően a közgyűlés által meghatározott osztalékot fizet.” (1989. évi XX. tv. 7.§)

A szövetkezeti üzletrész, vagyonszert gazdasági tartalmának ellentmondásosságára utal a szabályozásnak az a kitétele, amely a juttatás mértékét a szövetkezeti vagyon meghatározott arányában maximálja. Ha ugyanis a szövetkezeti üzletrész, vagyonszert valóban üzletrészként funkcionálna, akkor ilyen korlátozásnak nem lenne értelme.

Árulkodó a maradvány-jog megfogalmazása is: „A szövetkezeti vagyonszert kiadására csak a termelősövetkezet jogutód nélküli megszűnése esetén kerülhet sor.” (1989. évi XX. tv. 7.§) Az általános szövetkezeti törvény hasonlóan fogalmazza meg a maradvány-jogot, „a szövetkezeti üzletrész kifizetéséről” beszél.

A szabályozás a szövetkezeti üzletrészt, szövetkezeti vagyonszert tehát nem az egyes tag által a szövetkezeti vagyonból birtokolt rész arányának meghatározására alkalmas

eszköznek tekinti, hanem a szövetkezeti saját vagyon egyik elemeként, részeként definiálja. A szövetkezeti üzletrész, vagyonrész a szövetkezet végelszámolása esetén sem nem képezi a szövetkezeti vagyon maradványa teljes felosztásának alapját.

A tanulmány témája szempontjából azonban a legfontosabb sajátossága ennek az átmeneti szabályozásnak, hogy a vagyon nevesítése egyáltalán nem érintette a szövetkezeten belüli döntési, ellenőrzési szisztémát, az változatlanul az egy tag egy szavazat elvére épült.

A szövetkezetek egy része mégis élt ezekkel a törvény adta lehetőségekkel, és tagjai részére juttatott ilyen vagyonjegyet illetve vagyonrészt. Azt azonban korántsem lehet állítani, hogy a vagyon nevesítése általánossá vált volna.

1.2.2. A szövetkezeti üzletrész

A politikai rendszerváltást követően a mezőgazdasági termelőszövetkezetek, illetve e termelőszövetkezetek vagyona a politikai viták középpontjába került. A vagyoni kárpótlás aránytalanul széles körben érintette a termelőszövetkezetek földtulajdonát, és a viták kereszttüzebe került a szövetkezetek egyéb vagyona is. A politika a mezőgazdasági népesség vagyonszerzési vágyát erre a vagyonra irányította, és a korábbi, már említett nevesítést követően most már a szövetkezeti vagyon egészének magántulajdonost teremtett.

A szövetkezeti üzletrész igazi „karrierjét” 1992-ben futotta be. Az év első két törvénye² a szövetkezetek életét volt hivatva új pályára állítani. Az 1992. évi I. törvény hatályon kívül helyezte az addigi szövetkezeti törvényeket, és új kereteket határozott meg a szövetkezésre. A II. törvény volt hivatott az átmenet levezénylésére, a szövetkezeti vagyon teljes nevesítésére és annak alapján a tagok közötti természetbeni szétosztására is.

A szövetkezeteknek a termőföldön kívüli csaknem teljes vagyonát – legalább 90%-ban (legfeljebb 10%-ot lehetett fel nem osztható vagyonba, szolidaritási alapba helyezni) – törvény rendelte el nevesíteni és felosztani. **A nevesítéssel az egy tagra jutó részt nevezték „szövetkezeti üzletrésznek”,** ami ezzel a részjeggyel mellett a szövetkezeti tagoknak a szövetkezeten belüli vagyoni közreműködésének meghatározó megtestesítője lett. A szövetkezeti üzletrészt tehát az 1989. évi XV. törvény teremtette meg, amit aztán az 1992. évi I. és II. törvények az akkor működő termelő típusú, mezőgazdasági, ipari és fogyasztási szövetkezetek meglévő vagyonának nevesítése és (egyszeri) felosztása eszközévé tettek.

Az új szövetkezeti törvény hatálybalépésekor működő szövetkezeteknek – kevés kivétellel – az 1991. december 31-i mérleg szerint, a részjeggyetőkével és a termőfölddel csökkentett vagyonát a törvény és a közgyűlés határozatai szerint fel kell osztani. A korábban juttatott vagyonjegy, vagyonrész névértékét az ekkor juttatott üzletrésszel össze kellett vonni.

A vagyonnevesítés során nem lehetett felosztani az általános fogyasztási szövetkezetek vagyonának harminc százalékát illetve nem lehetett felosztani a lakás-, a takaré- és az iskolai szövetkezet (szövetkezeti csoport) vagyonát. A felosztásban további korlátot jelent, hogy az általános fogyasztási szövetkezetben egy tag legfeljebb százezer forint névértékű üzletrészt szerezhetett meg.

² 1992. évi I. tv. a szövetkezetekről, illetve 1992. évi II. tv. a szövetkezetekről szóló 1992. évi I. törvény hatályba lépéséről és az átmeneti szabályokról

A törvény szerint vagyonnevesítésben azt kellett részesíteni, aki

- 1991. január 1. napján tagja volt és a törvény hatálybalépésének napján is tagja a szövetkezetnek, továbbá azt, aki
- a törvény hatálybalépését megelőzően legalább öt évig tagja volt a szövetkezetnek, illetőleg e volt tag örökösét, és
- aki megszűnt tagsági viszonyát helyreállította, illetőleg a tagsági viszony helyreállítására jogosultnak az örökösét.

A vagyonnevesítés érdekében, annak során azok voltak jogosultak tagsági viszonyuk helyreállítására és ezzel a vagyonnevesítésre, akik

- szövetkezeti tagsági viszonyukat 1987. december 31-e után szüntették meg, vagy
- akiknek tagsági viszonya szövetkezeti határozattal szűnt meg, és a szövetkezettel – a fogyasztási szövetkezetet kivéve – munkaviszonyban állnak, továbbá
- akik a földjüket a földről szóló 1987. évi I. törvény és a termelőszövetkezetekről szóló 1967. évi III. törvény módosításáról szóló 1990. évi IX. törvény alapján visszaigényelték, és tagsági viszonyuk ezzel összefüggésben szűnt meg.

A közgyűlés a vagyonnevesítés során a törvényben jogosultként megjelölteken túl a nevesítésre kerülő vagyon legfeljebb tíz százalékáig szövetkezeti üzletrészt juttathatott

- a szövetkezet alkalmazottainak,
- a szövetkezet volt tagjainak, azok örökösének,
- és a mezőgazdasági szövetkezetekben a rendszeresen munkát végző segítő családtagoknak is.

A vagyonnevesítés során az egyes tagoknak juttatott üzletrész mértékét a vagyon létrehozásában és gyarapításában való közreműködés mértékének megfelelően kellett megállapítani. A törvény szerint ehhez figyelembe kellett venni a tagsági viszony időtartamát, a személyes közreműködés súlyát és arányát, a korábbi vagyoni hozzájárulás, bevitt vagyon mértékét, és a korábbi jogszabályok alapján szövetkezeti üzletrész, vagyonrész vagy vagyonjegy formájában kapott részesedést.

A szövetkezetekben a vagyon felosztása nem csak a tagok között történt, a vagyonnevesítésben érintettek körét a törvény tágabban határozta meg, mint a szövetkezetek akkori tagjainak köre. Ezzel jött létre az ún. „külső szövetkezeti üzletrész”, és – mivel a vagyon nevesítését követően is folyamatosan kerülnek üzletrészek a kívülálló körbe a tagok kilépésével, vagy halálával – a külső üzletrészek száma később egyre nőtt.

A vagyonnevesítés során különleges szabályok vonatkoztak a szövetkezet tulajdonában volt termőföldekre. Ez a földalap a nem mezőgazdasági vagyon-sérelemek kárpótlásának is fedezete lett. Ennek bemutatása, elemzése nem tárgya ennek a tanulmánynak. Itt csupán annyit kell megemlítenünk, hogy a szövetkezet tulajdonában volt földből azok a tagok illetve alkalmazottak is földtulajdonhoz juthattak, akik korábban földdel nem rendelkeztek, illetve tulajdonuk mértéke nem haladta meg a 30 aranykoronát.

1992-ben a mezőgazdasági és az ipari szövetkezetek tagjai illetve üzletrész-tulajdonosai egyszeri alkalommal jogot kaptak arra, hogy a szövetkezetben lévő üzletrészüket akár egyénileg, akár csoportosan a szövetkezetből természetben kikérhették, és ennek kiadását a szövetkezet nem tagadhatta meg. A fogyasztási szövetkezetek esetében egyénileg

nem lehetett kiválni, de az egy településen lakó tagok csoportosan szintén kiválhattak. Ilyen esetben az egyénileg, vagy csoportosan kiváló tagok a szövetkezeti üzletrészüket természetben kapták meg a szövetkezettől, az így kiadott vagyonnak megfelelő szövetkezeti üzletrészeket a szövetkezetnek be kellett vonnia. A kivált tagok, külső üzletrész-tulajdonosok illetve csoportok nem váltak a szövetkezet jogutódaivá. Elvileg – és a gyakorlatban is – arra is volt lehetőség, hogy a szövetkezet összes tagja, üzletrész-tulajdonosa egyénileg, vagy csoportokban – sőt, akár egy csoportban is! – kiváljon a szövetkezetből, és ezzel a szövetkezet jogutód nélkül, de nem végelszámolási eljárásban megszűnjék.

A kiválások, szétválások lényegében a szövetkezetek felosztásához is vezethettek volna, és talán volt is ilyen szándék. Különösen „hatékony” lehetett ebben a felosztásban a nem tagok részére juttatott szövetkezeti üzletrész, hiszen azok, akik így mintegy kárpótlásul kaptak üzletrészt, már nem kötődtek a szövetkezethez, sokkal inkább az volt elvárható tőlük, hogy a kárpótlásul kapott szövetkezeti üzletrészt minél előbb valós vagyonra váltsák. Ez a várakozás azonban nem bizonyult reálisnak. A szövetkezetekből ugyan váltak ki kisebb-nagyobb csoportok, szűntek is meg szövetkezetek, de a szövetkezetek száma lényegében alig csökkent. A szervezeti változásokat túlélő szövetkezetekben bent maradt sok külső üzletrész-tulajdonos is. Az idő múlásával számuk egyre nőtt, hisz akik kiléptek a szövetkezetből, azok is külső üzletrész-tulajdonossá váltak, és a meghalt tagok nem szövetkezeti tag örökösei is ezt a táborot gyarapították. Sok örökös maga sem volt tisztában ebbéli státuszával, mert a hagyatéki eljárásokban sok esetben egyszerűen elfeledkeztek a szövetkezeti üzletrészeiről. Így annak tulajdonos-változása nem került átvezetésre, és utóbb nem lehet fel az üzletrésszel jogosan rendelkező tulajdonos. Ez különösen a szövetkezet végelszámolása vagy gazdasági társasággá alakulása esetén okoz problémákat.

Az átmenet részeként lezajlott szervezeti változásokat követően ismét meg kellett állapítani a szövetkezetek vagyonának értékét, és az üzletrész-tőke értékét is.
A szövetkezeti üzletrész gazdasági természete

Hasonlítsuk össze a korlátolt felelősségű gazdasági társaságokból ismert **üzletrész** illetve a **szövetkezeti üzletrész** fogalmát, gazdasági tartalmát, a gazdasági tranzakciókban betöltött szerepét!

Az üzletrész a gazdasági társaságokban, konkrétan a korlátolt felelősségű társaságokban egy arányszámot jelent, az egyes tulajdonosok mindenkori részesedésének arányát a társaság mindenkori teljes saját vagyonából. Gyakorlatilag a társaság alapításakor az egyes tagok által bevitt vagyon – a törzsbetét – arányát mutatja a társaság teljes jegyzett tőkéjéhez, a törzstőkéhez viszonyítva. Ehhez az arányhoz kötődik alapvetően, néhány eltérő szabályozási lehetőséget leszámítva a tulajdonosok döntésekben való részvételének, az eredményből való részesedésének illetve a megszűnés esetén a maradványból való részesedésének joga. Az üzletrész nagysága – többlet befektetés vagy tőkekivonás nélkül – állandó, piaci értéke azonban folyamatosan változhat.

A szövetkezet maga is lényegében korlátozott felelősségű gazdasági szervezet, de törvényben szabályozott minimális tőke-követelmény nélkül, amelyben a tagok felelőssége a szövetkezetbe bevitt részjegy illetve a nevesítéssel kapott szövetkezeti üzletrész értékéig terjed. A szövetkezet ugyanakkor változó tőkéjű gazdasági szervezet is, amennyiben a tagok számának növekedésével a részjegytőke nő, a tagok számának csökkenésével a részjegytőke csökken. Ez a változás folyamatos lehet. A stabil tőke-elem szerepét korábban a fel nem osztott vagyon, a nevesítés után a fel nem osztott vagyon – szolidaritási alap, majd az

üzletrésztőkébe nem tett eredménytartalék, tőketartalék, lekötött tartalék – mellett az üzletrész-tőke tölthetné be.

Az üzletrész-tőkét – a szövetkezeti üzletrészek összességét – a szövetkezetekben is a saját tőkén belül, a jegyzett tőke részeként tartják ugyan nyilván, de tartalmát tekintve az nem maga a jegyzett tőke³. **A szövetkezeti üzletrész egy pénzben kifejezett összeg, a szövetkezeti üzletrész-tőke pedig a szövetkezeti üzletrészek összege. A Szövetkezetekről szóló 1992. évi I. törvény értelmében a szövetkezeti üzletrész nem jelenti az egyes tulajdonosoknak a szövetkezet teljes saját vagyonából való részesedési arányát.**

A szövetkezet az eredménytartalékát és tőketartalékát a tagok között külön közgyűlési döntéssel szövetkezeti üzletrész formájában feloszthatja, ennek során az üzletrész-tőkét növelheti illetve üzletrész-tőkét képezhet, **de ha nem teszi meg, akkor ezek az elemek nem válnak az üzletrésztőke részévé, nem növelik a szövetkezeti üzletrészek értékét.** A felosztás során olyan tagok is kaphattak üzletrészt, akik ilyenkorábban nem rendelkeztek, ezt a lehetőséget azonban a 2000. évi CXLI. törvény megszüntette (*2000. évi CXLI. tv. 89.§*).

A szövetkezet a veszteségét is elszámolhatja az üzletrész-tőke terhére, ebben az esetben minden üzletrész névértékét azonos arányban kell csökkenteni. Ez a cégnyilvántartásban és a szövetkezet mérlegében a jegyzett tőke leszállításaként jelenik meg, de a szövetkezetben ennek a leszállításnak nincsenek különösebb hitelezővédelmi korlátai, és közzétételi kötelezettség sincs.

Igaz ugyan, hogy az üzletrész-tőke rendeltetését tekintve a stabil tőkeelem lenne, valójában azonban a felemás és következtelen törvényi szabályozás következtében ezt a szerepet csak korlátozottan töltheti be. A gazdasági társaságokban a tulajdonosok által elhatározott esetleges tőkeleszállításhoz szükség van a hitelezők előzetes tájékoztatására és hozzájárulására, a szövetkezetekben erre nincs szükség, sőt, a 2000. évi CXLI. törvény kifejezetten megfordítja a folyamatot. Nem azt szabályozza, hogy ha a tulajdonosok tőkét akarnak kivonni a szervezetből – a szervezet saját tulajdonosi jogokat megtestesítő papírjainak a szervezet által történő visszavásárlása ezt jelenti –, akkor milyen előzetes feltételeknek kell megfelelni, hanem azt írja elő, hogy ha a szervezet ilyen papírt vásárol vissza, akkor azt haladéktalanul és kötelezően be kell vonni (*2000. évi CXLI. tv. 89.§*). Nem köti a visszavásárlást sem a tőkén belüli korlátozott arányhoz, sem ahhoz, hogy saját papírt csak a többletvagyon terhére lehetne visszavásárolni.

A szövetkezetben tehát a jelenleg még érvényes szabályozás szerint

- **a szövetkezeti üzletrész nem egy arányszám, hanem egy meghatározott, pénzben kifejezett érték,**
- **az üzletrésztőke nem azonos a szövetkezet mindenkori vagyonával, hanem annak csak egy meghatározott részét jelenti.**
- **a szövetkezeti üzletrész mindenkori értéke formailag megegyezik a szövetkezet aktuális utolsó mérlege szerinti névértékével**, hiszen a szövetkezet saját vagyonán belül **az üzletrésztőke nagyságát a szövetkezet éves közgyűlése határozza meg.** Ez akkor is igaz, ha sok esetben maguk a szövetkezetek sem tudják ezt, és esetleg évekig, vagy az üzletrész létezése óta még egyszer sem **hoznak** döntést az üzletrésztőke új értékéről.

³ Olyannyira nem, hogy néhány szövetkezet nem is a jegyzett tőkében, hanem a tőketartalékban tartja nyilván az üzletrész-tőkét, és ezt a cégbíróóságok is elfogadták!

A fenti megállapítások többnyire helytállóak... de azért ez nem egészen egyértelmű, a szövetkezeti üzletrész bizonyos tranzakciókban mégis hasonlít a társaságok üzletrészeihez.

Ennek bizonyítására a következőkben áttekintjük, hogyan is viselkedik a szövetkezeti üzletrész a szövetkezet életének különböző helyzeteiben.

1.2.4. A szövetkezeti üzletrész különböző gazdasági ügyletekben

Az 1992. évi I. törvény szerint a szövetkezeti üzletrész különbözőképpen viselkedik a szövetkezet működése illetve a szövetkezet státuszát érintő ügyletek során:

1.2.4.1. Szavazati jog

A szövetkezeti üzletrész nem ad jogot a szervezeti és gazdasági döntések meghozatalában való részvételre, **nem kötődik hozzá szavazati jog sem a szövetkezeti tagok, sem a kívülállók esetében.** Az üzletrész birtoklása a szervezeti életben a közgyűlésen csak tanácskozási jogot biztosít.

A külső üzletrészek visszavásárlási kötelezettségéről egy 2000-ben alkotott törvény (*2000. évi CXLIV. törvény a mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészekről, 11. §*) a közgyűlésben és a küldöttgyűlésben szavazati jogot biztosított volna a külső üzletrész-tulajdonosnak is, azonban ezt a törvényt az Alkotmánybíróság teljes egészében megsemmisítette.

1.2.4.2. Kisebbségi jogok

Az évi rendes közgyűlésen kötelező napirendre tűzni az üzletrészek legalább 10%-át képviselők javaslatát. Ebben a tekintetben sincs semmiféle különbség a tagok tulajdonában álló illetve a külsőnek nevezett, a szövetkezettel tagsági viszonyban nem álló természetes és jogi személyek szövetkezeti üzletrészei között. A napirendre tűzés azonban csak azt jelenti, hogy az adott kérdést a közgyűlésen meg kell tárgyalni, de döntést csak a tagok hozhatnak. A közgyűlés esetleges törvénytörő vagy Alapszabályba ütköző határozatát a bíróság előtt csak tag támadhatja meg, de a tag sem az üzletrész által megtestesített vagyon érdekséremlme okán, hanem tagsági joga alapján.

1.2.4.3. Osztalékjog

A szövetkezeti üzletrész elvileg jogot **ad a szövetkezet adózott eredményéből fizetett részesedésre, osztalékra.** Az osztalékfizetésről azonban a tagok az egy tag – egy szavazat elve alapján döntenek, ezért aligha tekinthető reális várakozásnak az osztalék-fizetés, ha az üzletrészeknek jelentős része nem tagok kezében van, illetve akkor sem, ha az egyes tagok által birtokolt üzletrészek nagysága jelentős szórást mutat. Ilyen esetben ugyanis könnyen belátható, hogy a tagok többsége az üzletrészek kisebbségével rendelkezik.

Egyébként az osztalék fogalma is meglehetősen idegen a szövetkezettől, ha a szövetkezetben a keletkezett eredmény valamiféle visszajuttatására kerül sor, akkor azt inkább „visszaosztásnak” szokás nevezni, és többnyire nem a tulajdonlás, hanem a forgalom alapján szokás elosztani. Az 1992. évi I. törvény tartalmaz egy, az osztalék fizetésére vonatkozó korlátozó szabályt is, nevezetesen, hogy a „szövetkezet éves kiosztható eredményének a nagyobbik részét a személyes közreműködés arányában a tagoknak kell visszatéríteni” (*1992. évi I. tv. 61. § (2) bek.*).

Érdeemes itt kitérni a fordított helyzetre is, nevezetesen arra, hogy a szövetkezet a veszteséget az üzletrész-tőke terhére is leírhatja. Erről is a közgyűlés hozhat döntést, a külső tulajdonosok szavazati és bíróság előtti megtámadási joga nélkül. A törvény ilyen esetben azt követeli meg, hogy ha az üzletrész-tőkét veszteség rendezésére kell felhasználni, akkor minden szövetkezeti üzletrészt arányosan kell csökkenteni. Arról nem szól a törvény, hogy mit kell érteni a „kell” szó alatt, semmi sem zárja ki azt, hogy a szövetkezet akkor is éljen az üzletrész-tőke leszállításának lehetőségével, ha egyébként akár jelentős tőketartalékkal is rendelkezik. A vagyonvesztésben tehát együtt sír a tag és a külső üzletrész-tulajdonos. Később látni fogjuk, hogy ezzel a szintén nem teljesen következetesen végiggondolt szabállyal vissza is lehet élni, mégpedig megfellebbezhetetlenül.

1.2.4.4. Elszámolás a tagsági viszony megszűnése esetén

A tag kilépése, kizárása vagy halála esetén a szövetkezeti üzletrész értékét – szemben a részjeggyel – nem kell kifizetni, és nem is lehet a szövetkezettől követelni. A szövetkezeti üzletrész továbbra is a kilépett, kizárt tag, vagy az örökösök tulajdonában marad, illetve eladhatja azt más tagnak, vagy kívülállónak. Utóbbi esetben a szövetkezetet illetve a tagokat a szövetkezet Alapszabályában meghatározott módon elővásárlási jog illeti meg. **Ha a szövetkezet vásárolja meg az általa kibocsátott szövetkezeti üzletrészt, akkor azt a szövetkezet a 2000. évi CXLI. törvény hatályba lépése után már nem értékesítheti, nem oszthatja rá a többi tagra, hanem be kell azt vonnia, és ezzel az adott üzletrész megszűnik, egyidejűleg a szövetkezet üzletrésztőkéje is csökken.**

1.2.4.5. Maradványhoz fűződő jog

A szövetkezet végelszámolása esetén a közgyűlés döntése szerint a szövetkezeti üzletrész is **a maradvány felosztásának alapját képezheti**. A végelszámolás esetén tehát a szövetkezeti üzletrész „normálisan” viselkedik, a maradvány-jogban látszólag nincs megkülönböztetve a belső illetve a külső szövetkezeti üzletrész. Ugyanakkor azonban azt végelszámolás esetén sem feledhetjük, hogy a végelszámolásról a tagok a nem tag üzletrész-tulajdonosok beleszólása nélkül hozhatnak döntést, a végelszámolót a tagok jelölik ki, és a végelszámoló csak a közgyűlésnek tartozik felelősséggel, a zárómérleget is a közgyűlés fogadja el, abba, így különösen a végelszámolási eljárásban történő vagyon-értékesítésbe, illetve a maradvány felosztásába a külső tulajdonosok érdemben nem szólhatnak bele.

1.2.5. A szövetkezet gazdasági társasággá történő átalakulása

A rendszerváltást megelőzően is működő szövetkezetek jelentős része tényleges gazdasági tartalma szerint inkább lett volna gazdasági társaságnak tekinthető, mint szövetkezetnek. Az elmúlt két évtizedben sok korábbi szövetkezet ténylegesen is a gazdasági társasággá alakulást választotta. Emiatt is és az átalakulás esetenként igen különös szabályozása miatt is ez a problémakör a tanulmányban kiemelt súlyt kap. A szövetkezeti üzletrész különleges természete leginkább a gazdasági társasággá alakulás folyamatában érhető tetten.

Ha egy gazdasági társaság más szervezeti formába alakul át, az pótlólagos befektetés illetve tőkeleszállítás nélkül általában nem érinti a tulajdoni arányokat. Más a helyzet, ha szövetkezet alakul át gazdasági társasággá. Szövetkezet korlátolt felelősségű társasággá, vagy zártkörű részvénytársasággá alakulhat át. (a takarékszövetkezet csak részvénytársasággá alakulhat át.)

A szövetkezet gazdasági társasággá való átalakulását a szövetkezet Igazgatósága, vagy a tagok legalább 15%-a írásban kezdeményezheti (1992. évi I. tv. 80.§). Érdekes, hogy egyéb esetben a tagok 10%-ának az okot és a célt is tartalmazó indítványára össze kell hívni a közgyűlést (1992. évi I. tv. 21.§ (1) bek.), ha azonban a közgyűlés összehívásának oka, célja a gazdasági társasággá alakulás, akkor ennél magasabb arányt ír elő a törvény.

Szövetkezetnek gazdasági társasággá alakulása esetére a törvény tartalmaz egy, a szövetkezeti és a cégbírósági jogalkalmazásban meglehetősen sajátos módon értelmezett rendelkezést. Nevezetesen a törvény kimondja, hogy az „átalakulás feltétele a szövetkezet teljes vagyonának a tagok közötti – értékpapírokban megtestesített – felosztása.” (1992. évi I. tv. 84.§ (1) bek.)

A rendelkezés látszólag teljesen felesleges, hiszen ahhoz, hogy a szövetkezet 1992-ben az akkor új törvény szerint átalakítsa Alapszabályát, előbb el kellett végeznie a teljes vagyon-nevesítést. Egyik értelmezés szerint ez a rendelkezés annak idején azért került a törvénybe, hogy megakadályozza a szövetkezetek vagyonnevesítés nélküli társasággá alakulását. Ha a szövetkezeti üzletrész, – „üzletrészhez” méltóan – a tulajdonosának „az üzlet egészéből tulajdonolt részét” jelölné, akkor erre a rendelkezésre valóban nem lenne szükség. Láttuk azonban, hogy a szövetkezeti üzletrész nem „az üzlet egészéből tulajdonolt rész” megjelölésére szolgál, hanem csupán a saját tőke egyik elemét jelenti. Ezért van szükség a társasággá alakulás előtt a vagyon teljes felosztására. Ez az átalakulás előtti vagyon-felosztási kötelezettség is azt bizonyítja, hogy a szövetkezeti üzletrész nem tévesztendő össze a társaságoknál ismert üzletrész fogalmával.

Ez a szabály a szövetkezetek gazdasági társasággá alakulásának kulcsfontosságú eleme lett, és a szövetkezeti üzletrész felemás helyzete leginkább e rendelkezés alkalmazása során mutatkozik meg. A jogalkalmazás során többé-kevésbé általánossá vált értelmezés szerint az átalakulást megelőzően a szövetkezet részjegy-tőkén és üzletrésztőkén felüli vagyonát kell a tagok között értékpapír formájában felosztani. Így találkozunk az egyik félreérthetetlen bizonyítékával annak, hogy a törvény a szövetkezeti üzletrészt nem tekinti a teljes szövetkezeti vagyon feletti tulajdonlás eszközének, megtestesítőjének. Ezt az értelmezést erősíti a törvény 55.§-ának (1) bekezdése is.⁴ Különös helyzet ez: a szövetkezeti vagyon tulajdonjoga formálisan a tag illetve nem tag üzletrész-tulajdonosok között oszlik meg, ugyanakkor, ha a szövetkezet gazdasági társasággá alakul, akkor az átalakulást meg kell előznie egy újabb vagyon-nevesítés.

A vizsgált rendelkezésnek szinte minden szavát érdemes alaposabban megvizsgálni, így különösen a „szövetkezet teljes vagyona”, a „tagok”, és az „értékpapír formájában” szavak illetve kifejezések adnak okot alaposabb vizsgálódásra.

⁴ „A szövetkezet az eredménytartalékból és a tőketartalékból a közgyűlés döntése szerint a) üzletrésztőkét képezhet, melyből tagjainak – az alapszabály rendelkezésének megfelelően – üzletrészt juttathat, illetve b) üzletrésztőkét növelhet, melynek összege az üzletrész-tulajdonosok között az üzletrészek arányában kerül felosztásra. Üzletrésztőke-növelés esetén az alapszabály rendelkezései szerint üzletrésszel nem rendelkező tag részére is juttatható üzletrész.”

1.2.5.1. A szövetkezet „teljes vagyonának” értelmezése

Az 1992. évi I. törvény a szövetkezet vagyonának meghatározását a felelősségi szabályok között, a 69.§ (1) bekezdésében tartalmazza.⁵ A szövetkezeti törvény e rendelkezése nincs szinkronban a számviteli törvénnyel, azonban a megfogalmazás mégis azt sugallja, hogy **a szövetkezet teljes vagyona alatt a saját tőkét kell érteni**. Ez az oka annak, hogy a felosztandó teljes vagyon a fentebb már említett értelmezésben honosodott meg. Itt azonban látni kell, hogy az értelmezésben összemosódott a szövetkezet tulajdonában lévő vagyon (ami a mérlegben az Eszközök oldalán szerepel) és a szövetkezet saját tőkéje (ami a mérlegben a Források oldalán szerepel). Ennek az összemosódásnak különleges szerepe lesz egy, a következők alfejezetben tárgyalandó kérdésben, az új társaságba be nem lépőkkel való elszámolásban.

A szövetkezeti törvény indoklása szerint a felosztandó teljes vagyonba beletartozik a fel nem osztható vagyon is. A törvény 84.§ (2) bekezdése azonban ennek látszólag ellentmond: „Az átalakuló szövetkezeteknek a külön törvény szerinti fel nem osztható vagyonára jutó részvényt vagy üzletrészt a közgyűlés által meghatározott szövetkezeti vagyonkezelő szervezetnek kell átadnia...” Ezt a problémát a jogászok az „általános” és a „különös” viszonyával oldják fel. Az „általános”, azaz a teljes vagyon felosztása érvényesül minden olyan esetben, amikor a szövetkezetnek nincs **külön törvény szerinti** fel nem osztható vagyona, és a „különös” érvényesül akkor, ha van ilyen, külön törvény szerint fel nem osztható vagyon. Ebben az esetben a teljes felosztásból ki kell hagyni a külön törvény szerinti fel nem osztható vagyont. *(Dr Gál Judit-Dr Székács Györgyné-Dr Ujvári Géza: A szövetkezetek átalakulása – HVGORAC, 2002.– 93. oldal)*

A törvény ugyan azt mondja, hogy az átalakulás feltétele a szövetkezet teljes vagyonának a tagok közötti felosztása, de nyilvánvalóan ki kell hagyni a felosztásból a szövetkezeti tagok részjegyeit tartalmazó részjegy-tőkét, bár az is része a szövetkezet saját tőkéjének is. Aligha lehet felosztani a szövetkezet már megképzett üzletrész-tőkéjét, mert az már korábban nevesítve lett, mégpedig a tagoknál tágabb körben. A törvény szó szerinti értelmezése azt is jelenthetné, hogy az átalakulásnak feltétele lenne az üzletrész-tőke újraosztása is, mégpedig most már csak a tagok között. Ez nyilvánvalóan alkotmányos aggályokat vetne fel. Így aztán a kialakult jogértelmezés szerint **az átalakulást megelőzően a szövetkezet mérlegében szereplő eredménytartalékot, tőketartalékot és a lekötött tartalékot – a külön törvény szerinti fel nem osztható vagyonnal csökkentve – kell és lehet felosztani.**

1.2.5.2. A „tagok” fogalma

Az előző alfejezetben többé-kevésbé tisztáztuk, mit kell felosztani az átalakulást megelőzően. Lássuk most, hogy kik között kell ezt a felosztást elvégezni!

A törvény szó szerint azt tartalmazza, hogy a tagok között kell felosztani a szövetkezet (majdnem) teljes vagyonát. Látszólag egyértelmű megfogalmazás, mit kell ezen értelmezni? A szövetkezet tagjai között és kész. De mit is kell felosztani? Jórészt azt, amit korábban a törvény 55.§-a szerint nem osztottak rá az üzletrész-tőkére. Ha ráosztották volna, akkor abból minden üzletrész-tulajdonos részesült volna. Ha a szövetkezeti üzletrész „üzletrész” lenne, akkor ez a kérdés fel sem merülhetne, de akkor a felosztás kérdése sem merülhetne fel, hiszen akkor az üzletrész-tulajdonosok a szövetkezet mindenkor teljes vagyonának a szövetkezeti

⁵ „A szövetkezet vagyona: a részjegytőke, az üzletrésztőke, az eredménytartalék, a fel nem osztható vagyon és a szabad vagyoni eszközök.”

üzletrészek arányában tulajdonosai lennének. A törvény ennek megfelelő álláspontot rögzít a veszteség esetére: „Amennyiben az üzletrésztőkét veszteség fedezésére kellett felhasználni, a közgyűlés az üzletrészek névértékét arányosan csökkenti.” (1992. évi I. tv. 55.§ (2) bek.) A vagyonvesztésben tehát a külső üzletrész-tulajdonos együtt sír a tag üzletrész-tulajdonossal. (de nem veszít vagyont az üzletrésszel nem rendelkező tag...)

Ha a veszteséget minden üzletrész-tulajdonos viselni kénytelen, ha a normál működés során az eredményből történő üzletrész-tőkeemelésből minden tulajdonos részesedik, akkor az átalakulást megelőző nevesítésből miért csak a tagok részesednek? Ebből bizony az következne, hogy a vagyon nevesítéséből minden szövetkezeti üzletrész-tulajdonosnak részesednie kell. De nem részesedik, mert az elmúlt időszakban az átalakulási vagyonmérlegeket szentesítő könyvvizsgálók, és az átalakulásokat bejegyző cégbírók körében is az a jogértelmezés vált általánossá, hogy az átalakulást megelőző vagyonfelosztásban – a törvényt szó szerint értelmezve – csak a tagok vesznek részt.

Felmerülhet egy, az eddigiektől teljesen eltérő értelmezés is az átalakulást megelőző vagyonfelosztás alanyai körére: lehetséges, hogy a törvény nem is a szövetkezet, hanem az átalakulással létrejövő társaság leendő tagjaira gondol? Aligha, hiszen ez a vagyonfelosztás feltétele az átalakulásnak, tehát akkor még nincs társaság, így annak nem is lehetnek még tagjai. Elvileg a szövetkezet átalakulásával létrejövő új társaságba olyanok is beléphetnek, akik a szövetkezetnek nem voltak tagjai, az pedig aligha lehetett a törvényalkotó szándéka, hogy a szövetkezet vagyonából nekik is juttatni akart volna.

1.2.5.3. Milyen értékpapír formájában?

Értékpapírt csak részvénytársaság bocsáthat ki, az is csak a cégbejegyzést követően. A szövetkezeti üzletrész nem is rendelkezik az értékpapír minden ismérével. Akkor vajon mit kell érteni a törvény vonatkozó szövege alatt?

A szövetkezet a tőketartalékából és az eredménytartalékából üzletrésztőkét növelhet – szól a törvény 55.§-ának (1) bekezdése. Az átalakulást megelőző vagyonfelosztás során lényegében erről lehet szó, ezt tisztáztuk korábban. Így aligha tehetünk mást, mint elfogadjuk azt, hogy a többletvagyon felosztása a szövetkezeti üzletrészek névértékének növelésével valósulhat meg. A szövetkezeti törvény szerint „Az üzletrésztőkéből az üzletrész-tulajdonosra eső részről a jogosult kérésére névre szóló értékpapírt kell kiállítani (szövetkezeti üzletrész).” (1992. évi I. tv. 55.§ (2) bek.). Ezzel a törvény lényegében kimondja, hogy a szövetkezeti üzletrész kvázi értékpapír, és más értékpapírról szövetkezet esetében nem szól a törvény. Ebben az esetben azonban értékpapír kiállítására nyilvánvalóan nem kerülhet sor, már csak azért sem, mert a szövetkezeti üzletrész nem rendelkezik az értékpapír minden ismérével.

Az átalakulást megelőző újabb vagyon-felosztás szabályait lényegesen módosította a 2000. évi CXLI. törvény 89. §-ának (3) bekezdése⁶. Az úgynevezett „új szövetkezeti” törvény ugyan általában nem lépett hatályba a korábban is létező szövetkezetek vonatkozásában, azonban a 89. § a törvény hatályba lépését követően minden szövetkezet esetében megtiltotta újabb üzletrészek kibocsátását. Ebből az következik, hogy 2001. elejétől az átalakulást

⁶ „Azok a törvény hatálybalépésekor már működő, bejegyzett szövetkezetek, amelyek alapszabályának a (2) bekezdés szerint történő módosítására nem kerül sor, a törvény hatálybalépésekor irányadó rendelkezéseket az e törvény hatálybalépésétől számított ötödik naptári év végéig alkalmazhatják azzal az eltéréssel, hogy a szövetkezet szövetkezeti üzletrészt a törvény hatálybalépése után nem bocsáthat ki, a már kibocsátott és tulajdonában lévő, vagy tulajdonába kerülő üzletrészt pedig haladéktalanul köteles bevonni az értékpapírok megsemmisítésére vonatkozó jogszabályok szerint.”

megelőző vagyon-felosztásból az üzletrésszel korábban nem rendelkező tagok már nem részesülhetnek, mert az új üzletrész kibocsátásának minősülne.

Tehát a szövetkezet gazdasági társasággá alakulását megelőzően:

- A szövetkezet eredménytartalmát, tőketartalékát és a lekötött tartalék külön törvény szerinti fel nem osztható vagyonnal csökkentett részét
- szövetkezeti üzletrész formájában kell felosztani, és ez
- a felosztás a tagok között a birtokolt üzletrészek arányában történhet meg.

Társasággá alakulás esetén tehát az átalakulással érintett vagyon feletti illetve ebből következően az átalakulással létrejövő társaságon belüli tulajdonlás nem az addigi szövetkezeti üzletrészek alapján oszlik meg. Ha az újabb felosztás növeli az üzletrésztőke értékét, **a növekményből csak a tagok részesednek**, tehát a nem tagok tulajdonában lévő, ún. külső szövetkezeti üzletrészek névértéke nem nő, ami azt jelenti, hogy az átalakulásban esetleg részt vevő „külső” üzletrész-tulajdonosok tulajdoni aránya az átalakulás során – akár jelentős mértékben is – csökken.

Ha a szövetkezet egy adott évben veszteséges, és a veszteséget a közgyűlés döntésével az üzletrész-tőke terhére rendezik, azaz tőkeleszállítást hajtanak végre, akkor minden szövetkezeti üzletrészt arányosan kell csökkenteni, a nem tag tulajdonosok kezében lévő üzletrészeket is, akkor is, ha a szövetkezet mérlegében jelentős tartalékok szerepelnek. Láttuk azonban előbb, hogy **átalakulás esetén a többletvagyon felosztásában ezzel szemben nem nevet együtt a tag és a külső üzletrész-tulajdonos**. Könnyen belátható tehát, hogy ezzel a nem kellően pontos megfogalmazással vissza is lehet élni, mégpedig megfellebbezhetetlenül, és egy tervezett átalakulás során a vagyon tulajdonlása erősen eltolódhat – és a gyakorlatban általában el is tolódik – a tagok irányába, a külső tulajdonosok rovására.

A most taglalt szabályoknak azonban nem csupán a tagok és a külső üzletrész-tulajdonosok közötti arányokra lehet jelentős eltérítő hatásuk. Ha szövetkezet az átalakulás előtt jelentősen leszállítja az üzletrész-tőkéjét, miközben számottevő tőketartalékkal és lekötött tartalékkal rendelkezik, amit az átalakulás előtt a tagok között szövetkezeti üzletrészek arányában fel kell osztani, és egyes tagok jelentős külső üzletrészt vásárolnak fel, akkor a tagok közötti tulajdoni arányok is jelentősen eltolódnak a nagyobb névértékű szövetkezeti üzletrésszel rendelkezők irányába.

1.2.5.4. Kik léphetnek be az új társaságba?

Nyilván az átalakuló szövetkezet tagjai, külső üzletrész-tulajdonosai, és esetleg más jogi és természetes személyek. A szövetkezeti vagyon sorsa vonatkozásában három kérdés érdemel külön vizsgáldást:

- A szövetkezet tagjai és üzletrész-tulajdonosai számára kötelező-e a belépés az új társaságba?
- A szövetkezet tagjait és üzletrész-tulajdonosait kötelezően be kell-e venni az új társaságba?
- Az új társaságba be nem lépőket illető vagyonnal mi történik?

A törvény szerint a szövetkezet közgyűlése az átalakulást előkészítő közgyűlésen és az átalakulást kimondó közgyűlésen is a megjelent tagok legalább kétharmadának egyetértő

szavazatával dönthet az átalakulás tárgyában. Korábban ehhez az összes tag kétharmadának egyetértése volt szükséges, de a 2006. évi X. törvény már jóval a teljes hatályba lépést megelőzően, februártól enyhített ezen a feltételen. (2006. évi X. tv. 109.§) Ahhoz persze, hogy ez az enyhítés valóban érvényesüljön, az is kell, hogy az átalakuló szövetkezet előbb ennek megfelelően módosítsa alapszabályát.

Ha a szövetkezet gazdasági társasággá alakul át, akkor az új társaságba való belépési szándékról a tagok és üzletrész-tulajdonosok legkésőbb az átalakulást előkészítő közgyűlésen nyilatkozhatnak. A szövetkezet átalakulásának megszavazása nem jelenti automatikusan a belépési szándék kinyilvánítását is, ahhoz külön teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt vagy a közgyűlésen jegyzőkönyvbe mondott nyilatkozat szükséges.⁷

Újabb „gyöngyszem” a régi szövetkezeti törvényben, hogy a tagok és üzletrész-tulajdonosok olyan időpontban nyilatkozhatnak a belépési szándékról, amikor még lényegében azt sem tudják, hogy átalakul-e a szövetkezet, mivé alakul, és életképes lesz-e egyáltalán. Aki az előkészítő közgyűlésen személyesen nem jelenik meg, az csak akkor lehet az új társaságnak tagja, ha a közgyűlést megelőzően teljes bizonyító erejű magánokiratban kinyilvánítja belépési szándékát...

Éles kérdés, hogy a szövetkezet tagját, külső üzletrész-tulajdonosát kötelező-e bevenni az új társaságba? A szövetkezeti törvény erre a kérdésre is hasonló „szilárdságú” választ ad, mint a korábban vizsgáltakra... Csupán annyi szól erről, hogy „Az átalakuló szövetkezet tagjainak részvényjegyzése nem utasítható vissza.” (1992. évi I. tv. 85.§ (3) bek.)

Ezt a mondatot szintén érdemes szinte szavanként fontolóra venni. Szigorú szó szerinti értelmezés szerint tehát, ha a szövetkezet korlátolt felelősségű társasággá alakul át, akkor akár tagok, akár külső üzletrész-tulajdonosok belépési szándéka is visszautasítható. Emögött lehet is egyfajta elfogadható érv: a szövetkezet a nyitott tagság elvére épül, tehát bárki tagja lehet, aki a szövetkezet céljaival egyetért. „A nyitott tagság elvének megfelelően a tagok felvételénél, továbbá a tagok jogainak és kötelességeinek meghatározásánál az egyenlő bánásmód követelményét meg kell tartani.” (1992. évi I. tv. 42.§ (1) bek.) Korlátolt felelősségű társaság alapításakor azonban az alapító tagok ugyan gazdasági érdekeik alapján, de egymás személyét is figyelembe véve kötnek szerződést egymással, amely szerződéskötésre a „nyitott tagság” elve már nem érvényes. Ennek megfelelően az alapító tagok megválogathatják, hogy kivel szerződnek.

Érheti-e jogsérelem az esetleg be nem vett tagot, szövetkezeti üzletrész-tulajdonost? Nem, hiszen a törvény előírja, hogy: „A gazdasági társaságba be nem lépő üzletrész-tulajdonossal az átalakulás időpontjában a szövetkezeti üzletrészre is kiterjedően el kell számolni.” (1992. évi I. tv. 79.§ (2) bek.)

A részvénytársaság kevésbé személyes társulási forma, mint a kft, ezzel indokolható, hogy itt kevésbé adatik meg a résztvevők között a törvény idézett rendelkezése szerinti „válogatás” lehetősége.

Más értelmezés szerint azonban ez nem így van, a szövetkezet átalakulása esetén az biztosítja a tulajdonosok közötti jogegyenlőséget, ha a belépni szándékozó tag illetve

⁷ A 2000. évi CXLI. tv (az új szövetkezetekről) 71.§ (2) bekezdése finomított ezen a szabályon, az új törvény szerint: „Az előkészítő közgyűlésen minden lévő tag nyilatkozik arról, hogy egyetért-e a szervezeti változás szándékával, és ha igen, akar-e a jogutód szervezet tagja lenni...” Ez a rendelkezés azonban a korábban is működő szövetkezetekre nem lépett hatályba.

külső szövetkezeti üzletrész-tulajdonos vita nélkül tagja lehet az új társaságnak. Erre ugyan aligha található rendelkezés a szövetkezeti törvényben, és vitatható az az érvelés is, hogy e kérdésben a Gt-t kellene segítségül hívni, arra tekintettel, hogy „A szövetkezet gazdasági társasággá való átalakulására egyebekben a gazdasági társaságokról szóló törvényt kell megfelelően alkalmazni.” (1992. évi I. tv. 88.§) Ezt a kérdést ugyanis szerintem szabályozza a szövetkezeti törvény 85.§ (3) bekezdése, tehát nem áll fenn a Gt alkalmazásának feltétele.

Van olyan értelmezés is, mely szerint az általam idézett rendelkezés csupán arra vonatkozik, ha a szövetkezet részvénytársasággá alakulása esetén a tag a szövetkezeti vagyonból ráeső részen felül további részvényeket kívánna jegyezni.

A vagyonfelosztás kérdésében kialakult, a törvény szigorúan szó szerinti, a tagokat nehezen indokolható előnyben részesítő értelmezéssel szemben ebben a kérdésben éppen ellentétes, a törvény nem szó szerint értelmezése lett úrrá az elmúlt időszakban, és az átalakulásokban nem vitathatják el egyetlen üzletrész-tulajdonos belépési jogát sem. Nem kellően pontos fogalmazás esetén határtalan a jogalkalmazók leleményessége...

1.2.5.5. Elszámolás az új társaságba be nem lépőkkel

Az átalakulással létrejövő új társaságba belépő tagok részjegye az új társaságban a tagot megillető tulajdoni hányadot meghatározó egyik elem lesz, tehát – bár a szövetkezet megszűnésével összefüggően a tagsági viszony megszűnik – a részjegyet nem kell a tag részére kifizetni. Ennek ellenére tudunk olyan esetekről, ahol az átalakulás során a közgyűlés úgy döntött, hogy a társaságba belépő tagok részére is kifizetik a részjegyüket, (adómentes juttatás...) és az új társaságban a vagyoni részesedéseket kizárólag a szövetkezeti üzletrészek alapján számítják.

Az új társaságba be nem lépő tag részére a részjegyét – levonás vagy növelés nélkül – vissza kell fizetni, kivéve, ha azt korábban veszteség rendezésére felhasználták.

„A gazdasági társaságba be nem lépő üzletrész-tulajdonossal az átalakulás időpontjában a szövetkezeti üzletrészre is kiterjedően el kell számolni. Az üzletrész névértékét a ráeső kötelezettségek értékének levonásával készpénzben vagy más módon kell kiegyenlíteni.” (1992. évi I. tv. 79.§ (2) bek.)

Az átalakulásban részt nem vevő tag illetve külső szövetkezeti üzletrész-tulajdonos részére tehát az üzletrészének a **névértékét** kell kifizetni, amiből le kell vonni az üzletrészre eső esetleges kötelezettséget. Az elszámolás során a következő kérdések merülhetnek fel:

- a) Mit kell érteni a szövetkezeti üzletrész névértékén?
- b) Mit kell érteni a ráeső kötelezettségen?
- c) Mikor kell elszámolni illetve fizetni?
- d) Hogyan, miben kell a kifizetést teljesíteni?

ad a) A gazdasági társaságokban az üzletrész névértéke általában a jegyzéskori névérték. Egészen más a helyzet a szövetkezetben. A szövetkezeti üzletrész névértéke minden időben az utolsó közgyűlés által meghatározott névérték, ami lehet több is, kevesebb is a jegyzéskori névértéknél. Átalakulás esetén praktikusán általában több annál, legalábbis a tagok esetében.

Egyelőre tekintsük nyitottnak azt a kérdést, hogy az elszámolás mikor esedékes, annyi azonban mindenképpen biztos, hogy nem korábban, mint a szövetkezet megszűnése, a cégjegyzékből való törlése, ami az új társaság cégbejegyzésével esik egybe. Ebből viszont az következik, hogy az elszámolás időpontjában a tag szövetkezeti üzletrészének névértéke már a vagyonfelosztást követően kialakult névérték, tehát az átalakulásban részt nem vevő tagok részére már a szövetkezeti üzletrész újabb vagyon-nevesítéssel növelt, míg a külső üzletrész-tulajdonosok részére a vagyon-felosztás előtti névértékét kell kifizetni, illetve kiadni.

Az átalakulásban részt nem vevőkkel történő elszámolásban is alapvetően más jogosítványokat hordoznak a tagok illetve a nem tagok tulajdonában lévő szövetkezeti üzletrészek **Az érvényes jogi szabályozás nemcsak hogy nem a szövetkezeti üzletrészek aránya szerinti elszámolást jelenti, hanem éppen ellenkezőleg, azt jelenti, hogy a szövetkezet vagyonából elvileg a külső tulajdonosokra jutó többletvagyont is a tagok kapják meg, azok a tagok is, akik nem lépnek be az új társaságba.**

ad b) A szövetkezeti törvény nem ad magyarázatot arra, mit is kell érteni a „réeső kötelezettség” alatt. A kérdés látszólag egyértelmű, hiszen a szövetkezetnek is lehetnek és általában vannak is az átalakulás időpontjában rövid és hosszabb lejáratú tartozásai, kötelezettségei, azaz a tulajdonában lévő eszközök egy részét nem saját forrás finanszírozza. Indokoltnak tűnik, hogy az átalakulás során a be nem lépők se mentesüljenek e kötelezettségek arányos részétől, ha részükre ki kell adni a vagyoni hozzájárulásuk értékét.

Csakhogy... térjünk vissza egy gondolat erejéig ahhoz, hogy mit is értettünk „a szövetkezet teljes vagyona alatt annak a tagok közötti – értékpapírban megtestesülő – felosztása során”? Arra jutottunk, hogy **az átalakulást megelőzően a szövetkezet mérlegében szereplő eredménytartalékot, tőketartalékot és a lekötött tartalékot a külön törvény szerinti fel nem osztható vagyonnal csökkentve kell és lehet felosztani.**

Az átalakulást megelőző vagyon-felosztás során tehát a szövetkezet vagyona úgy került nevesítésre, hogy abból már le van vonva a mérlegben szereplő minden idegen forrás, azaz kötelezettség. Ha ezeket a kötelezettségeket, illetve azok arányos részét mégis levonnánk a be nem lépők szövetkezeti üzletrészeinek névértékéből, akkor bizony őket az a kötelezettség kétszeresen terhelné. Ezért aztán nehezen érthető, hogy mit is akart a törvényalkotó. A kialakult gyakorlat általában – de nem kizárólagosan – az, hogy az elszámolásban a szövetkezeti üzletrész névértékéből csak a tulajdonos szövetkezettel szembeni esetleges tartozását vonják le. Ez azonban nem mindenki számára ilyen egyértelmű. Nem ritkán bizony mégis tovább csökkentik a kifizetendő értéket, ami különösen a kívülálló üzletrész-tulajdonosokat érinti súlyosan hátrányosan.

A már idézett „A szövetkezetek átalakulása” című könyvben Dr Gál Judit az erről szóló részben előbb tökéletesen levezeti, miért **nem** lehetne a mérlegben szereplő kötelezettségeket levonni, aztán kétféle módszert is ad arra, hogyan **kell** ezt a levonást mégis kiszámítani. (*Dr. Gál Judit-Dr. Székács Györgyné-Dr. Ujvári Géza: A szövetkezetek átalakulása - HVG ORAC, 2002. - 111. oldal*). Kicsit persze maga is megbicsaklik saját „logikájában”, amikor odajut, hogy mi van, ha a szövetkezet mérlegében a kötelezettségek értéke meghaladná a saját tőke értékét. E logika szerint ugyanis ekkor a be nem lépőknek be kellene fizetnie, hiszen nem lenne indokolt, hogy a kívül maradásával megszabaduljon az együtt összehozott kötelezettségtől, ezt azonban Gál Judit nem mondja ki. Abba a hibába esik, hogy a gondolkodás helyett az írott jogot hívja segítségül: ha a szövetkezeti törvény nem rendelkezik a kiszámítás módjáról, akkor jöjjön a Gazdasági társaságokról szóló törvény!

Gál Judit előbb azt írja, hogy „A szövetkezet kötelezettségeinek összege mutatja meg, hogy a szövetkezet összes vagyona mennyiben van idegen forrással finanszírozva. A mérleg forrás oldalának másik eleme a saját forrás, a saját vagyón, **amelyet szokás tiszta vagyonnak is nevezni** (kiemelés tőlem). A saját vagyón a szövetkezet összes vagyonának (összes eszköz értékének) az idegen forrással finanszírozott részen felüli vagyona.” (*Ugyanott, III. oldal*) Ezután azonban – saját korábbi szavait elfelejtve – mégis azt ajánlja, hogy a saját tőke és a mérleg főösszeg arányát kell a ráeső kötelezettség kiszámításánál alapul venni.

Ha vagyonfelosztásnál a szövetkezet eszközeinek értékét nevesítettük volna, akkor teljesen indokolt és logikus lenne a kötelezettségek arányos részének levonása, hiszen az összes eszköznek egy részét a szövetkezetben nem a saját tőke, hanem idegen forrással finanszírozza. A vagyonfelosztás azonban csak a saját tőkére vonatkozik, tehát a mérlegben szereplő kötelezettségek fedezetét azok az eszközök jelentik, amelyeket egyébként az átalakulással létrejövő társaságnak szintén a tulajdonába adnak. Ennek megfelelően aligha lenne indokolt az átalakulással létrejövő társaságba be nem lépőket tovább terhelni a kötelezettségek ráosztásával.

A gyakorlatban azonban esetenként még az is előfordul, hogy a mérlegben szereplő összes kötelezettséget nem a mérleg főösszegre, hanem csak a saját tőkére osztják rá, és a be nem lépők részére a szövetkezeti üzletrészük névértékét az így számított aránnyal csökkentve fizetik ki. A cégbírók felelősségét némileg feloldja az, hogy az elszámolást az átalakulási vagyónmérleg-tervezetet felülvizsgáló független könyvvizsgáló aláírásával hitelesíti.

ad c) A törvény szövege szerint a be nem lépőkkel az átalakulás időpontjában kell elszámolni. Ez egyébként összhangban van a tagsági viszony más okból történő megszűnése kapcsán esedékes elszámolással, és maga a törvény is ezt az analógiát fogalmazza meg. Az új társaságba be nem lépő tag illetve külső üzletrész-tulajdonos szövetkezethez tartozása akkor szűnik meg, amikor a szövetkezetet a cégjegyzékből törlik. A kifizetés időpontja ettől eltérhet a törvény szerint is, és nincs kizárva a felek megegyezése sem.

ad d) A szövetkezet gazdasági társasággá alakulása során a társaságba be nem lépő szövetkezeti üzletrész-tulajdonossal történő elszámolás már idézett szabályait az 1992. évi I. törvényt módosító 1994. évi XLIV. törvény állapította meg (*1994. évi XLIV. tv. II.§*). A módosító törvényhez fűzött indoklás a következő magyarázatot adja arra a kérdésre, hogy miként kell az elszámolást teljesíteni. „A szövetkezet gazdasági társasággá alakulása esetén a javaslat 6.§ szerinti, a tagsági viszony megszűnése esetére előírt elszámolás szabályait rendeli értelemszerűen alkalmazni a be nem lépő taggal, kívülálló üzletrész-tulajdonossal szemben. Az elszámolásnak azonban ez esetben ki kell terjednie a szövetkezeti üzletrészre is, melynek nettó értékét készpénzben kell kifizetni. A javaslat nem zárja ki, hogy a tag és a szövetkezet más elszámolási formában, pl. vagyontárgy kiadásában állapodjon meg, de erre a tag egyoldalúan igényt nem formálhat.” (*1994. évi XLIV. tv. szöveges indoklása*)

Az elszámolásnak tehát alapesetben készpénzben kell történnie, hiszen az a szövetkezeti üzletrészre vonatkozik, ami a törvény szerint „kvázi” tulajdonosi viszonyt megtestesítő értékpapír. Ez azonban nem zárja ki, hogy a felek eltérően állapodjanak meg, és meghatározott vagyontárgyak kiadásával valósítsák meg az elszámolást. Ezt az üzletrész-tulajdonos is, és a szövetkezet is kezdeményezheti, de egyoldalúan egyik fél sem kötheti ki a természetben történő elszámolást. Ha nincs megegyezés, az elszámolást készpénzben kell teljesíteni és teljesítettnek elfogadni.

A készpénz azonban az általában tőkehiányos szövetkezetekben a legkurrensebb vagyon. A forgótőke esetleg jelentős csökkenése nehéz helyzetbe hozhatja, vagy akár ellehetetlenítheti az új társaságot.

Gondoljunk bele, hogy az átalakulás megszavazása nem jelent belépési kötelezettséget az igennel szavazókra nézvést sem. Elvileg lehetséges, hogy a tagok megszavazzák az átalakulást, sor kerül a többletvagyon tagokra osztására, aztán a tagok egy része nem lép be az új társaságba. Az elszámolás ilyen esetben felérhet egy végelszámolással.⁸

A be nem lépőkkel történő elszámolás során külön súlyos gondot jelenthet az, hogy a külső szövetkezeti üzletrészek egy részének általában nem ismerik a tulajdonosát a szövetkezetek, illetve nem ritkán nincs is ezeknek az üzletrészeknek jogszerű tulajdonosa. A külső üzletrész-tulajdonosok általában ritkán lépnek be az átalakulással létrejövő társaságba, a nem ismert, nem fellelhető, vagy nem is létező tulajdonosok pedig nyilvánvalóan nem tehetnek belépési nyilatkozatot. Ilyenkor ezekkel a szövetkezeti üzletrészekkel is el kell számolni, és ezekben az esetekben az elszámolás nyilvánvalóan csak készpénzben történhet, hiszen a nem ismert, nem fellelhető tulajdonosokat illető összeget bírói, ügyvédi vagy közjegyzői letétben kell elhelyezni.

Ha ily módon jelentős összeg kifizetésére kerülne sor, az önmagában is érdektelenné, vagy lehetetlenné teheti az átalakulást. Ennek kivédésére is alkalmas eszköz lehet a szövetkezet részleges átalakulása.

1.2.5.6. Részleges átalakulás

Részleges átalakulásra csak a mezőgazdasági és az ipari szövetkezetben van lehetőség. A részleges átalakulás szabályai 1994-ben került a szövetkezeti törvénybe. (1994. évi XLIV. tv.) „Nem szűnik meg a mezőgazdasági, illetőleg az ipari szövetkezet, ha átalakulásának kezdeményezése esetén legkésőbb az előkészítő közgyűlésen, amely az átalakulás mellett döntött, legalább öt tag úgy nyilatkozik, hogy nem lép be a gazdasági társaságba, hanem a szövetkezetet tovább kívánja működtetni (részleges átalakulás). Részleges átalakulás esetén a szövetkezet átalakulására vonatkozó szabályokat a következő eltérésekkel kell alkalmazni” (1992. évi I. tv. 88/A.§ (1) bek.)

Ha a közgyűlés részleges átalakulás mellett dönt, akkor a közgyűlésről távolmaradt tagok és külső szövetkezeti üzletrész-tulajdonosok is nyilatkozhatnak, hogy melyik szervezetben akarnak tovább működni. Az előkészítő közgyűlést követő nyolc napon belül értesíteni kell a távolmaradt üzletrész-tulajdonosokat, és fel kell őket szólítani, hogy harminc napon belül nyilatkozzanak, melyik szervezetbe akarnak kerülni. Aki a megszabott határidőben nem nyilatkozik, az a szövetkezetben marad. Láthattuk, hogy a teljes átalakulás esetén aki nem jelenik meg az előkészítő közgyűlésen (és előre nem ad blanco-belépési nyilatkozatot), azt nem kell értesíteni, egyszerűen kimarad a létrejövő társaságból, és el kell vele számolni. Részleges átalakulás esetén azonban minden távol maradt szövetkezeti üzletrész-tulajdonost értesíteni kell és hovatartozási szándékára rá kell kérdezni.

⁸ Ha egy szövetkezetben magas a tartalékvagyon aránya, és sok a külső üzletrész-tulajdonos, akkor ezzel a módszerrel akár az üzletrészeknek a végelszámolásban érvényesülő egyenlőségét is ki lehet játszani! A végelszámolásban ugyanis nincs különbség a tagi illetve a külső üzletrészek között, tehát a maradványból arányosan részesednének. Ha viszont látszat-átalakulás során kerül sor a vagyon-felosztásra, akkor a többletvagyonot csak a tagokra osztják, és ennek megfelelően számolnak el a be nem lépőkkel...

Ezt az ellentmondást a 2000. évi „új szövetkezeti törvény” (2000. évi CXLI. tv. az új szövetkezetekről, 71.§) megszüntette, de a korábban is működő szövetkezetekre ez a rész nem lépett hatályba. Egyes cégbírók ugyan megkövetelnék, hogy a szövetkezet teljes átalakulása esetén is értesíteni kellene a távol maradókat, azonban ez nem felel meg a törvény írott és egyértelműen megfogalmazott szövegének. Teljes átalakulás esetén a távol maradottak nyilatkoztatása a gyakorlatban sem valósítható meg a törvény más rendelkezéseinek sérelme nélkül. Teljes átalakulás esetén ugyanis azt írja elő a törvény, hogy az átalakulást előkészítő közgyűlést követően 30 napon belül össze kell hívni az átalakuló közgyűlést. A meghívó mellett pedig ki kell küldeni az átalakulási közgyűlés előterjesztéseit is, így többek között az átalakulási vagyonmérleg-tervezeteket is. Ezek azonban az elszámolási kötelezettség pontos ismerete nélkül nem készíthetők el.

Pontatlan a törvény abban is, hogy részleges átalakulás esetén is csak a távol maradt üzletrész-tulajdonosok tájékoztatását és nyilatkoztatását írja elő. Nem vonatkozik ez a kötelezettség a szövetkezeti üzletrésszel nem rendelkező tagokra. A gyakorlatban azonban ilyen esetben őket is értesítik a szövetkezetek.

Amint láttuk, a szövetkezet teljes átalakulása esetén a társaságba való belépésre irányuló nyilatkozatot nem adó tagok illetve külső üzletrész-tulajdonosok nem lesznek tagjai az új társaságnak, és velük el kell számolni. Részleges átalakulás esetén azonban a társaságba való belépésre irányuló nyilatkozatot nem adó tagok és külső üzletrész-tulajdonosok automatikusan a megmaradó szövetkezet tagjai illetve külső üzletrész-tulajdonosai maradnak, tehát ilyen esetben nem kerül sor elszámolásra. Ilyen esetben a szövetkezet és az átalakulással létrejövő új társaság között **vagyon-megosztásra** kerül sor. A vagyon-megosztásról a közgyűlés az összes tag kétharmadának egyetértésével hozhat döntést⁹, a megosztásba a külső üzletrész-tulajdonosok érdemben nem szólhatnak bele, és a megosztásról hozott határozatot meg sem támadhatják – akkor sem, ha a részleges átalakulás után megmaradó szövetkezetre jutó vagyonnak döntő többségét a külső tulajdonosok szövetkezeti üzletrészei teszik ki, mert a szövetkezetben csak őt tag és csak névleges tulajdonrészrel marad. Egészen sajátságos ez a helyzet: lényegében két tulajdonosi csoport osztozik a vagyonon, ennek ellenére a megegyezéshez nem a két csoport közötti egyetértés szükséges, hanem egy formális közgyűlési határozat.

A törvény azt is lehetővé teszi, hogy a szövetkezeti üzletrész-tulajdonos a két szervezet között megossa üzletrészét¹⁰. Elvileg nincs arra lehetőség, hogy a tag a részjegyével a szövetkezetben maradjon, az üzletrészével pedig a társaságba lépjen, de arra van, hogy a részjegyével és az üzletrésze akármilyen kis hányadával maradjon a szövetkezetben, az üzletrész többségével pedig az új társaságban is – akár többségi – tulajdont szerezzen.¹¹

A részleges átalakulás esetén tehát nem kerülhet sor tőkekivonásra, ilyen esetben senki sem tarthat igényt szövetkezeti üzletrésze névértékének kifizetésére, hiszen aki nem

⁹ A 2006. évi X. törvény ugyan már 2006. februárjától enyhített az átalakulás kérdésében szükséges szavazati arányon, és az átalakulás kimondásához elégségesnek tartja a közgyűlésen jelen lévő tagok kétharmadának egyetértését, azonban a módosításból kimaradt a részleges átalakulás esetére előírt vagyonmegosztásra vonatkozó szavazati arány módosítása, így a vagyonmegosztáshoz továbbra is az összes tag kétharmadának egyetértése szükséges.

¹⁰ 1992. évi I. tv. 88/A.§ (1) bek.: „Az üzletrész-tulajdonos nyilatkozhat úgy is, hogy üzletrésze egy – általa meghatározott mértékű – részével vesz részt a gazdasági társaság alapításában”.

¹¹ 2001-ben azonban már született olyan ítélet is a Legfelsőbb Bíróságon, amely szerint lehetséges az is, hogy részleges átalakulás esetén a tag csak a részjegyével maradjon a szövetkezetben, a teljes üzletrészével átlépjen az új társaságba.

lép be az új társaságba, az a szövetkezet tagja marad. Ha az üzletrész-tulajdonos esetleg olyan nyilatkozatot adna, hogy sem a szövetkezetnek, sem az új társaságnak nem kíván tagja lenni, akkor azt úgy kell értelmezni, mint a szövetkezeti tagsági viszony megszüntetésére irányuló szándék bejelentését. Ez pedig azt jelenti, hogy a tag a részjegye kifizetésére tarthat igényt, szövetkezeti üzletrészeivel pedig a maradék szövetkezet külső üzletrész-tulajdonosa lesz.

A részleges átalakulással tehát megakadályozható a tőke kivonás, elsősorban a készpénzben történő tőke kivonás. A két szervezet között ugyan vagyonmegosztásra kerül sor, ez azonban lényegesen kedvezőbb lehet, hiszen a két szervezet tervezett jövőbeni tevékenységének szükségleteihez lehet azt igazítani.

A részleges átalakulás azonban alkalmas eszköz lehet a vagyon teljes egyben tartására is. Ha a részleges átalakulással létrejött új társaság a cégbejegyzését követően tőkeemelési határozat el és annak jegyzésére a megmaradt szövetkezet számára biztosít lehetőséget, a vagyonmegosztás során kapott vagyon apportálásával, akkor kis kerülővel egyben maradhat a vagyon. Ehhez persze az is kell, hogy a szövetkezetben maradtak közgyűlésen – továbbra is az egy tag egy szavazat alapján hozott döntéssel – ezt elfogadják.

A jól megtervezett átalakulási folyamatban tehát a részleges átalakulás lehetőségét a vagyon egyben tartásának eszközéül is lehet használni. Ehhez az kell, hogy legalább öt tag nyilatkozzon a szövetkezet megtartásának szándékáról.

Térjünk azonban itt vissza egy gondolat erejéig a részleges átalakulást kikényszerítő szituációig! „Nem szűnik meg a mezőgazdasági, illetőleg az ipari szövetkezet, ha átalakulásának kezdeményezése esetén legkésőbb az előkészítő közgyűlésen, amely az átalakulás mellett döntött, **legalább öt tag úgy nyilatkozik, hogy nem lép be a gazdasági társaságba, hanem a szövetkezetet tovább kívánja működtetni**”.

A rendelkezés szó szerinti értelmezése arra utal, hogy azok, akik az előkészítő közgyűlésig, vagy a közgyűlésen a szövetkezet továbbműködtetésére és ezzel részleges átalakulásra irányuló szándékot nyilvánítják ki, nem oszthatják meg üzletrészüket a szövetkezet illetve a társaság között, míg azok, aki nem jelentek meg a közgyűlésen, élhetnek ezzel a lehetőséggel. Tehát azok, akik eleve a szövetkezet megtartása mellett nyilatkoznak, nem lehetnének az új társaságnak is tagjai. Ennél is különösebb a közgyűlésen megjelent, és a társaságba való belépési szándékot kinyilvánítók helyzete. Aligha található olyan méltánylást érdemlő ok, ami a közgyűlésen meg nem jelent és ezért később nyilatkozók részére nagyobb választási szabadságot indokolna. A törvény szó szerinti értelmezése azonban egyértelműen tartalmazza ezt a megkülönböztetést.

Célszerű eljárásnak kínálkozik, hogy amikor eleve a részleges átalakulás látszik indokoltnak, akkor ezt maga az Igazgatóság indítványozza.

Láttuk korábban, hogy az átalakulás szabályaival úgy is vissza lehet élni, hogy a tag megszavazza az átalakulást, aztán nem lép be az átalakulással létrejövő társaságba. Az átalakulás megszavazása ugyanis nem jelenti automatikusan a társaságba való belépési szándék kinyilvánítását. Ilyen esetben vele is el kell számolni, és máris adott a lehetőség, hogy a felosztott vagyonnövekménnyel együtt kivonja a tőkét a társaságból. Ha ezt elég sokan megteszik, akkor akár lehetetlen helyzetbe is hozhatják a szervezetet. Ez azonban kivédhető, ha az előkészítés kellően gondos. Mint láttuk, a részleges átalakulás esetén nincs elszámolás, tőke nem vonható ki. Ha tehát a tagok egy kis csoportja nyilatkozatával

részlegessé teszi az átalakulást, akkor a közgyűlés nagy többséggel tud olyan határozatot hozni, hogy az új társaságba be nem lépő tagok és/vagy – esetleg ebből a lehetőségből éppen a tagok által kizárt – külső üzletrész-tulajdonosok részére a maradó szövetkezetbe kevésbé értékes vagyonrész kerülhet. Láttuk korábban, hogy a törvény szerint részleges átalakulás esetén a vagyon megosztásáról nem a leendő szervezetekbe kerülő két csoport egyezkedése dönt, hanem a közgyűlés, mégpedig az összes tag kétharmadának egyetértésével hozott határozattal.

1.2.6. Összefoglalva:

Az előbbieken láthattuk tehát, hogy a **szövetkezeti üzletrész**

- a **szövetkezet „normál” működése során** a tagsági viszonytól függetlenül csupán a formálisnak tekinthető, és a törvény által is korlátozott **osztalékjogot és a közgyűlésen való részvétel és hozzászólás jogát testesíti meg,**
- a **szövetkezet végelszámolása** esetén úgy viselkedik, mint a **valódi társasági üzletrész,**
- a **szövetkezetnek társasággá történő átalakulásánál a tag tulajdonában lévő szövetkezeti üzletrész legalább a társasági üzletrészhez hasonló, vagy annál is erősebb jogot testesít meg a kívülállók kárára,**
- **döntéshozatalban való részvételi jogot** azonban sem a működés sem a megszűnés, végelszámolás során, sem az átalakulás kérdésében **nem biztosít,**
- **kisebbség-védelmi jogokat** sem a működés, sem az átalakulás illetve megszűnés kérdésében **nem biztosít.**

A felemás szabályozás bizony széles lehetőséget ad arra, hogy kellően átgondolt folyamattal nem is hosszú idő alatt a tagok egy kisebb csoportja a szövetkezeti üzletrész „segítségével” megszerezheti a szövetkezet vagyonának akár igen jelentős részét is, mégpedig úgy, hogy afölött – társasággá átalakulással – valós rendelkezési jogot is szerez.

Ez következik abból, hogy a szövetkezeti üzletrész valójában nem üzletrész, és amint láttuk, következtlenül különbözőképpen viselkedik a különböző helyzetekben, ügyletekben. Mondhatnánk, hogy nincs ezzel baj, hiszen ha a tulajdonosok ismerik tulajdonuk természetét, akkor annak megfelelően dönthetnek sorsáról, a hülyeség joga pedig állampolgári jog... De nem így van: **a tulajdonosok nem ismerik tulajdonuk természetét, mert az nem az, aminek hívják, és mert egy adott helyzetben nem tudják, hogy mi lesz mondjuk két lépéssel később.** Ezzel vissza lehet élni, mégpedig úgy, hogy a jog nyelvén nem is lehet azt számon kérni.

2. A szövetkezeti üzletrészek állami felvásárlása

2.1. Szövetkezeteken belüli forgalom

A szövetkezeti üzletrész felemás helyzete az elmúlt években leginkább a nem tag üzletrész-tulajdonosok körében váltott ki egyre növekvő feszültséget. Meg kell azonban jegyezni, hogy **ez a megkülönböztetés valójában nem indokolt, mert a szövetkezeti tagok esetében is éppúgy problémás a szövetkezeti üzletrész felemás működése.** A szövetkezeti tagok és a tagsági viszony nélküli szövetkezeti üzletrész-tulajdonosok eltérő jogainak kérdését az Alkotmánybíróság több alkalommal is vizsgálta, és a következőket állapította meg: „[a] (értsd: Sztv.) 4. § (1) bekezdés első fordulata szerint (...) a szövetkezetnek természetes és jogi személyek lehetnek a tagjai. A szövetkezetet tehát a tagok alkotják. Az Sztv. a szövetkezeti tagsági viszony szabályozása körében határozza meg azokat a jogokat, melyek a tagokat megilletik, ezek között azt, hogy a közgyűlésen tanácskozási és szavazati joggal részt vehetnek (45. § (1) bekezdés c) pontja). A szövetkezeti tag tagi jogállása természetesen összefüggésben van a tulajdonhoz való jogával, tekintettel a vagyoni hozzájárulás és a szövetkezeti vagyon feletti rendelkezésben való részvétel tulajdonjogi kérdésekkel szorosan összefüggő jellegére. A szövetkezeti tag emellett tulajdonosa lehet szövetkezeti üzletrésznek is, amely őt az üzletrészhez, mint értékpapírhoz fűződő jogszabályban meghatározott jogokkal ruházza fel. (...) A kívülálló üzletrész-tulajdonos – mivel nem tagja a szövetkezetnek – csak azokkal a jogokkal rendelkezik, melyek az üzletrészből magából következnek. Hogy melyek ezek a jogok, azt a törvényhozó a tulajdonhoz való jog figyelembe vételével szabadon állapítja meg. Ennek megfelelően a jogalkotó nem gátolhatja meg, hogy az üzletrész tulajdonosok az üzletrésszel rendelkezzenek, nem gátolhatja meg, de szabályok közé szoríthatja, hogy azt megszerezzék (szerzőképesség), és az üzletrészhez kapcsolódó, vele együtt megszerzett jogokat korlátozásuk vagy elvonásuk esetén az elvonás jellegétől függően állag- vagy értégaranciával kompenzálnia kell.” (598/B/1993. AB határozat)

Amint előbb láttuk, a szövetkezeti üzletrészhez – a szövetkezet végelszámolását illetve részben a gazdasági társasággá való átalakulását kivéve – éppen annyi jog (nem) fűződik a tagok esetében, mint a kívülállóknak esetében. A tagok többlet-jogosítványai általában nem a tagi üzletrészhez, hanem a tagsági viszonyhoz kötődnek. A szövetkezet továbbra is az egy tag – egy szavazat elvén működik, a vagyon nevesítése formális, és a „papír” likviditása is erősen korlátozott. A szövetkezeti üzletrészhez nem kötődnek döntési jogosítványok, ennyiben inkább a hitelviszonyt megtestesítő papírokhoz hasonlít, ugyanakkor azonban az általa megtestesített érték nem követelhető ki, és nem alapoz meg kamat-követelést sem, ennyiben inkább a tulajdonosi viszonyt megtestesítő papírokhoz hasonlít. Valójában tehát sem ez, sem az.

A szövetkezetek illetve tagjaik lényegében az 1992. évi vagyonnevesítést követően elkezdtek a külső tulajdonosok illetve más tagok szövetkezeti üzletrészeinek felvásárlását, ez azonban igen nyomott áron, a névérték töredékén, és igen szerény mértékben történt meg. A magánszemélyek közötti szövetkezeti üzletrész-forgalmat egy időben az üzletrész-vásárláshoz kapcsolódó adókedvezmény is támogatta. A szövetkezetek tagjai szövetkezeti üzletrészek vásárlása esetén is igénybe vehették a személyi jövedelemadóból biztosított befektetési kedvezményt. Az a gyakorlat alakult ki, hogy papíron névértéken vásárolták meg a szövetkezeti üzletrészeket, azonban valójában legfeljebb a ténylegesen igénybe vehető befektetési adókedvezmény összegét fizették ki az eladóknak. A Horn-kormány

1996-tól szánt némi pénzt is a folyamat felgyorsítására, és a vételár legfeljebb felét, de a megvásárolni szándékozott szövetkezeti üzletrész kibocsátáskori névértékének legfeljebb 7,5%-át támogatásként biztosította, ha a szövetkezet visszavásárolta a saját üzletrészt. Ez a vásárlás is igen nyomott, 5-15%-os áron folyt, és nem hozott átütő sikert. A szövetkezeti üzletrészek alacsony árfolyamát maga a támogatás mértéke, feltételrendszere is indukálta. A külső szövetkezeti üzletrészek ezekkel a vásárlásokkal, visszavásárlásokkal nem fogytak el, sőt, a kilépésekkel, örökösödésekkel inkább szaporodtak.

2.2. Az állam közbelép

2.2.1. Megsemmisített törvény

Az egyre súlyosabbnak feltűntetett, valójában inkább mesterségesen felszított probléma rendezése érdekében (no meg egyes vélemények szerint a termelőszövetkezetek maradványainak végleges elsöprése érdekében) az Orbán-kormány 2000-ben törvénnyel kívánta lezárni ezt a problémát¹². A törvény szerint a szövetkezeteknek két lépcsőben a kibocsátáskori értéken vissza kellett volna vásárolniuk az alanyi jogú külső tulajdonosoktól ezeket a szövetkezeti üzletrészeket. Ez egyértelműen az állam által kötelezővé tett tőke kivonást jelentette volna.

Az első lépésben, 2001. július 1-ig azoktól és azok örököseitől kellett volna visszavásárolni a szövetkezeti üzletrészeket, akik 1992-ben eleve külső tulajdonosként kapták azt. A második lépésben 2002. július 1-ig azok adhatták volna el üzletrészüket a szövetkezetnek, akik 1992-ben tagjai voltak a szövetkezetnek, de 1999. december 31. előtt onnan kiléptek, illetve, akik volt tagtól örökölték kívülállóként szövetkezeti üzletrészt.

Az „üzletkötés” kérdésében a szövetkezetet az illetékes megyei földművelésügyi hivatal „képviselte” volna, azaz a vásárlásról a szövetkezet nem dönthetett volna. A vételárát a szövetkezet köteles lett volna a földművelésügyi hivatalnak átutalni. Ha szövetkezet erre nem lett volna képes, akkor az első lépésben megvásárlandó szövetkezeti üzletrészek vételárára az államtól kölcsönt igényelhetett volna. A szövetkezet a kölcsönt egy éven belül kamatmentesen fizethette volna vissza az ÁPV Rt-nek. A kölcsön okán az államot vagyont terhelő zálogjog illette volna meg a szövetkezet vagyonán.

Ezt a törvényt és a hozzá kapcsolódó Kormányrendeletet az Alkotmánybíróság hátrányosan megkülönböztető jellege miatt teljes egészében megsemmisítette.

„1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészeiről szóló 2000. évi CXLIV. törvény alkotmányellenes, ezért azt 2001. január 1-jére a törvény hatálybalépésének napjára – visszamenőleges hatállyal megsemmisíti.

2. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészek megvásárlásának részletes szabályairól szóló 31/2001. (III. 3.) Korm. rendelet alkotmányellenes, ezért azt 2001. március 3-ára – a rendelet hatálybalépésének napjára – visszamenőleges hatállyal megsemmisíti.” (10/2001. (IV. 12.) AB határozat)

¹² 2000. évi CXLIV. törvény a mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészeiről

2.2.2. A szövetkezeti üzletrészek felvásárlása „üzleti” alapon

A megsemmisített törvény után a kormány gazdaságának látszó eszközökkel tett kísérletet a rendezésre. Az MFB Rt. tulajdonlásával létrehozta az MFB Üzletrészhasznosító Kft., későbbi nevén SZÖVÜR Szövetkezeti Üzletrészhasznosító Kft-t **a mezőgazdasági szövetkezetek külső üzletrészeinek** megvásárlása céljából, amely aztán kormányhatározatokban rögzített szabályok alapján vételi ajánlatot tett a mezőgazdasági szövetkezetek egyes üzletrész-tulajdonosainak. A vételi ajánlat mindenféle gazdasági alapot nélkülözött, vételárként egységesen az 1992. évi vagyonnevesítéskori névértéket jelölték meg. A kormány erre a célra akkor 120 milliárd Ft-ot szánt.

A szövetkezetek természetesen élhettek elővásárlási jogukkal, hisz a szövetkezeti üzletrész átruházása kívülálló felé történt, azonban ezzel a joggal csak kevés szövetkezet akart, vagy tudott élni. A szövetkezeti üzletrészeknek a szövetkezet által történő visszavásárlása tőkekivonást jelentene a szövetkezetből, valós haszon nélkül. Voltak azonban szövetkezetek, amelyek a szövetkezeti üzletrészek állami kézbe kerülésétől való félelmükben erőn felül is éltek az elővásárlási jogukkal, és nem egy esetben éppen emiatt lényegében csőd-, vagy felszámolási helyzet is kialakult. Olyan esetekről is tudunk, amikor nem a szövetkezet, hanem annak tagjai, leginkább vezetői személyesen éltek az elővásárlási joggal.

A 2001. nyarán létrehozott Kft első lépésben az 1071/2001. (VII. 10.) kormányhatározat alapján **176 ezret meghaladó nem szövetkezeti tag, azaz külső üzletrész-tulajdonostól** vásárolta meg a szövetkezeti üzletrészt, kifizetve több mint 23 milliárd Ft-ot. Fontos hangsúlyozni, hogy **ezzel a lépéssel a külső tulajdonosok tulajdonában lévő szövetkezeti üzletrészeknek sem a névértéke, sem a státusza nem változott, csak annyi történt, hogy a szövetkezetenként több-kevesebb, összesen mintegy 176 ezer magánszemély helyébe egy állami tulajdonban lévő Kft lépett.**

A folyamat folytatódott, második lépésként az 1090/2001. (VIII. 8.) kormányhatározat, majd az azt követő 1129/2001. (XII. 10.) kormányhatározat alapján **a szövetkezetek nyugdíjas tagjai** is vételi ajánlatot kaptak, és **közülük 53 ezernél többen el is adták szövetkezeti üzletrészüket az államnak**, összesen 18 milliárd Ft-ot meghaladó összegért. Ez a lépés minőségi változást jelentett a szövetkezeti üzletrészvásárlás folyamatában. Ebben az esetben ugyanis a szövetkezetek tagjainak egyik, életkor szerint meghatározott körére vonatkozóan tett ajánlatot a Kft, és ezzel a vásárlással az érintett **szövetkezetek tagjainak tulajdonában lévő szövetkezeti üzletrészek is kívülálló tulajdonos kezébe kerültek**. Ráadásul a szövetkezeti üzletrészeiket eladó nyugdíjas tagok továbbra is teljes jogú, korlátlan döntési jogosítvánnyal bíró tagok maradhattak, és többnyire maradtak is. A részjegy, mint a szövetkezeti tagság alapvető vagyoni feltétele, nem átruházható, így arra nem is lehetett vételi ajánlatot tenni, arra azonban lett volna lehetőség, hogy az ajánlatot oly módon tegye meg a Kft, hogy a vásárlás csak nem tag tulajdonosoktól történhetett volna meg. A szövetkezeti üzletrészt eladó nyugdíjas tagsági viszonya csak akkor szűnt volna meg, ha a tag külön erre irányuló kilépési nyilatkozatot tett volna. A szövetkezetek egy része ezt a problémát később úgy oldotta meg, hogy az Alapszabályában megemelte a részjegy összegét, amit a szövetkezeti üzletrészeiket az államnak eladó nyugdíjas tagok általában nem akartak, vagy nem tudtak befizetni, így megszűnt tagsági viszonyuk is. Olyan esetek is előfordultak, amikor a közgyűlés úgy döntött, hogy a részjegy kiegészítését a tagok szövetkezeti üzletrésszel is megfizethették. Sok szövetkezet azonban nem akart, vagy nem tudott ezzel az eszközzel élni, és ma is sok olyan tagjuk van, aki esetleg már maga sem tudja, hogy még tagja a szövetkezetnek.

Ezzel a lépéssel külső szövetkezeti üzletrész-tulajdon értéke csaknem megduplázódott. **Az állami felvásárlással tehát nemhogy mérséklődött volna, hanem megduplázódott a megszüntetni akart külső üzletrész-probléma.**

A folyamat **harmadik lépéseként** a 2373/2001. (XII. 18.) kormányhatározat, az 5/2002.(I. 25.) kormányrendelet, az ezt módosító 235/2002. (XI. 7.) kormányrendelet, az 1025/2002. (III. 21.) kormányhatározat, az 1055/2002. (V. 15.) kormányhatározat, a 2228/2002. (VIII. 2.) kormányhatározat alapján **a vásárlás idején végelszámolási- vagy felszámolási eljárás alatt álló szövetkezetek külső és nyugdíjas tagjai szövetkezeti üzletrészeinek megvásárlására került sor.** Ebben a lépésben **136 ezer személytől,** közel 23 milliárd Ft-ért vásárolt szövetkezeti üzletrészt az állam Kft-je. Ez a vásárlás is a nevesítéskori névértéken történt, holott ezek a szövetkezeti üzletrészek, különösen a felszámolási eljárás alatt álló szövetkezetek üzletrészei nyilván a töredékét sem érték ennek. Jogilag még létező, de gazdaságilag már megszűnésre ítélt szövetkezeti üzletrészeket vásárolt tehát fel az állam. Ezeket a szövetkezeti üzletrészeket a SZÖVÜR Szövetkezeti Üzletrészhasznosító Kft. a vásárlást követően haladéktalanul tovább értékesítette a külön erre a célra alapított CASA Kft. részére. Ezen üzletrészek megvásárlásának forrásával a CASA Kft. rendelkezett, részben alaptőkeként, részben teljes állami kezességvállalással az MFB Rt által nyújtott hitelből. A kormányváltást követően azonban a CASA Kft. már nem kapta meg a korábban ígért állami garanciát, így az MFB Rt. nem hitelezte tovább. A már folyamatban lévő felvásárlást azonban nem állították le, így az ezt követően felvásárolt szövetkezeti üzletrészek a SZÖVÜR Szövetkezeti Üzletrészhasznosító Kft-nél maradtak.

A CASA Kft-t időközben felszámolták, és ennek során a felszámoló a Kft tulajdonában lévő szövetkezeti üzletrész-portfóliót egy magáncégbe(!) apportálta.

Összességében a folyamat három szakaszában **365 ezret meghaladó számú magán-személy** adta el szövetkezeti üzletrészt az állam által erre a célra létrehozott két Kft-nek, és a két cég ezért kifizetett összesen 64 milliárd Ft-ot meghaladó összeget. **A szövetkezeti üzletrész-vásárlás 692 jogilag még működő szövetkezetet és 350 felszámolási-, vagy végelszámolási eljárás alatt álló szövetkezetet érintett.** A jogilag működőnek tekinthető szövetkezetek jegyzett tőkéje a folyamat végén, azaz 2003-ban 66,269 milliárd Ft volt, ebből az állami tulajdonban lévő Kft tulajdonába került szövetkezeti üzletrészek nyilvántartási értéke a szövetkezetek üzletrésztőkéjének 54%-át tette ki, amiért az állam 41,408 milliárd Ft-ot fizetett ki.

A felvásárlással érintett közel 700 szövetkezetben a mérleg szerinti saját tőke értéke alig haladta meg a jegyzett tőke értékét, 2003 végén 77 milliárd Ft volt, meglehetősen nagy szórással, a saját tőke értéke közel 400 szövetkezetben nem érte el a jegyzett tőke értékét sem.

2.2.3. Vitatott esetek a felvásárlásban

A szövetkezeti üzletrészek felvásárlását a kormány döntésének megfelelően bizományosként a megyei FM-Hivatalok bonyolították le. Az FM-Hivatalok így a maguk nevében, de a SZÖVÜR Szövetkezeti Üzletrészhasznosító Kft. javára (és költségére) vásárolták fel a szövetkezeti üzletrészeket. A vagyongazdálkodó Kft tehát a folyamatnak ebben a fázisában csupán finanszírozta a vásárlást, maga abban nem vett részt, az egyes ajánlatok és a vásárlás jogosságát nem vizsgálhatta, a vásárlás alapjául szolgáló dokumentumokat fizikailag

sem láthatta, azok azóta sem kerültek a birtokába¹³. Abban, hogy a felvásárlás megfelelt-e a hirdetett szabályoknak, a lebonyolító FM-Hivatalok döntöttek, az egyes megyei hivatalok eljárása azonban nem volt egységes.

Később, amikor – egy névtelen levélben a „közpénzügyi” államtitkárhoz érkezett feljelentés okán – a vagyongazdálkodó cég vizsgálni próbálta, hogy a tulajdonában lévő szövetkezeti üzletrészek megvásárlása „jogszerű” volt-e, arra jutott, hogy 11 megyében legalább 70 szövetkezet, tízezernél is több ember esetében közel hárommilliárd Ft értékben legalábbis erősen kétséges, hogy az írott szabályoknak mindenben megfelelt a felvásárlás. A cég a bizományosi szerződés szerint felelős FM-Hivatalok felett felügyeletet gyakorló FVM-hez fordult, a minisztérium azonban rendben lévőknek találta a dolgot. Később azonban látjuk majd, hogy a dolognak elég súlyos következményei lesznek.

A felvásárlás mindhárom fázisában alapelv volt, hogy csak az 1992. előtt is működő szövetkezetekben lévő vagyon 1992. évi nevesítéséből származó, alanyi jogon birtokolt és a vásárlás időpontjában is létező, a korábbiak jogutódjának tekinthető szövetkezetek üzletrészei vehetők meg.

Néhány nyilvánvalóan szándékos csalás mellett leginkább az okozhatott problémát, hogy az 1992. évi II. törvény szerinti átalakulási folyamatok akkori szabályozását nem tökéletesen követik le a felvásárlásról intézkedő kormányhatározatok. 1992-ben lehetőség volt ún. egyéni, vagy csoportos kiválásra, amelynek során a szövetkezetből kiválni szándékozó személy, vagy személyek csoportja a szövetkezeti üzletrésze fejében konkrét eszközök formájában, természetben megkapta, kivitte nevesített vagyont a szövetkezetből. A kivált tagok szövetkezeti üzletrészt pedig a szövetkezet bevonta. Így tehát azok, akik valamilyen formában kiváltak szövetkezetükből, nem rendelkezhetek olyan szövetkezeti üzletrésszel, amelyre a vonatkozó kormányhatározatok alapján vételi ajánlatot tett az állam, illetve a tulajdonában lévő vagyongazdálkodó cég.

Előfordult azonban, hogy a csoportosan kivált tagok a kivitt vagyonnal azonnal új szövetkezetet alapítottak, és abban a korábbi névértéken ismét szövetkezeti üzletrészt könyveltek maguknak. Az így alapított szövetkezet nem jogutódja a korábbinak, hanem cégjogi értelemben 1992-ben, vagy azt követően alapított új szövetkezetnek minősül. A tagok a korábbi szövetkezetből természetben kapott eszközöket vagyoni hozzájárulásként adták az újonnan alapított szövetkezetbe, és e vagyoni hozzájárulásról nem részjegyet, hanem szövetkezeti üzletrészt állított ki a szövetkezet. Igaz ugyan, hogy a szövetkezeti törvény alapján az egyéb vagyoni hozzájárulás alapján a tag részjegyet igényelhetett volna a szövetkezetétől¹⁴, de egyfelől ez a rendelkezés is tartalmazza, hogy az alapszabály másként is rendelkezhet, másrészt az 1992. évi I. törvény 55.§ (1) bekezdésében foglalt rendelkezés alapján is lehetőség volt arra, hogy az új szövetkezet tagjai szövetkezeti üzletrésszel rendelkezzenek. A szövetkezeti üzletrész tehát a vitatott esetekben is többnyire létező, valós lehet, de ennek a szövetkezeti üzletrésznek jogi értelemben nincs köze a korábbi szövetkezetben volt üzletrészhez, és ezért azt nem is lehetett volna az államnak megvásárlásra felajánlani, illetve nem lehetett volna azt az állam javára megvásárolni. Fontos hangsúlyozni,

¹³ Az iratok egy sajátos helyzet okán az FM-Hivataloknál maradtak: Az FM-Hivatalok az előirányzott teljes 6 milliárd Ft költséget felszámították a megbízónak, annak ellenére, hogy a felvásárlás alig fele lett a tervezettnek. Egy felülvizsgálat során ez kiderült, és hogy ne kelljen visszafizetni a jogtalanul felszámított összeget, ennek fejében az Hivatalok „vállalták” az iratok őrzését...

¹⁴ 1992. évi I. tv. 54.§ (3) bek.): „Ha a tag a részjegy jegyzésén felül – a szövetkezetnek nyújtott kölcsönt kivéve – más formájú vagyoni hozzájárulást teljesített, annak értéke erejéig – az alapszabály eltérő rendelkezése hiányában – a szövetkezetétől részjegyet igényelhet.”

hogy a legtöbb esetben nem a szövetkezeti üzletrész létezése lehet vitatott, hanem csupán az, hogy az írott szabályok szerint azt meg lehetett-e vásárolni, vagy nem. Később látni fogjuk, hogy ennek a finomításnak komoly jelentősége lesz.

1992-ben a korábban egyesített szövetkezetek közül többen ismét szétváltak. Leginkább ott állt elő ilyen helyzet, ahol korábban két vagy több falu lakosságát egyesítették egy szövetkezetbe. Szétválás esetén minden szétvált egység – a vagyonmegosztás arányában – jogutódja a korábbi szövetkezetnek. A törvény azonban a szétváláshoz szigorú jelenléti és határozathozatali szabályokat ír elő, amit nem egy esetben nem tudtak biztosítani. Gyakran előfordult ilyenkor, hogy a tranzakciót nem szétválásként, hanem az egyik faluhoz tartozók csoportos kiválásaként bonyolították le, és a csoportosan kivált tagok azonnal új szövetkezetet hoztak létre. Az így létrejött új szövetkezet nem jogutódja a korábbi szövetkezetnek. Ebben az esetben tehát az egyik falu lakosságának, amely maradt az eredeti szövetkezetben, jogos volt a felajánlása és a szövetkezeti üzletrészek állami megvásárlása. A másik falu lakosságának, amely kivált és úgy alapított szövetkezetet, nem volt jogos a felajánlása, és tőlük nem lehetett volna megvásárolni a felajánlott szövetkezeti üzletrészt.

Az ilyen és hasonló esetekben az egyes megyei FM-Hivatalok eltérő gyakorlatot követtek. A megyék közel felében következetesen betartották az írott szabályokat, és minden ilyen esetben elutasították a felajánlásokat. Más megyékben, szám szerint 11 megyében nem vizsgálták az ilyen eseteket és nem kis számban történtek ilyen, a kormányhatározatoknak nem mindenben megfelelő, végső soron tehát nem jogszerű vásárlások.¹⁵

A vagyonkezelő Kft a probléma felszínre kerülése után kérte a hivatalokat felügyelő FVM-et, vizsgálja felül a felvásárlás jogszerűségét. Ha a bizományos olyan szövetkezeti üzletrészeket is megvásárolt, amelyek nem léteznek, vagy tulajdonosuk nem jogosult azt az állam cégének eladni, akkor azért elsősorban a bizományos tartozik kártérítést fizetni a megbízónak, másodsorban pedig – ha az eladó megtévesztő magatartása okozta ezt – az eredeti állapot visszaállításának lehet helye. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy az FM-Hivatalok részéről valószínűleg meg kellene téríteni a SZÖVÜR Szövetkezeti Üzletrészhasznosító Kft. felé akár hárommilliárd Ft-ot is megközelítő összeget, amit aztán vagy visszaperelehetnek az eladóktól, vagy nem.

A probléma azért különösen kényes, mert mindenképpen több tízezer embert érint. Ha a visszaperelés megindul, akkor azokat érinti hátrányosan, akiket perelnek és esetleg csalással is vádolnak, ha viszont nem indul visszaperelés, akkor azok kerültek hátrányos helyzetbe, akiktől ilyen okok miatt megtagadták a vásárlást.

Kissé előreugrunk a téma tárgyalásánál, de idekíváncozik: az új szövetkezeti törvény előírja, hogy az ÁPV Zrt. vegye át a működő szövetkezetek szövetkezeti üzletrészeit a SZÖVÜR Szövetkezeti Üzletrészhasznosító Kft-től, és ingyenesen kínálja fel azokat a kibocsátó szövetkezeteknek. A törvény nem tesz különbséget tekintetben, hogy a felvásárlás jogos volt, vagy sem. **Az ÁPV Zrt. azonban saját elhatározásából, a konkrét esetek kivizsgálása nélkül nem vette át, és nem ajánlotta fel az általa kétesnek ítélt szövetkezeti üzletrészeket a kibocsátó szövetkezeteknek. Ez ellentétes a törvénnyel, és még bonyodalmak származhatnak belőle.**

¹⁵ Ebben az esetben a „jogszerű” kifejezést azért némi fenntartással kell kezelnünk, mert a kormányhatározat nem jogforrás.

Ezek a szövetkezeti üzletrészek ugyanis többségükben valós, létező üzletrészek, ennyiben maradéktalanul megfelelnek a törvényben írottaknak. A kibocsátó szövetkezeteket az ÁPV Zrt., lényegében a törvényt megsértve, hátrányos helyzetbe hozta. Az érintett szövetkezetek akár komoly kártérítésért is perelhetik az állami vagyongazdálkodót.

2.2.4. Újabb üzletrész-vásárlási ígérek

A folyamat belenyúlt a 2002. évi választási időszakba, így aztán a probléma valós elemzése nélkül olyan választási ígérek születtek, hogy az akkori ellenzék, ha kormányra kerül, folytatja a felvásárlást, és megvásárolja az aktív korú tagok szövetkezeti üzletrészeit is, továbbá kárpótolja a már korábban megszűnt szövetkezetek volt üzletrész-tulajdonosait is. Az ellenzék kormányra jutását követően az ígérek a Kormányprogramba is belekerültek. Ezekről az ígéretekről 2002. őszén Kormányhatározat is született¹⁶. Végrehajtására azonban nem került sor, így a probléma időzített bombaként ketyegett a következő választások előtt. Az érintettek azóta is vártak erre, és a következő választásokhoz közeledvén egyre sürgetőbben merült fel az ígért beváltása iránti igény. Ami persze elég abszurdnak tekinthető: az állam vásárolja meg látszatra piaci tranzakció keretében a magánszektor speciális gazdasági szervezetei, a mezőgazdasági szövetkezetek tulajdonosi(?) értékpapírjait, miközben a tulajdonosi döntési jogosítványok a tagoknál maradnak... Ennél is abszurdabb a már rég megszűnt szövetkezetek egykori üzletrész-tulajdonosainak kárpótlása, mind gazdasági, mind jogi és főleg technikai értelemben. Ebben az esetben már formailag sem lehetséges gazdaságinak látszó ügylet, hiszen a cégjegyzékből már kivezetett egykori szövetkezetek volt üzletrészei nem léteznek. Nem lenne tehát tárgya az adásvételnek, ez az ígért csak valamiféle kárpótlás formájában lenne teljesíthető. Ehhez viszont törvény kellene, és az aligha állná ki az alkotmányosság próbáját, ha csak egy meghatározott körre terjedne ki.

2.2.5. Feszültség a szövetkezetekben

A megvalósult felvásárlással a sok nem tag szövetkezeti üzletrész-tulajdonos problémáját felváltotta az egyetlen állami tulajdonban lévő nagy külső üzletrész-tulajdonos problémája. Ez – ha lehet – még sokkal nagyobb problémákat vetett fel és következményeivel számolni kell a napjainkban zajló, az új törvény miatt aktuális újabb átalakulási folyamatban is.

A szövetkezeti üzletrészek állami felvásárlása idején már hatályban volt a szövetkezetekről szóló 2000. évi CXLI. törvény is, amely egyéb változások mellett megszüntette volna a szövetkezeti üzletrészt. A törvény előírta, hogy a hatályba lépést követő öt éven belül, praktikusán tehát 2006. végéig a szövetkezeteknek az új törvény szerint át kellett volna alakítaniuk Alapszabályaikat, vagy gazdasági társasággá kellett volna alakulniuk. Ha ezt nem tették volna meg, akkor végelszámolási eljárás indult volna ellenük, azaz kivezették volna őket a piacról¹⁷. Az új típusú szövetkezetté történő átalakulás feltételül szabta a törvény az összes külső szövetkezeti üzletrész visszafelvásárlását és bevonását.

¹⁶ 2357./2002. (XI. 27.) Korm. számú határozat

¹⁷ 2000. évi CXLI. tv. 89. §

(2) E törvényt kell alkalmazni a hatálybalépéskor már működő, bejegyzett szövetkezetre is az alapszabály-módosítás cégbejegyzésének időpontjától, ha

a) a közgyűlés az alapszabályt e törvény rendelkezéseinek megfelelően módosítja, és

b) ennek során a korábbi üzletrésztöket a részjegytőke részeként – a tagonkénti vagyoni hozzájárulás mértékét megállapítva – mutatja ki, feltéve, hogy

c) a kívülálló üzletrész-tulajdonosok üzletrésztét megvásárolta és bevonta.

(4) Az a szövetkezet, amely a (3) bekezdésben meghatározott határidő lejártáig alapszabályát a (2) bekezdésben foglaltak szerint nem módosítja, vagy gazdasági társasággá át nem alakul, jogutód nélkül megszűnik.

A felvásárlással azonban a szövetkezeti üzletrésztőkének már több mint fele, a külső üzletrészeknek pedig a meghatározó többsége egy teljesen állami tulajdonban lévő Kft tulajdonába került. Ezzel az adott törvényi keretek között az alábbi alternatívák közül lehetett volna választaniuk a szövetkezeteknek:

- Ha új szövetkezetté alakulnának át, annak feltétele, hogy az összes külső szövetkezeti üzletrészt vissza kell vásárolniuk, ami katasztrófális tőke kivonást jelentett volna, döntően az állam javára. Feltéve persze, hogy a vagyongazdálkodó szervezet egyáltalán eladná a szövetkezeti üzletrészeket, és ha igen, akkor magának a szövetkezetnek...
- Ha gazdasági társasággá alakulnak, akkor jelentős tulajdont szerezhetne az állam, (államosítás?) vagy az, aki ezt a portfóliót megszerzi az államtól.¹⁸ Az érintett szövetkezetek üzletrésztőkéjének átlagosan több mint a fele, négyötödénél pedig 25%-ot meghaladó része került az állam kezébe.
- Amelyik szövetkezet egyiket sem teszi, azt a cégbíróság jogutód nélkül megszünteti, a végelszámolás során pedig a felosztható vagyonnak több mint felét az állam kapja, vagy az, aki ezt a portfóliót megszerzi az államtól.

Közben beindult végre a SAPARD-támogatások igénylése. A szövetkezetek nem kis elkeseredéssel tapasztalták, hogy a csatlakozást közvetlenül megelőző években a szövetkezeti üzletrész-vásárlással a még működő szövetkezetek jelentős hányadát, mintegy négyötödét kizárta az állam a felkészülést megalapozni segítő SAPARD-pénzek igénylésének lehetőségéből. A Kormány vonatkozó rendelete szerint a pályázatból kizárta azokat a szervezeteket, amelyekben az állam 25%-nál nagyobb *tulajdoni vagy szavazati* aránnyal rendelkezik.

A kizárás oka látszólag az EU által meghatározott korlátozás, de ennek a felvásárolt szövetkezeti üzletrészek okán nem kellett volna érvényesülnie a szövetkezetekre, hiszen a külső szövetkezeti üzletrész nem jelent tényleges tulajdonlást illetve döntési jogosítványt. Ha a „vagy” kötőszó helyébe „és”-t írtak volna, akkor a korlátozás nem érintette volna a felvásárolt szövetkezeti üzletrészek tulajdonosait, ezt a pontosítást azonban nem hajtották végre, helyette Brüsszel engedélyét kérték, amit nyilván nem kaptak meg. Tehát a Kormány – minden hangoztatott ígéretével szemben – nem segítette a mezőgazdaságban működő szövetkezeteket a felzárkózásban, hanem elzárva hagyta ezt a pénzügyi csatornát is előlük. Ez gazdaságilag és morálisan is hátravetette, a megerősödés útjáról kizárta ezeket a szerveződéseket, és tovább erősítette a szövetkezéssel szemben amúgy is létező ellenérzéseket.

2003 novemberében módosult a szövetkezeti törvény, és hatálytalanították a kötelező átalakulást. Egyben arról is intézkedett ez a rövidke törvény, hogy 2005. végéig meg kell alkotni az új, egységes szövetkezeti törvényt. Ekkorra azonban a szövetkezeti üzletrész-vásárlással érintett 692 szövetkezet közül már 100-nál jóval több végelszámolást határozott el, és további legalább hasonló számú szövetkezet szüntette be gazdasági tevékenységét, miközben több tucat szövetkezet ellen felszámolás indult el. Mára azt mondhatjuk, hogy az érintett 692 szövetkezet közül jó, ha a fele működik valamilyen szinten.

¹⁸ A 2002. évi választás két fordulója között a szövetkezeti vagyongazdálkodó Kft-ben a MeH-t vezető miniszter utasítására tulajdonosi határozat született arról, hogy a kezelésében lévő portfóliót az éppen privatizált 12 állami gazdaság megszerezheti. A döntést a Kft ügyvezetése nem hajtotta ugyan végre, de hatályon kívül helyezésére az új kormány alatt is csak két év múlva került sor.

2.3. Kísérlet a szövetkezeti üzletrészek értékesítésére

2002. novemberében a választási ígéretek beváltásaként Kormányhatározat¹⁹ született arról, hogy

- az állam fel fogja vásárolni az aktív tagok szövetkezeti üzletrészeit is,
- kárpótolja a már megszűnt szövetkezetek volt üzletrész-tulajdonosait,
- és az állam értékesíteni kívánja a felvásárolt szövetkezeti üzletrészeket, a szövetkezetek, annak tagjai és alkalmazottai(!) valamint az „integrációban részt vevők”(!) felé.

A határozat tartalmazott még néhány igen fontos pénzügyi döntést is, de ennek a Kormányhatározatnak egyetlen pontját sem hajtották végre sem a megszabott határidőben, sem azt követően. A határozat a szövetkezeti üzletrészek eladási árát – szemben a felvásárláskor alkalmazott diktált, a nevesítéskori névértékkel azonos árral – a gazdasági társaságok tulajdonrészeinek egyszerűsített piaci értékelésére vonatkozó szabályok alapján határozta volna meg, azaz a kibocsátó szövetkezet mérlege szerinti saját tőke és jegyzett tőke arányával korrigálta volna a névértéket. Ez a korrekció formálisan sem volt jogszerű, hiszen a szövetkezeti üzletrész – mint azt már előbb kifejtettük – nem a cég teljes vagyonában képviselt tulajdoni arányt fejezi ki.

Azok a szövetkezetek, amelyek korábban éltek az állami támogatással való szövetkezeti üzletrész-vásárlás lehetőségével, vagy saját erőből alacsony áron vásároltak üzletrészeket, az állam tulajdonába került szövetkezeti üzletrészeket emiatt is csak többszörös áron vehették volna meg. A korábbi – a kibocsátáskori érték 5-15%-án történő – vásárlás után ugyanis a megvásárolt szövetkezeti üzletrészeket be kellett vonni, ezzel a jegyzett tőke jóval nagyobb mértékben csökkent, mint a saját tőke.²⁰

A vásárláshoz a szövetkezetek elvileg vételár-kedvezményt, vagy öt éves halasztott fizetési lehetőséget kaptak volna, ha bizonyos feltételek teljesülnek. Az eladás árverés keretében zajlott volna, vevőként a szövetkezetek, azok tagjai, alkalmazottai, és az integrációban részt vevők léphettek volna fel. A vételár az árverésen legfeljebb az ajánlati ár feléig mehetett volna le. Azzal a problémával nem foglalkozott a kormányhatározat, hogy a nem tag jogosultak vásárlásával újratermelődt volna a külső szövetkezeti üzletrész.

Azt egyértelműen le kell szögezni, hogy minden olyan ügylet, amelynek során a szövetkezet saját kibocsátású „tulajdonosi értékpapírt” vásárol akár az államtól, akár saját tagjaitól, tőke kivonást jelent. Ha erre az állam közvetlen, vagy közvetett módon kötelezi a szövetkezeteket, akkor az aligha értelmezhető a szövetkezetek támogatásaként.

A Kormányhatározatban ígért értékesítés végrehajtása jelentős tőkét vont volna ki a szövetkezetekből. A határozat végrehajtását azonban nem ennek a felismerése akadályozta meg, hanem egy egészen technikai probléma: a szövetkezetek öt éves halasztott fizetéssel

¹⁹ 2357/2002. (XI. 28.) Korm. határozat:

„A Kormány a felszámolt szövetkezetek üzletrész-tulajdonosai vagyonszerzésének részleges megtérítését, az állami tulajdonba került üzletrészek értékesítését, valamint a mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészek állami felvásárlásának folytatását az alábbiak szerint határozza el:...”

²⁰ Az üzletrész visszavásárlásakor és bevonásakor ugyanis a jegyzett tőke a visszavásárolt üzletrész névértékével, a saját tőke viszont csak a kifizetett összeggel csökken, mert a névérték és a vásárlási érték különbsége eredményként jelenik meg a mérlegben. A legdurvább esetben a visszavásárlás ezen ok miatt 13-szoros áron történhetett volna, holott az érintett szövetkezetnél nemhogy nőtt volna a vagyon, hanem csaknem felszámolási helyzetben volt...

vehették volna meg az üzletrészeiket, így az új szövetkezeti törvényben (2000. évi CXLI. tv.) akkor még szereplő 2006. végéig történő kötelező átalakulás nem lett volna teljesíthető, mert az öt év csak 2008-2009-ben járt volna le. A felvásárlásra létrehozott Kft-k (SZÖVÜR Kft. és CASA Kft.) a vásárláshoz nagy arányban bankhitelt vettek fel, részben állami kezességvállalás mellett, és a hitelező bank a Kft-k teljes vagyonaára hitelt biztosító keret-jelzálogjogot jegyzett be. Az eladó csak akkor járulhat hozzá a szövetkezeti üzletrész tulajdonjogának átadásához, ha a vételár teljes egészében kifizetésre kerül, illetve a hitelező feloldja a jelzálogjogot. Így az értékesítés csak a hitelező bank jóváhagyásával indulhatna meg, ezt azonban a Kft. nem volt képes megszerezni.

A Parlament 2004. január 1-i hatállyal megszüntette az átalakulási illetve üzletrész-visszavásárlási kötelezettség határidejét. Ez érdektelenné is tette az üzletrészek visszavásárlásában a szövetkezeteket. Ezzel a működő szövetkezetek esetében lényegében megszűnt a fizetőképességnek tekinthető kereslet, valójában csak a végelszámolás alatt álló szövetkezetek esetében számíthatott volna a vagyongazdálkodó Kft a felvásárlási értéknél jóval alacsonyabb áron keresletre.

Kísérlet történt arra is, hogy a vásárláshoz a szövetkezetek hosszú lejáratú, az állam által támogatott hitelt vegyenek fel, azonban erről a bankok – állami kezesség nélkül – hallani sem akartak, sőt, egyik-másik azt is kilátásba helyezte, hogy ha tudomására jut, hogy az általa egyébként hitelezett szövetkezet újabb hitelt vesz fel arra a célra, hogy tulajdonosától saját kibocsátású szövetkezeti üzletrészt vásárolna, akkor felmondja a korábban felvett hitelt is. És ebben bizony, teljesen igaza is volt... A támogatott hitelezés gondolata azonban nem ezen bukott meg, hanem az államapparátus tehetetlenségén, késlekedésén. Addig totojáztak a gondolattal, míg bekövetkezett az EU-csatlakozás, és ezt követően az állam már nem adhat kamattámogatást a saját magától történő tulajdonrész-vásárláshoz.

Közben a szövetkezetek egy részének tagsága, vezetése az elmúlt évek politikai bizonytalanságai, a szövetkezeteket érintő törvényi változások, a 2006. év végére kitűzött korábbi átalakulási kényszer és az állam által felvásárolt szövetkezeti üzletrészek visszavásárlásának feltételezett kényszere hatására jellemzően kiürítették a szövetkezeteket. Száznál is több végelszámolás jelzi ezt a folyamatot, melynek során a szövetkezetek maguk (nem egyszer maguk, saját tagságuk felé...) értékesítették vagyontárgyaikat, a befolyt összegből pedig megvásárolták a tagok üzletrészeit. Ezt követően az immár szövetkezeti üzletrésszel nem, de szavazati joggal továbbra is rendelkező tagok közgyűlésen döntenek a szövetkezet végelszámolásáról, melynek végén a SZÖVÜR Szövetkezeti Üzletrészhasznosító Kft. és más külső üzletrész-tulajdonosok igen szerény megtérülésre számíthatnak. (A lezárult végelszámolásokról 10% alatti az átlagos megtérülés...)

Más esetekben a szövetkezetek más gazdasági társasági formába „menekültek”. A korábbi szövetkezetek „eltüntetésének” egyik lehetséges útja lehet az is, ha a valós tartalmát tekintve profit-érdekelte, termelő tevékenységet folytató szervezetek gazdasági társasággá alakulnának. Ilyen elvárások a politika illetve a szövetkezeti képviselők körében is megfogalmazódtak.

Ha maga a szövetkezet alakul át gazdasági társasággá, akkor az átalakulásokban a külső szövetkezeti üzletrész-tulajdonosok – így az állami vagyongazdálkodó Kft. is – részt vehetnek. A külső tulajdonosoknak az átalakulással létrejövő társaságba való felvételét nem teszi kötelezővé a törvény, de – amint az korábban kifejtettük – a kialakult jogalkalmazási gyakorlat miatt nem zárhatják ki a szövetkezetek az átalakulásból a külső tulajdonosokat sem.

Társasággá átalakulás esetén a szövetkezet jegyzett tőkéjén felüli vagyont a tagok között osztják fel, így az államot képviselő Kft. részesedése általában formálisan leértékelődik, de a Kft tulajdonában lévő szövetkezeti üzletrész valódi, szavazóképes részvényre vagy törzsbetétté válik, tehát az átalakult társaságban valódi – közvetett – állami tulajdon jön létre. Ezért aztán a szövetkezeti üzletrészek állami felvásárlása a szövetkezetek gazdasági társasággá alakulását is erősen korlátozta, hiszen csak ott volt érdemes átalakulni, ahol az átalakulás után az állam erősen kisebbségben maradt. Nyilván nem véletlen, hogy a felvásárlással érintett szövetkezetek közül a felvásárlás óta csak tizennégy alakult át gazdasági társasággá, és közülük csak kettőben maradt az állami tulajdon aránya 25% fölött, de egyben sem éri el az 50%-ot.

Ha azonban a szövetkezet tevékenységét szervezik ki gazdasági társaságokba, akkor abba nincs beleszólási lehetősége a nem tag külső üzletrész-tulajdonosoknak, így az állam által felvásárolt szövetkezeti üzletrészt kezelő Kft-nek sem. Mint ahogy abba sincs beleszólása, hogy a szövetkezetek másik köre tényleges tevékenységét beszüntetve értékesíti a vagyont, nem egy esetben saját tagjai részére, aztán kiürült kasszával, csupasz cégbírósági bejegyzésként várja az állam ígéretének beváltását, miszerint majd csak megveszik a még mindig szövetkezeti tagoktól is a már csak névlegesen létező szövetkezeti üzletrészeket is...

2004 nyarán újabb végrehajthatatlan kormányhatározat született a szövetkezeti üzletrészek értékesítésére (2139/2004. (VI. 08.) Korm. sz. határozat). Ez a határozat is megtartotta a szövetkezeti üzletrészek eladási árának meghatározásánál a korábbi határozat alapelvét, a mérleg szerinti saját tőke-jegyzett tőke arányával való korrekciót, de most felső határként megszabta, hogy az induló ár nem lehet magasabb, mint a nevesítéskori érték.

A szövetkezeti üzletrészek megvásárlására a kibocsátó szövetkezetek illetve tagjaik jelentkezhettek volna. A fentiek szerinti eladási árból a vevők 40% kedvezményt kapnának, ha egy éven belül kifizetnék a vételárat. Az így számított vételárnak a felét visszatarthatnak azok a szövetkezetek, amelyek vállalják, hogy ezt az összeget a következő három évben további szövetkezeti üzletrészek vásárlására fordítják, de az így felvásárolni ígért üzletrészek névértékének el kellene érnie az államtól vett szövetkezeti üzletrész névértékének legalább a felét. Ez azt jelenti, hogy ezt a kedvezményt azok a szövetkezetek nem vehetik igénybe, amelyekben az állami részesedés aránya a 67%-ot meghaladja, azaz a szövetkezeteknek közel fele – ráadásul éppen az a fele, amelyben a legmagasabb az állam által felvásárolt szövetkezeti üzletrészek aránya – eleve ki lenne ebből a kedvezményből zárva. Ennek a „kedvezménynek” a beépítése lett volna hivatott kiváltani azt a korábbi ígéretet, hogy az állam folytatja a szövetkezeti üzletrészek felvásárlását, és az aktív korú tagoktól is megveszi a szövetkezeti üzletrészeiket.

Az új szövetkezeti törvény értelmében a szövetkezeteknek a visszavásárolt szövetkezeti üzletrészeket azonnal be kell vonniuk, tehát azokat sem tagjaik, sem mások felé nem értékesíthetik (2000. évi CXLI. tv. 89.§). Így ez az állami üzletrész-értékesítés olyan helyzetet teremtett volna, mint a védelmi pénz: ha a szövetkezet megveszi a saját maga által kibocsátott szövetkezeti üzletrészt, akkor nem kap érte semmit, ha viszont nem veszi meg, akkor veszélynek van kitéve...

Le kell szögezni, hogy az állam bárhogyan döntött volna a felvásárolt szövetkezeti üzletrészekről, az nem lett volna végrehajtható döntés, ha a döntés csak kormányhatározat formájában ölt testet. A kormányhatározat nem jogforrás, csak a Kormányra illetve tagjaira bír

kötelező erővel. Ez attól válik igen lényeges momentummá, hogy a felvásárolt szövetkezeti üzletrészek egy gazdasági társaság tulajdonában voltak, amelyre akkor is vonatkoznak a társaságokra vonatkozó szabályok, ha annak tulajdonosa az állam. Konkrétan ez azt jelenti, hogy a vagyongazdálkodó SZÖVÜR Szövetkezeti Üzletrészhasznosító Kft-re a Kormányhatározat semmiféle kötelező érvénnyel nem bír. A kormányhatározat csak akkor válik kötelezővé a Kft-re, ha azt taggyűlési határozat tartalmazza, amit pedig az ÁPV Zrt. Igazgatóságának döntése esetén lehet meghozni. Ez utóbbit pedig csak akkor, ha neki a felette részvényesi jogokat gyakorló pénzügyminiszter tulajdonosi határozatba foglalja azt.

Ebből következik az is, hogy az ily módon esetleg megszülető döntési láncolat végén is csak akkor következhet be a végrehajtás, ha annak a törvényes feltételei adottak. A Kormányhatározat kedvezményről történő értékesítésről beszélt, ami azt is jelentette volna, hogy a vételárból adandó kedvezmény összegét az állam a Kft felé megtéríti. Ilyen szándék azonban nem volt. Ennek hiányában viszont a felvásárláshoz felvett hitelek nem lettek volna törleszthetők. Mivel a hitelező banknak a 25 milliárd Ft-ot meghaladó hitelből csak alig tízmilliárd Ft-ra volt állami kezessége, és nyilvánvaló, hogy a hitel a bevételből nem törleszthető, a bank nem járulhatott hozzá a szövetkezeti üzletrészeket terhelő jelzálogjog feloldásához és az értékesítés megkezdéséhez addig, amíg a hitel visszafizetésére más biztosítékot nem kapott. Erről azonban a Kormányhatározat nem intézkedett. Sőt, 2004 őszén a kormány újabb döntése alapján a vagyongazdálkodó Kft szabad pénzeszközéből 1,5 milliárd Ft-ot átmenetileg átcsoportosítottak más célra.

A szövetkezeti üzletrészeknek a szövetkezetek általi visszavásárlása mindenképpen tőkekivonást jelent. Erre a szövetkezetek egy része nem hajlandó, más része nem is képes, a többség esetében pedig nincs értelme, mert ha kivonják a tőkét, akkor már nincs értelme visszavenni az üzletrészt. A tagok esetében alig van érdekeltség szövetkezeti üzletrészt vásárolni, ráadásul az eladó tulajdonosa döntése alapján az egy szövetkezetben lévő üzletrészt csak egyben lett volna hajlandó eladni.

A szövetkezetek felé feltett kérdésre adott válaszok alapján a Kormányhatározat szerinti kedvezményekkel a vagyongazdálkodó Kft reálisan alig 2-3 milliárd Ft-ra számíthatott volna. A szövetkezetek döntő többsége nem akarta, vagy nem tudta volna visszavásárolni az állam által felvásárolt szövetkezeti üzletrészeket a felemás állami kedvezményekkel sem.

Mégis az volt a látszat, mintha a szövetkezetek követelték volna az értékesítés megkezdését. Mi lehet ennek az oka és magyarázata? Egyrészt az, hogy csak azok, vagy azoknak a nevében szólalnak meg, akik vettek volna, a nagy többség nem nyilatkozott erről. Másrészt a kisebbség is miért vett volna szövetkezeti üzletrészt? Egyfelől attól való félelmében, hogy a vagyongazdálkodó felszámolása vagy egy politikai fordulat után ellenséges kézbe kerülhet az üzletrésze. Másrészt lehetett – és volt is – ebben bizonyos spekulációs szándék is.²¹

²¹ Modellezzünk egy ilyen szituációt: Tegyük fel, hogy egy szövetkezet teljes saját vagyona 200 MFt, a jegyzett tőke 100 MFt. Az üzletrészeknek 60%-a van az állam tulajdonában, 10 %-a menedzsment kezében, további 30%-a a többi tag kezében van. A kormányhatározat szerint az állam tulajdonában lévő üzletrészek induló eladási ára éppen a névérték, a vételár a 40%-os kedvezménnyel 36 MFt lenne. A szövetkezet a vételár felét további tagi üzletrészek vásárlására fordítja, ezért a vagyongazdálkodó Kft felé 18 MFt-ot kellene fizetnie. A további 18 MFt-ot felajánlja a tagoknak a 30%-nyi üzletrészért, akik vélhetően el is adják azt, hisz az állam tőlük már nem veszi azt meg. Így az üzletrészek 90%-a bevonásra kerül, a szövetkezet vagyona 36 MFt-tal csökken, azaz 164 MFt értékű vagyon marad meg, és a menedzsment kezében marad a 10 %-nyi üzletrész. Ezt követően elhatározzák a szövetkezet társasággá alakulását, és a 164 MFt értékű vagyon a 10%-nyi üzletrészt birtoklók tényleges tulajdonába kerül anélkül, hogy ezért egyetlen fillér saját pénzt kellene fizetniük... Végelszámolás esetén hasonló helyzet adódik, és ez annál erőteljesebb érdekként jelenik meg, minél nagyobb a szövetkezet vagyona, és minél inkább koncentrált a tagok kezében lévő üzletrész-halmaz.

Közben számos szövetkezet rájött arra, hogy nem is kell neki fizetnie az állam által felvásárolt szövetkezeti üzletrészért, anélkül is megszüntetheti a problémát. Láttuk, hogy az üzletrésztőke csökkenthető, ha a szövetkezet a veszteséget a közgyűlés döntésével az üzletrésztőke terhére írja le. Erre akkor is lehetőség van, ha egyébként a szövetkezet más mérlegesorokon akár jelentős tartalékokkal is rendelkezik. Amint arról már korábban írtunk, a szövetkezetek esetében a tőkeleszállítást nem köti a törvény meghirdetéséhez, illetve hitelezői hozzájáruláshoz. Ezzel a megoldással az üzletrészek névértéke jelentősen, akár 0-ig is csökkenthető²².

2.4. Állami részvétellel gazdasági társasággá alakult szövetkezetek

A szövetkezeti üzletrészek állami felvásárlásának kezdete óta 14 szövetkezet alakult át gazdasági társasággá. A felvásárolt szövetkezeti üzletrészek okán ezekben az átalakulással létrejött korlátolt felelősségű társaságokban illetve részvénytársaságokban az állami tulajdonban lévő SZÖVÜR Szövetkezeti Üzletrészhasznosító Kft. tulajdonos lett. Ezzel **ebben a 14 társaságban a Magyar Állam a szövetkezeti üzletrészek felvásárlásával szerzett közvetett kisebbségi tulajdont.**

Említettük korábban, hogy gazdasági társasággá történő átalakulás esetén a szövetkezet jegyzett tőkén felüli vagyonát a tagokra kell osztani. Így minden olyan esetben, amikor az átalakuló szövetkezet mérlegében számottevő többletvagyon van, a külső tulajdonosok tulajdoni részesedése akár jelentősen is csökkenhet. Nyilván csak olyan szövetkezetek kezdeményezték átalakulásukat állami tulajdonlás mellett, amelyekben ilyen többletvagyon volt, vagy az átalakulást megelőzően ilyet „teremtettek”²³.

Az állam közvetett tulajdonának aránya az érintett 14 társaság közül

- 5-ben nem éri el a 10%-ot,
- további 6 társaság esetében 25% alatt van,
- és három társaság esetében 25 és 50 % közötti.

Az Országgyűlés által 2005. végén elfogadott, a szövetkezetekről szóló új, 2006. évi X. törvény szándéka szerint rendezni kívánja az állam által korábban felvásárolt szövetkezeti üzletrészek sorsát is. A törvény olyan rendelkezést tartalmaz, mely szerint az állam által felvásárolt szövetkezeti üzletrész-portfólió az azt kezelő Kft-től az ÁPV Zrt. hozzárendelt vagyonába kerül és az ÁPV Zrt. ingyenesen, adómentesen felajánlja az üzletrészeket az azt kibocsátó szövetkezetek részére.

A felvásárlást követően átalakult szövetkezetekből létrejött gazdasági társaságokban meglévő társasági tulajdonrészek ingyenes visszaadásáról azonban a törvény nem rendelkezik. **Az egyenlő bánásmód követelményét sérti, hogy azok a szövetkezetek, amelyek az állami felvásárlást követően gazdasági társasággá átalakultak, nem élhetnek azzal a lehetőséggel, hogy az állam közvetett tulajdonába került részesedések ingyen, vagy legalább kedvezményes áron visszakerülhetnek a társasághoz.**

²² Kellően átgondolt koncepcióval pedig kellő mértékű veszteség nem nagy erőfeszítéssel előteremthető. Tudunk olyan esetről is, ahol a szövetkezet éppen a tagoktól, névérték feletti áron történt üzletrész-vásárlásból „hozta össze” azt a veszteséget, aminek a következő évben az üzletrész-tőke terhére történő rendezésével írta le 0-ra a már csak a kívülállók (konkrétan: az állam) kezében lévő üzletrész-tőkét.

²³ Ha szövetkezet mérlegében egyidejűleg van negatív eredménytartalék és pozitív tőketartalék, akkor a társasággá alakulást megelőző vagyonfelosztás során a kettő kompenzálja egymást. Ha azonban a szövetkezet előbb leírja a veszteséget az üzletrésztőke terhére, akkor a vagyonfelosztáshoz akár jelentős többletvagyon is keletkezhet, amit a tagokra osztanak, és ezzel a külső üzletrész-tulajdonosok tulajdoni aránya számottevően csökkenthető.

Az érintett 14 gazdaság képviselői közös álláspontot alakítottak ki a probléma rendezésére. A gazdasági társaságok esetében nincs lehetőség arra, hogy az ingyenesen visszakapott tulajdonrészeket oszthatatlan közösségi alapba helyezték (mint a szövetkezetek), így az ingyenes visszaadás nem kívánatos reakciókat válthatna ki azzal, hogy az állami tulajdonrészek ingyenesen magánkézbe kerülnének. Az érintett gazdaságok méltányosnak, a szövetkezeti üzletrészek ingyenes visszaadásával lényegében közel azonos elbírálásnak tekintenek, ha a társaságok illetve tagjaik kedvezményes feltételekkel (a névérték 40-60%-áért) megvásárolhatnák az állami tulajdonrészeket.

A SZÖVÜR Szövetkezeti Üzletrészhasznosító Kft. felszámolása miatt azonban ez a portfólió a felszámolási vagyon része lett, és értékesítéséről a felszámoló dönthet. A felszámoló az érintett társaságok egy részénél már ajánlatot tett a többi tulajdonosnak a kezében lévő tulajdonrészek értékesítésére.

Az ÁPV Zrt. mint a Kft. tulajdonosa valamilyen módon helytállt a SZÖVÜR Szövetkezeti Üzletrészhasznosító Kft. hitele kapcsán az MFB Zrt. felé, ennek következtében keletkezett a Kft. felszámolási eljárásában nem tulajdonosi jellegűként érvényesíthető követelése is. Ez adhat alapot egy olyan egyezsége a nagy hitelező APEH-hel, hogy ez a portfólió az ÁPV Zrt.-hez kerülhet. Ebben az esetben az állami vagyonkezelő a privatizációs törvényben foglalt egyszerűsített módon értékesítheti ezeket a tulajdonrészeket a társaságok többi tulajdonosa felé. Ilyen formában viszont – külön állami, megfelelő jogi formába öntött döntés hiányában – nincs lehetőség kedvezmény adására.

2.5. Felszámolási helyzet az üzletrészeket kezelő társaságnál

Mivel tehát a hitel törlesztésének fedezetéről sem kormányhatározatban, sem más módon nem gondoskodott az állam, az értékesítés nem kezdődött meg, viszont a vagyonkezelő Kft. felszámolási helyzetbe került. Abban a pillanatban, amikor a Kft. taggyűlése a tulajdonos állam akarata (határozata) alapján arról dönt, hogy a tulajdonában lévő üzletrész-portfóliót a Kormányhatározatban foglalt kedvezményekkel úgy kívánja értékesíteni, hogy a kedvezményt az állam nem téríti meg a számára, a számviteli törvény értelmében **a mérlegében már csak az értékesítésről hozott döntésében szereplő, a kedvezményekkel csökkentett áron értékelheti azt.** Ezzel a cég saját vagyona a mérlegben legalább tízmilliárd Ft-os negatív értéket venne fel. Aligha van olyan könyvvizsgáló, aki más mérleget felelősen aláírhatja. Ebben az esetben a tulajdonosok részéről három hónapon belül fel kell tölteni a társaság tőkét, vagy a Cégbíróság felszámolási eljárást indít.

Ha azonban ez a helyzet mégsem következett volna be, mert például a társaság – és a könyvvizsgálója – ezt a tőkevesztést nem szerepeltette a mérlegben, akkor is felszámolási helyzet alakult volna ki, mert meg kellett volna kezdeni a hitel törlesztését, holott a Társaságnak már az esedékes kamatok fizetésére sem maradt szabad forrása.

Ha valami csoda folytán mégsem került volna sor a Kft. felszámolására, akkor is látni kellett, hogy a tulajdonában lévő szövetkezeti üzletrészekkel valós vagyonkezelést nem állt volna módjában folytatni. A szövetkezeti üzletrészek által megtestesült vagyonnal való okszerű, aktív értékmegőrző vagyonkezelésnek nem volt meg a reális törvényi háttér.

A vagyonkezelő társaság működése a tevékenység jellegéből adódóan, természeténél fogva kezdettől veszteséges volt, tekintettel arra, hogy bevételt, nyereséget eredményező

tevékenységet nem folytatott, a szövetkezetek az üzletrészek után osztalékot nem fizetnek. Emiatt az évenkénti 2-3 Mrd Ft bankkamatot, és az esedékes hiteltörlesztés fedezetét nem lehetne „kitermelni”. A Kft. tulajdonában lévő üzletrészeket piaci alapon nem lehetett volna értékesíteni, a társaság ügyvezetésének, vagy a tulajdonosainak a szövetkezetek gazdálkodására nem volt, nem lehetett érdemi ráhatása, döntési jogosítvány, szavazati jog hiányában a szövetkezeti döntéseket a társaság nem tudták befolyásolni.

A vagyonkezelő Kft felszámolása azonban jelenleg folyamatban van. Igaz, hogy a szövetkezeti portfóliót közben át kellett volna adnia az ÁPV Zrt-nek, de ez csak részben történt meg. Az úgynevezett „vitatott” üzletrészeket az ÁPV Zrt. nem vette át, és nem vette át a felszámolás vagy végelszámolás alatt álló szövetkezetek üzletrészeit sem. Nem kerültek még átadásra a felvásárlást követően állami részvétellel gazdasági társasággá alakult 14 cég tulajdonrészei sem.

A 2006. évi választások közeledtével arra is lehetett számítani, hogy ismét élesen vetődhet fel a mai szövetkezeti tagok 1992-ben kapott üzletrészeinek állami felvásárlására, illetve a már megszűnt szövetkezetek egykori üzletrész-tulajdonosainak kárpótlására tett ígéret²⁴ ügye is.

Ha ilyesmire sor került volna, akkor nyilvánvalóan bejelentették volna igényüket a fogyasztási és az ipari szövetkezetek is, amelyek az eddigi felvásárlásból kimaradtak. Ez újabb legalább 50 milliárd Ft-os állami teherként jelenne meg.²⁵ Súlyos problémaként nehezedett a politikára a már felvásárolt és állami tulajdonban lévő üzletrészek ügye is, hiszen a leírás nagy költségvetési teher bevallását jelentette volna, és akkorra olyan helyzet alakult ki, hogy már a semmittevés sem volt folytatható újabb nagy terhek nélkül.

A problémát végül – legalább részben – az új szövetkezeti törvény utolsó pillanatban történt elfogadása oldotta meg.

²⁴ 2357/2002. (XI.28.) Korm. határozat: „1.a) a mezőgazdasági termelőszövetkezetekről szóló 1967. évi III. törvény hatálya alá tartozó és a szövetkezetekről szóló 1992. évi I. törvény hatálybalépéséről és az átmeneti szabályokról szóló 1992. évi II. törvény szerint átalakult és azóta – az igénybejelentés elbírálásáig – felszámolt szövetkezetekkel összefüggő, illetve a veszteségrendezésre bevont megszűnt üzletrészekkel kapcsolatban elszenvedett vagyonszertés részlegesen megtérítésre kerül, ennek mértéke az 1992. évi vagyonevesítés kori névérték 30%-ában kerül megállapításra;”

²⁵ A Kormány dokumentumaiban ennél magasabb összegeket szerepeltettek csak a mezőgazdasági szövetkezetekre vonatkozóan is, azonban ez vagy ismerethiányból ered, vagy az a szándék vezérli a magasabb összegekről beszélőket, hogy minél inkább eljesszék a döntéshozókat. A vagyonkezelő Kft rendelkezik a portfóliójába tartozó szövetkezetek többé-kevésbé pontos mérlegadataival, ezek alapján úgy látszik, hogy a mezőgazdasági szövetkezetekben még élő üzletrészek kibocsátási értéke nem lehet több 25 milliárd Ft-nál.

3. Új szövetkezeti törvény

Az új szövetkezeti törvény megalkotásának kötelezettségét még 2003-ban törvényben rögzítették. A törvény megalkotását azonban éppen a felvásárolt üzletrészek sorsával kapcsolatos viták akadályozták. Az előírt határidő utolsó pillanatában végül mégis elfogadott új szövetkezeti törvény célul tűzte ki a szövetkezeti üzletrészek megszüntetését és a felvásárolt üzletrészek sorsának „rendezését” is.

Az üzletrészek megszüntetésének törvényben előírt és szabályozott módjának részleteit, annak várható hatásait az új törvény vázlatos áttekintése után fogjuk részletesebben boncolgatni.

A beterveztett törvényjavaslat indoklásában a Kormány a szövetkezés céljaként a következőket emelte ki:

„A civil szférában az emberi tevékenység kifejtésének szervezeti értelemben három alaptípusa fejlődött ki:

- A tisztán gazdasági feladatokat ellátó gazdasági társaság, amely működésének vezérlő elve a minél nagyobb nyereség elérése.
- A társadalmi szervezet, amely a szociális, kulturális stb. célok mentén működik.
- A szövetkezet, amely képes ötvözni a gazdálkodási funkciót a kulturális, szociális, közösségszervező funkcióval.

A szabályozás célja ennek a kettősségnek minél tisztább és minél teljesebb tükröztetése, annak érdekében, hogy a gazdasági társaságok, valamint egyesületek és más non profit szervezetek reneszánszát – ha megkésve is – kövesse a szövetkezeti mozgalom fellendülése... A javaslat elő kívánja segíteni, hogy a szövetkezeti forma meghatározó tényező legyen egyes területeken, elsősorban az agrárnépesség, a kistelepüléseken élők, valamint a kisvállalkozásokkal rendelkezők körében”. *(A szövetkezetekről szóló törvényjavaslat indoklása, 2005 november)*

A 2005. év legvégén elfogadott új szövetkezeti törvény (2006. évi X. törvény a szövetkezetekről) lényeges elemeiben azonban alig különbözik a jelenleg is hatályos, de a szövetkezetek zöme által még nem akceptált 2000. évi, ún. „új szövetkezeti” törvénytől. Ez a törvény is alapvetően megmarad a „kis emberek” személyi egyesülésénél, és nem enged lényeges valós teret a tényleges gazdasági vállalkozások szolgálatának. Megmarad az egy tag egy szavazat elve mellett, és a szövetkezők vagyoni hozzájárulását általában az azonos jogokat biztosító, de ismét egyenlő nagyságú²⁶, kilépés esetén kivihető részjegy jegyzésére korlátozza. A törvény túlságosan is részletesen szabályozza a szövetkezet szervezetét, működésének szabályait, alig enged teret a tagok önszerveződési, önszabályozási törekvéseinek. A szervezet és a működés szabályai tekintetében gyakorlatilag átveszi a gazdasági társaságoknál ismert szabályokat. Ennek a szigorúan egységes szervezeti és működési elvnek ellentmond, hogy a vagyon tekintetében viszont lényegében akár a teljes oszthatóságot is lehetővé teszi, sőt, erre ösztönöz. A törvény lényegében továbbra sem nyitja meg az utat az érdemlegesebb tőkebevonás előtt. Megteremti ugyan a befektető tagi státuszt, és befektetői részjegy intézményét, de olyan erős korlátok közé szorítja, hogy az aligha hozhat érdemi változást.

²⁶ A 2000. évi CXLI. az új szövetkezetekről szóló törvény szerint a részjegyek eltérő összegűek is lehetnek. Erre azért volt szükség, mert a törvény előírta, hogy a tagok tulajdonában lévő szövetkezeti üzletrészeket részjeggyé kellett volna átalakítani.

A törvény indoklásában is, és magában a törvényben is a valónál nagyobb hangsúlyt kapott a szociális szövetkezet. A Kormány a szövetkezeteknek az Európai Unióban betöltött szerepe ismertetésénél is szinte kizárólagosan ezt a szövetkezési célt emelte ki, és a törvény számos vonatkozásában is a szociális szövetkezet sajátosságaihoz igazodik.

„Az európai tapasztalatok számbavételekor lényeges megemlíteni azt is, hogy az Európai Unió jó néhány tagállamában (így pl. Angliában, Franciaországban, Spanyolországban, Portugáliában, Belgiumban, Svédországban) a szövetkezetek a „szociális gazdaság”, azaz a magántőkésék és a közvállalatok szektorai melletti harmadik szektor aktív szereplői, az önszervező szervezetek, az alapítványok, és a gazdasági célú egyesületek mellett. A szociális gazdaság olyan vegyes motiváltágú (gazdasági, szociális, kulturális, stb.) igényeknek is teret ad, illetve olyan szükségleteknek a kielégítését valósítja meg, amelyeknek a másik két szektorban nincs létjogosultsága vagy erősen korlátozott az érvényesülésük. A szociális gazdaság jellemző alapértékei a következők: szolidaritás; szociális kohézió; szociális felelősség és elkötelezettség; demokrácia és részvétel; autonómia és függetlenség. Az Európai Unió a szociális gazdaság fogalmát 1989-ben hivatalosan elismerte.” *(A szövetkezetekről szóló törvényjavaslat indoklása, 2005 november)*

A tények azonban azt is mutatják, hogy az Unió tagországaiban – a szociális szövetkezetek megjelenése mellett – igen jelentős szerepet töltenek be a szövetkezetek a gazdaságnak nem csupán a szociális szférájában is. Sokszerű ez a szövetkezeti világ, országonként is nagyon eltérő hagyományokkal és szereppel. „1996-ban a szövetkezetek 35%-a a primer szektorból, 20% a másodlagos szektorból és 45% a harmadlagos szektorból való. A szövetkezetek az EU tagországaiban 2,3 millió személyt alkalmaznak (kb. 2,3%-a a teljes munkaidőben foglalkoztatottaknak.) A foglalkoztatást illetően a szövetkezetek jelentősége országonként változik: Spanyolországban 4,58%, Finnországban 4,48%, Görögországban 0,57% és az Egyesült Királyságban 0,66%”. *(SZNSZ 1998. Statisztika és Információ az európai szövetkezetekről, Genf)*

A XX. század végén a szövetkezetek piaci részesedése a holland mezőgazdaságban 83% volt, 79% Finnországban és 55% Olaszországban. Az erdőgazdaságban a szövetkezetek részesedése Svédországban 60%-ot, míg Finnországban 31%-ot jelent. A harmadlagos szektorban a szövetkezetek több mint 50%-os részesei a piacnak Franciaország bankrendszerében, részesedésük Finnországban 35%, Ausztriában 31% és Németországban 21%. A kiskereskedelemben a fogyasztási szövetkezetek piaci részesedése 35,5% volt Finnországban és 20% Svédországban. Az egészségügyi és gyógyszerészeti ellátási szövetkezeteknek a piaci részesedése Spanyolországban 21% és Belgiumban 18%. *(SZNSZ 1998. Statisztika és Információ az európai szövetkezetekről, Genf)*

A Kormány az indoklásban a következőképpen fogalmazza meg a szövetkezetek és a gazdasági társaságok közötti lényeges különbségeket:

„A szabályozás világossá teszi a szövetkezetek és a gazdasági társaságok közötti alapvető különbséget, azt, hogy a szövetkezet nem egy speciális gazdasági társaság. Azon túlmenően, hogy mindkét esetben hasznot hajtó tevékenység folytatásáról van szó

- a gazdasági társaság egyetlen célt ismer, a nyereséget, a szövetkezet pedig a tagjai gazdasági, kulturális, szociális, oktatási szükségletei és igényei kielégítésének egységét állítja a középpontba;

- a gazdasági társaságnál a nyereség elosztása a vagyoni hozzájárulás arányában történik, a szövetkezetnél pedig a jövedelem egy része a fel nem osztható közösségi alapba kerül, a másik része a tagoknál csapódik le, részben a szövetkezettel való együttműködésük arányában, részben pedig a vagyoni hozzájárulásuk szerint;
- a gazdasági társaság általában nem képez közösségi célokat szolgáló pénzügyi forrásokat, a szövetkezetnél ezt a célt a közösségi alap szolgálja;
- a gazdasági társaság döntéshozatali rendszerében való részvételt általában a vagyoni hozzájárulás mértéke határozza meg, a szövetkezetnél pedig az egy tag – egy szavazat elv érvényesül.

Az előbbieken összefoglalt legjelentősebb különbségek összegezeként megállapítható: a gazdasági társaság a tőkét működteti a tulajdonos hasznára, a szövetkezet pedig az együttműködésre képes közösségekben meglévő társadalmi erőforrásokat mobilizálja. Olyan erőforrásokat, amelyek egyébként az egyének elkülönült működésével nem érvényesülnek.” (A szövetkezetekről szóló törvényjavaslat indoklása, 2005 november)

Láthatjuk, hogy az indoklás a szövetkezetek alapvető, és a gazdasági társaságoktól azt megkülönböztető jegyének tekinti az egy tag egy szavazat elvének érvényesülését. A szövetkezetek egyik megkülönböztető sajátossága valóban a demokratikus működés, aminek alapja az, hogy a szövetkezetek alapvetően személyi egyesülések. Ennek egyik igen jelentős kifejeződése a tagok egyenlőségét is kifejező egy tag-egy szavazat elve. A XX. század végére azonban Európa számos országában változni látszik a korábban egységes kép: ma már az EU Bizottsága is úgy fogalmaz, az SZNSZ-re hivatkozva: A szövetkezet „demokratikus szervezetű, ebben mindegyik tagnak egy (vagy a szavazatok korlátolt részére kiterjedő) szavazata van, többségi döntéssel hozzák határozataikat; vezetőségüket választják, s az beszámolóval tartozik tagjai részére” (Szövetkezetek a vállalkozóbarát Európában – Az EU-Bizottság munkaanyaga)

Ha akár csak felületesen is áttekintjük az Európai Unió régi és legújabbban csatlakozott tagországainak szövetkezeteit, azt kell látnunk, hogy bizony, az egy tag egy szavazat elve korántsem érvényesül már a szentírás súlyával. A régi tagországok közül lényegében ma már csak Görögországban és az Egyesült Királyságban kizárólagos szabály az egy tag egy szavazat elvének érvényesülése.

Igaz, hogy általában mindenütt alapelvnek tekintik az egy tag egy szavazat elvét, de számos országban lehetőség van arra, hogy az alapszabály ettől eltérő szabályokat rögzítsen. A befektető tagok részére például Franciaország megadja a tulajdonukkal arányos szavazati jogot, ami azonban nem haladhatja meg a 25%-ot, Olaszországban a befektető tagok egy helyett legfeljebb 3 szavazatot kaphatnak. A másodlagos szövetkezetekben Németországban, Portugáliában is lehetséges a tulajdoni arányok szerinti szavazás. A szövetkezetek jogi személy tagjai részére engedélyez több szavazatot például Finnország és Belgium. Az egy tag egy szavazat elvét rögzítik ugyan Ausztriában, Dániában, de a szövetkezetek alapszabályukban ettől eltérő döntéshozatali is előírhatnak.

Egységesebb és „konzervatívabb” képet mutatnak a volt szocialista táborból újabban csatlakozottak. El lehet térni az egy tag egy szavazat elvétől Szlovéniában, Csehországban (a takarékszövetkezetek kivételével), és Lengyelországban is, de ott csak a jogi személyek szövetkezeteiben.

Ennek a tanulmánynak azonban alapvetően nem a döntési mechanizmus, hanem a szövetkezeti tagok vagyoni közreműködése a témája, bár a kettő nem függetleníthető teljesen egymástól.

3.1. A vagyoni közreműködés szabályozása az új törvényben

3.1.1. Részjegyek

„A szövetkezet az alapszabályban meghatározott összegű részjegytőkével alapított, a nyitott tagság és a változó tőke elvei szerint működő, jogi személyiséggel rendelkező szervezet, amelynek célja a tagjai gazdasági, valamint más társadalmi (kulturális, oktatási, szociális, egészségügyi) szükségletei kielégítésének elősegítése.” (2006. évi X. törvény 7.§)

A szövetkezetnek tagja lehet mindenki, aki elfogadja a szövetkezet céljait, vállalja az azzal járó kötelezettségeket. A tagok vagyoni hozzájárulását alapvetően továbbra is az azonos összegű részjegyek testesítik meg, egy tag azonban több részjegyet is jegyezhet, illetve az alapszabály a tagsági viszony feltételeként több részjegy jegyzését is előírhatja. A több részjegy jegyzése azonban nem jár több döntési, ellenőrzési kompetenciával. A részjegy a szövetkezet adózott eredményéből részesedésre jogosít, a szociális szövetkezet kivételével. A törvény nem határoz meg minimális tőkekövetelményt.

A minimális tőkekövetelmény megszüntetése visszatérés az 1992. évi I. törvényhez, hiszen a 2000. évi CXLI. Törvény viszonylag erős tőkekövetelményeket határozott meg: a természetes személyek többségével alapított szövetkezetek minimális tőkekövetelménye 3 millió Ft volt, a szövetkezetek szövetkezete esetében ez a minimum 10 millió Ft volt. (2000. évi CXLI. tv 16.§)

A törvény lényegét tekintve megtartotta a 2000. évi CXLI. törvénynek a tagsági viszony megszűnése esetére vonatkozó azon rendelkezését, miszerint a volt tagot, vagy örökösét a részjegy összegén felül a tagsági viszony fennállása alatt keletkezett, „a részjegyre jutó saját tőke lekötött tartalékkal csökkentett összege illeti meg” (2006. évi X. törvény, 51.§ (3) bek.). Már a 2000-es törvény szerint is megillette a volt tagot, örökösét a tagsági viszony alatt keletkezett növekménynek a vagyoni hozzájárulással arányos része. (2000. évi CXLI. tv 64§)

A tagsági viszony megszűnése esetén a részjegy névértékét a következő beszámoló elfogadó közgyűlést követő 30 napon belül kell kifizetni, a ráeső növekményt a közgyűlés által meghatározott időszak alatt kell kifizetni. A részjegy a szövetkezet tagja, vagy a szövetkezetbe belépő más személy részére értékesíthető.

Ellentmondásosnak tűnik, hogy a törvény – és az indoklás is – kifejezetten kiemeli, hangsúlyozza, hogy a szövetkezet nem, vagy nem kizárólagosan, és nem is elsősorban gazdasági célok megvalósítására, hanem a tagjai egyéb, szociális, kulturális, oktatási, egészségügyi és más szükségletei kielégítésére jön létre, ugyanakkor a tagsági viszony megszűnése esetére nem egyszerűen lehetővé teszi, hanem kifejezetten előírja a részjegyre jutó vagyon-növekmény kiadását.

3.1.2. Tagi kölcsön, pótbefizetés

A szövetkezettel legalább egy éve tagsági viszonyban álló tag a szövetkezetnek kamatmentesen, vagy kamat ellenében kölcsönt nyújthat, ha az alapszabályban előírt vagyoni hozzájárulást már teljesítette. A tagi kölcsönt a szövetkezet csak a szövetkezet céljainak megvalósítására lehet felhasználni, és az összes tagi kölcsön nem haladhatja meg a szövetkezet saját tőkéjének kétszeresét.

A gazdasági társaságokhoz hasonlóan az új szövetkezeti törvény is lehetővé teszi, hogy a veszteség rendezése érdekében a tagokat évente legfeljebb egy alkalommal vagyoni hozzájárulásuk arányában pótbefizetésre kötelezze az alapszabály. A pótbefizetés mértéke alkalmanként nem haladhatja meg a vagyoni hozzájárulás 30%-át.

3.1.3. Befektető tagok, befektetői részjegyek

Az alapszabály – a szociális szövetkezet kivételével – lehetővé teheti befektető tagok felvételét is. A befektető tagra nem vonatkozik a szövetkezet céljainak megvalósításában való személyes közreműködés kötelezettsége. A befektető tagok száma nem haladhatja meg a szövetkezeti tagok 10%-át, a befektető tagok felvételéről csak a közgyűlés dönthet.

A befektető tag pénzbeli vagy nem pénzbeli hozzájárulással befektetői részjegyet jegyez. A befektetői részjegyek összege nem haladhatja meg a részjegytőke 30%-át.

A tőkebevonás látszólagos lehetőségeként tehát bevezet a törvény egy új eszközt, azonban ennek lényeges gazdasági tartalma nincs, a befektető tag számára nem biztosít semmilyen érdemleges többletjogot sem az irányításban, sem az ellenőrzésben, és a „papír” forgalomképességét is igen erőteljesen korlátozza. A befektetői részjegyet a tagsági viszony megszűnése után ki kell adni a szövetkezetből, eladni csak a szövetkezetnek, vagy másik tagnak lehet.

A befektető tag is tagja a szövetkezetnek, őt is egy szavazat illeti meg a döntéshozásban. A befektetői részjegy is feljogosítja a befektető tagot a szövetkezet adózott eredményéből való részesedésre, de befektetői részjegyének arányában viselnie kell az esetleges veszteséget is. Lényeges különbség a részjeggyel szemben, hogy a tagsági viszony megszűnése esetén a befektető tag a szövetkezettel kötött megállapodás alapján a befektetői részjegyének névértékére illetve az arra jutó, és még ki nem fizetett osztalékra, részesedésre tarthat igényt, de nem illeti őt meg a tagsági viszony alatt keletkezett vagyon-növekmény arányos része.

A befektető tag örököse kérheti felvételét a szövetkezetbe, vagy el kell vele számolni. Egyebekben a befektetői részjegy a szövetkezet „rendes” tagjára, másik befektető tagra és a szövetkezetbe befektető tagként belépő személyre is átruházható.

A törvény szövege, a befektetői részjegy törvényben felsorolt jogosítványai alapján nem egyértelmű, hogy ez a papír tulajdonosi, vagy hitelviszonyt testesít-e meg a szövetkezetben. Ennek a szövetkezet esetleges gazdasági társasággá alakulása esetén van különös jelentősége, hiszen nem mindegy, hogy a befektető tag az átalakulással létrejövő új társaságnak befektetői részjegye okán ab ovo tulajdonosa lesz-e és ha igen, milyen módon számított tulajdonosi aránnyal. A befektetői részjegy jegyzésének feltétele a tagsági viszony, de ez a tagsági viszony a kötelezettségek vonatkozásában eltérhet a „rendes” tagsági viszonytól, ugyanakkor a befektető tag is jogosult a szervezeti életben való részvételre.

A befektetői részjegy feljogosítja tulajdonosát az eredményből való részesedésre és kötelezi őt a veszteség viselésére. A tagsági viszony megszűnése esetén a befektetői részjegy kikérhető, kiadható a szövetkezetből, ez inkább a hitelviszonyra utaló jegy, ugyanakkor azonban látni kell, hogy a szövetkezetben a tagsági viszony feltételeként előírt, azt vagyoni szempontból megtestesítő részjegy is kikérhető, kiadható.

A törvény indoklása szerint a szövetkezeti üzletrész idegen a szövetkezettől, az új törvény szerinti befektetői részjegy azonban gazdasági tartalmát tekintve lényegében mégis csaknem azonos az üzletrésszel. Eltérés főleg abban van, hogy a hozzá fűződő jogok még korlátozottabbak. A kívülálló tulajdonában lévő befektetői, átalakított befektetői részjegyek tulajdonosait a közgyűlésre nem kell meghívni, szemben a külső szövetkezeti üzletrész-tulajdonosokkal, akiket meg kellett hívni és ott fel is szólalhattak, igaz, érdemi döntési jogosítvány nélkül.

A befektetői részjegy forgalomképessége korlátozottabb, mint a szövetkezeti üzletrészé, és ha a tulajdonos átmeneti időre – az elszámolásig – kívül kerül a szövetkezeten, akkor a befektetői részjegyre még kevesebb jog kötődik, mint a szövetkezeti üzletrészhez. A tulajdonos ugyan kívülállónak már nem adhatja el a befektetői részjegyet, de kívülálló is örökölheti a befektetői részjegyet, és a tulajdonos tag is kiléphet, kizárható a szövetkezetből úgy, hogy a befektetői részjegy – a szövetkezettel kötött megállapodás alapján – a tulajdonában marad, tehát az új „papír” is kerülhet olyan személy tulajdonába, aki nem tagja a szövetkezetnek. Ebben az esetben azonban annyi joga sem marad, mint a szövetkezeti üzletrész-tulajdonosnak volt, akit legalább meg kell hívni a közgyűlésre, és ott fel is szólalhatott. További eltérés a szövetkezeti üzletrészhez képest, hogy a befektetői részjegy tulajdonosának a tagsági viszony megszűnése után, ha nem is azonnal, ki kell adni a befektetett összeget.

3.2. A működő szövetkezetek átalakulása az új törvény szerint

A megszületett törvény egyik legnagyobb érdeklődésre számot tartó, és a működő szövetkezetek körére legnagyobb hatással bíró része a szövetkezeti üzletrészek átalakulásának módjára vonatkozó átmeneti szabály. Először kísérletet teszek az átmenet szabályainak, lehetséges hatásainak általános, minden szövetkezetre érvényes bemutatására, aztán konkrétan kitérek az állami felvásárlás által érintett szövetkezeteket illetve az állam által felvásárolt szövetkezeti üzletrészeket érintő speciális szabályokra és azok várható hatásaira.

Amint azt az előző fejezetben láttuk, az új törvény szerint a tagsági viszony megszűnése után a volt tagnak, örökösének a részjegy értékét a tagsági viszony alatt keletkezett vagyonnövekménynek a részjegyre jutó értékével együtt kell kiadni. A már működő szövetkezetek esetében az ily módon kiosztható, kiadandó vagyonnövekmény számításánál csak az új törvényre való átállást jelentő alapszabály-módosítás után keletkezett vagyonnövekményt lehet figyelembe venni. Ezt a törvény úgy valósítja meg, hogy a szövetkezetnek az átalakuláskor meglévő ilyen többletvagyonát lekötött tartalékba rendeli helyezni. (2006. évi X. törvény, 106.§ (8) bek.)

Ez a rendelkezés a működő szövetkezetek esetében a következő, talán nem kívánt hatással is járhat:

Elvileg a szövetkezet a részjegy, szövetkezeti üzletrész után akkor fizethet osztalékot, részesedést, ha arra a jegyzett tőkén felüli vagyona fedezetet biztosít. Praktikusan ez két dolgot

jelent: egyrészt a szövetkezet az adott évi eredményt meghaladóan is fizethet osztalékot, részesedést, másrészt, az osztalék, részesedés kifizetését el is lehet halasztani, több év hozamát utóbb egyben is ki lehet fizetni, ha a szövetkezet érdeke azt megkívánja. Az idézett átmeneti rendelkezés (2006. évi X. törvény, 106.§ (8) bek.) azt is jelenti, hogy az új törvény szerinti átalakulást követően osztalékot, részesedést is csak az azt követően keletkezett eredményből lehet fizetni. Az átalakulással tehát elvileg oszthatatlanná válik a korábban keletkezett és korábban osztható vagyon. Furcsa ellentmondás ez: az új törvény a szövetkezet szinte teljes vagyonát oszthatónak minősíti, ugyanakkor a már működő szövetkezetek esetében ezzel és más, később tárgyalandó rendelkezésekkel az átalakuláskor meglévő vagyont oszthatatlanná rendeli átalakítani.

Az új szövetkezeti törvény is a részjegyet tekinti a tagsági vagyoni közreműködést megtestesítő dokumentumnak, „papírnak”. Egy részjegy jegyzése a tagsági viszonynak feltétele. A részjegyek a szövetkezetben ismét csak azonos összegűek lehetnek. A 2000. évi szövetkezeti törvény – összefüggésben a tagok tulajdonában volt szövetkezeti üzletrészek részjeggyé alakításával – lehetővé tette a különböző összegű részjegyeket is. Jelentősnek tekinthető változás az eddigiehez képest, hogy a részjegy bizonyos feltételekkel átruházható, de csak tag, vagy olyan személy részére, aki belép a szövetkezetbe. Ennél is lényegesebb változás, hogy a tagsági viszony megszűnése illetve megszüntetése esetén a részjegyet a volt tagnak, vagy örökösének a tagsági viszony fennállása alatt keletkezett vagyonnövekmény arányos részével együtt kell kiadni. A már működő szövetkezetek esetében a vagyonnövekményt csak az új törvény szerinti Alapszabály hatályba lépésétől kell számítani, az átalakuláskor meglévő többletvagyont a törvény a lekötött tartalékban befagyasztja.

A szövetkezeti Alapszabályok új törvényhez igazításának előírt feltétele a szövetkezeti üzletrészek megszűnése, illetve megszüntetése.

A szövetkezeti üzletrészek megszüntetését már a 2000. évi CXLI. törvény is az új törvény szerinti alapszabály elfogadásának feltételeként írta elő. Ez a törvény azonban arra kötelezte volna a szövetkezeteket, hogy a nem tag tulajdonosoktól vásárolja vissza az üzletrészeiket és vonja be azokat, a tagok tulajdonában volt szövetkezeti üzletrészek pedig részjeggyé alakultak volna át. (2000. évi CXLI. tv 89.§ (1) bek.) Erre a törvény eredetileg öt év átmenetet határozott meg, de később az átalakulásra adott határidőt hatályon kívül helyezték. Ezt az átalakulást azonban csak néhány szövetkezet hajtotta végre, hiszen a szövetkezetek jelentős részénél (692 szövetkezet) az üzletrészek nagy hányada az állam közvetett tulajdonába került, és így nem volt lehetőség a visszavásárlásra. Erről korábban már részletesen szóltunk.

Természetesen továbbra sincs akadálya annak, hogy a szövetkezet még a jelenlegi törvényi keretek között visszavásárolja tagjai vagy a külső tulajdonosok szövetkezeti üzletrészeit, és ily módon szüntesse meg a szövetkezeti üzletrészt, mielőtt az új törvényre áttérne. Ez azonban tőke kivonást jelentene.

A szövetkezetnek a törvény hatályba lépését követő 90 napon belül, azaz legkésőbb szeptember 28-ig közgyűlést kell tartania. A törvény nem tartalmaz közvetlen szankciót arra az esetre, ha ezt elmulasztja a szövetkezet. A Közgyűlés dönthet arról, milyen lehetőségeket ajánl a szövetkezet az üzletrész-tulajdonosoknak a törvényben írott alábbi kínálatból:

- Aszövetkezet felajánlhatja a szövetkezeti üzletrész tulajdonosának, hogy üzletrészt a közgyűlés által meghatározott árfolyamon a tag **befektetői részjeggyé**, a külső tulajdonos **átalakított befektetői részjeggyé** alakíthatja;

- Felajánlhatja, hogy ugyanezen árfolyamon a szövetkezet tulajdonában lévő részvényekre, vagy Kft-üzletrészekre cserélheti.

A törvény arra is lehetőséget ad, hogy a szövetkezeti üzletrész tulajdonosa üzletrészt névértéken a közösségi alapba ajánlja fel, ebben az esetben tagsági viszony nélkül is részesedhet a közösségi alaphoz adható juttatásokból

A Közgyűlés meghatározhatja azt az árfolyamot, amelyen a szövetkezeti üzletrész befektetői részjeggyé alakítható. Az átváltási árfolyam meghatározásánál kvázi-piaci értéket lehet figyelembe venni, tényleges piaci forgalom hiányában azt mondja ki a törvény, hogy az átváltási árfolyamnak el kell érnie a megelőző tizenkét naptári évben a szövetkezet által visszavásárolt szövetkezeti üzletrészek súlyozott átlagárát, de nem lehet magasabb a szövetkezeti üzletrész névértékénél.

A törvény szövegét és belső logikáját alaposabban megvizsgálva azt kell látnunk, hogy az alapvető irányként a szövetkezeti üzletrészek átalakított befektetői részjeggyé alakulását írja elő, minden más lehetőség csak választható alternatívaként, a közgyűlés által felajánlható illetve a szövetkezeti üzletrész-tulajdonos által választható lehetőségként szerepel a törvényben.

Ha a szövetkezeti üzletrész-tulajdonos a közgyűlés illetve a törvény által felkínált lehetőségek közül 2007. április vége előtt nem választ, akkor a törvény erejénél fogva minden szövetkezeti üzletrész, tehát a tagoké is, átalakított befektetői részjeggyé alakul át. Ha a közgyűlés nem él a törvényben foglalt két lehetőség felajánlásával és az átváltási árfolyam meghatározásának lehetőségével, akkor a szövetkezeti üzletrész-tulajdonos csak aközött választhat, hogy üzletrészt a szövetkezet közösségi alapja javára felajánlja, vagy tudomásul veszi, hogy az átalakított befektetői részjeggyé alakul.

Nehezen értelmezhető az a törvényi rendelkezés, hogy a szövetkezeti üzletrész-tulajdonos üzletrészt felajánlhatja a szövetkezet közösségi alapja javára is. Ha ezt teszi, akkor a törvény tagsági viszony nélkül is feljogosítja a volt szövetkezeti üzletrész-tulajdonost a közösségi alap juttatásaiból való részesedésre. Ennek elvileg is nyilván csak külső üzletrész-tulajdonosok esetében lehet értelme, hiszen a tag üzletrészenek felajánlása nélkül is jogot szerez a juttatásokra. Problémát jelenthet, hogy a felajánlásnak meg kell előznie a szövetkezet átalakulását, akkor azonban még nincs a szövetkezetnek közösségi alapja, és az sem biztos, hogy később lesz-e. Nem egyértelmű a törvény abban a tekintetben sem, hogy ez a felajánlás egyoldalúan a szövetkezeti üzletrész-tulajdonos joga-e, vagy a felajánlás elfogadásának kérdésében a szövetkezet is hozhat döntést. A törvény csak azt írja elő, hogy: „A szövetkezet 60 napon belül köteles a felajánlás elfogadását írásban visszaigazolni. A támogatás igénybevételének időtartamát az üzletrész volt tulajdonosa és az igazgatóság között kötött megállapodás határozza meg.” (2006. évi X. tv. 100.§) Ebben a mondatban a „szövetkezet köteles” kitétel vajon az elfogadásra is kiterjed, vagy csupán arra, hogy ha a szövetkezeti üzletrésznek a közösségi alap javára történt felajánlását elfogadja, akkor ezt 60 napon belül köteles írásban visszaigazolni?

Alaposabban megvizsgálva a kérdést, **a szövetkezeti üzletrészek átalakításában lényegében a legtöbb szövetkezet esetében nincs valós választási lehetőség.** A szövetkezet tulajdonában lévő társasági tulajdonrészekre cserélés nyilván fel sem merülhet ott, ahol ilyen nincs. Ezt a lehetőséget leginkább a fogyasztási szövetkezetek ajánlhatják fel. Elvileg persze keletkezhetne ilyen társasági tulajdonrész akár magában az átalakulási folyamatban

is, ha a szövetkezet a vagyonával, vagy annak egy részével gazdasági társaságot alapítana, és az abban szerzett tulajdonrészeket cserélnék be szövetkezeti üzletrészekre. Ez azonban általában nem lenne ésszerű döntés, hiszen újabban a gazdasági társaságba bevitt vagyon után is illetéket kell fizetni, míg a szövetkezet teljes vagy részleges társasággá alakulása adó- és illetékmentes.

Azt mondhatjuk tehát, hogy a mezőgazdasági szövetkezetek döntő többségében a szövetkezeti üzletrészek lényegi választási lehetőség nélkül befektetői és/vagy átalakított befektetői részjeggyé alakulnak majd át. Az új törvényre való átállás során a szövetkezeti üzletrészekből keletkezett befektetői részjegyek állománya a részjegytőkén belüli 30%-os határ számításánál figyelmen kívül hagyható, és az így befektetői részjegy-tulajdonossá lett tagok számát sem kell figyelembe venni a befektető tagokra vonatkozó 10%-os korlát számításánál.

Az így keletkezett befektetői részjegyekre különös szabályként vonatkozik, hogy a tagsági viszony megszűnése, megszüntetése után a kötelező kiadás határideje „a szövetkezet egyéb kötelezettségeire is tekintettel” legfeljebb nyolc évre elhúzható, erről is a közgyűlés dönthet, és a döntést az alapszabályba kell foglalni.

Amint láttuk, a már működő és az új törvény szerint átalakuló szövetkezetek esetében tehát kizárja a törvény, hogy a szövetkezet tagjai, üzletrész-tulajdonosai az átalakulás előtt keletkezett eredményből utóbb részesedést, osztalékot kaphassanak, ugyanakkor azonban azt nem zárja ki, hogy dolgaikat úgy alakítsák, hogy a tagsági viszony megszűnésekor mégis kivegyék ezt a korábban keletkezett vagyon-növekményt. Annak ugyanis nincs akadálya, hogy az átalakulás előtt keletkezett növekményt a tagok és más szövetkezeti üzletrész-tulajdonosok között nevesítsék. Az átalakulás előtt hatályos törvény szerint (1992. évi I. törvény, 55.§ (1) bek.) az eredménytartalékból és a tőketartalékból a közgyűlés döntésével növelhető az üzletrésztőke. Ez az egyes szövetkezeti üzletrészek névértékét általában arányosan növeli, a szövetkezeti üzletrészek pedig az átalakuláskor akár névértéken is átalakíthatók befektetői részjegyekké. Azt sem zárja ki a törvény, hogy a szövetkezet az üzletrésztőke növelésével egyidőben megemelje a részjegyek névértékét, és/vagy lehetővé tegye több részjegy jegyzését és úgy döntsön, hogy a különbözet befizetését a tagok üzletrésszel is teljesíthetik. Ez utóbbi esetben áttételesen a többletvagyon részjeggyé formálódik az átalakulást megelőzően, ami akár azt is biztosíthatja, hogy a tagsági viszony megszűnése esetén a mostanáig keletkezett vagyonnövekményt is ki lehet, ki kell adni, mégpedig a jelenlegi szövetkezeti üzletrész-tulajdonlási arányokra is figyelemmel.

Ez azonban igen ellentmondásos helyzetet teremthet, és az átalakulás megoszthatja a szövetkezet tagságát. Elvileg a tagok elvárhatják, hogy az átalakulást megelőzően képződött vagyon is osztható legyen, ugyanakkor azonban ez két negatív hatást is kiválthat:

- Ezzel a szövetkezet, mint gazdálkodó szervezet teljes vagyona osztható lehet, a gazdasági társaságokra érvényes hitelezővédelmi szabályok nélkül. Ez akár hitelképtelenné is teheti a szövetkezetet, és elbizonytalanodást hozhat a szövetkezet jövőképeinek alakításában.
- A működő szövetkezetek zöme termelő típusú szövetkezet, amelyben a tagok egy része egyben munkavállalója is a szövetkezetnek, a vezetők általában munkaviszony keretében látják el vezetői feladataikat. Ha a szövetkezet mindenkor teljes vagyona osztható vagyonnak minősül részjegy, arra jutó vagyon-növekmény illetve befektetői részjegy formájában, akkor a munkavállaló tag erős zsaroló pozícióba

kerül. Ha a munkaviszonya keretében sérelem éri őt, vagy munkaviszonyának megszüntetése merül fel, vagy fegyelemsértése okán elmarasztalást helyeznek kilátásba, akkor azzal fenyegetőzhet, hogy kilép a szövetkezetből, és viszi magával a vagyonát is.

A szövetkezet változó tőkájú gazdasági szervezet, amelyben eddig az üzletrésztőke látszólag stabil elemnek volt tekinthető. Valójában azonban nem volt teljesen az, amennyiben a szövetkezeti üzletrésznek a szövetkezet által történő visszavásárlására semmilyen hitelezővédelmi korlát nem volt érvényes, sőt, az állami elvárás kifejezetten azt sugallta, hogy a szövetkezetek vásárolják vissza saját kibocsátású üzletrészeit. Nem érvényesült a szövetkezetekre az a korlát sem, hogy saját tulajdonosi papírjait csak a többletvagyona terhére veheti meg, nincs korláta a megszerezhető üzletrészek mennyiségének sem, és nem áll fenn a tovább-értékesítési kötelezettség. Sőt, a 2000-ben elfogadott törvénynek a működő szövetkezetekre is hatályba lépett egyetlen szakasza éppen a visszavásárolt szövetkezeti üzletrészek kötelező, korlátozás nélküli és meghirdetési kötelezettséghez sem kötött bevonását írja elő.

A szövetkezeti üzletrésznek befektetői részjeggyé történő „átlényegülése” a kilépés utáni kiadási kötelezettséggel együtt tovább rontja a szövetkezet tényleges hitelképességét. Az új törvény szerint alakuló új szövetkezetek esetében persze a helyzet még rosszabb, mert bár törvény rögzíti, hogy a részjegytőkének legfeljebb 30%-a lehet olyan befektetői részjegy, amit a tulajdonosa a tagsági viszony megszűnését követően ki fog venni a szövetkezetből, de emellett a teljes részjegytőke és a ráeső vagyonnövekmény is osztható, így ezzel együtt **a szövetkezet mindenkor összes vagyona bizonytalan!**

Amiben mégis más a helyzet a már működő és kötelezően átalakuló szövetkezetekben, az ezeknek a szövetkezeteknek a tényleges gazdasági céljai és gazdasági tevékenysége. Nyilván az új törvény szerint csak olyan céllal fog szövetkezet alakulni, amely céloknak az új szabályok, keretek megfelelnek. Ez is baj persze, hisz olyan tevékenységek megszervezésére is alkalmas lehetne a szövetkezeti keret, amihez az új törvény szerinti keretek nem megfelelőek. **A meglévő és működő szövetkezetek azonban nem ilyen keretek között alakultak, és többségében olyan tevékenységet, olyan módon folytatnak, amihez ez a fajta állandó bizonytalanság nem biztosít megfelelő keretet.**

A tagok szövetkezeti üzletrésze a közgyűlés által meghatározott árfolyamon átalakulhat befektetői részjeggyé, és a tagsági viszony megszűnését követő kiadás akár nyolc évre elhúzható, ha azzal a közgyűlés egyetért. Csakhogy a közgyűlés maga a tagok összessége, akik személyükben érintettek. Vélelmezhető, hogy a tagoknak nem áll érdekében az alacsonyabb árfolyamon történő átváltás, és a kiadás hosszú időre történő elhúzása sem. Különösen így lehet ez az olyan szövetkezetekben, amelyek termelő tevékenységet folytatnak, és a tagok egyben munkavállalók is, sőt, tagsági viszonyuk éppen erre irányul. Amellett, hogy **az ilyen szövetkezetek az egy tag egy szavazat rendszerének okán továbbra is sajátos „munkás-önigazgatással” működnek, a dolgozók ráadásul még erős zsaroló pozíciót is teremthetnek maguknak.** Ha leépítésre vagy egy-egy dolgozó elbocsátására kerülne sor, a dolgozó előállhat azzal, hogy akkor ő meg kilép a szövetkezetből, és akkor viszi a vagyonát is, ami akár meg is ingathatja a szövetkezet gazdasági alapját.

Furcsa ellentmondás, hogy a már működő és átalakulásra kötelezett szövetkezetek esetében a stabil tőke-elemet a várhatóan főleg külső üzletrészekből keletkező átalakított befektetői részjegyek és a közösségi alap fogja jelenteni, ami nagyrészt szintén az

üzletrész-tőkének eddig kívülállók kezében volt részéből keletkezik (az állam által felvásárolt és visszaadott, illetve a külső tulajdonosok általa a közösségi alap javára ajánlott üzletrészekből).

A külső üzletrész-tulajdonosok szövetkezeti üzletrésze ugyanis vagy a közösségi alapba kerül, vagy „**átalakított befektetői részjeggyé**” lesz. Ez alapvetően abban különbözik a befektetői részjegytől, hogy **a szövetkezetből annak működése során nem vihető ki, és kizárólag a szövetkezet, vagy annak tagja felé értékesíthető. Külön is fel kell hívni a figyelmet arra, hogy ha az átalakított befektetői részjegy bármilyen módon – akár vásárlással, akár örökléssel, akár a szövetkezetbe való belépéssel – tagi tulajdonba kerül, akkor sem változik meg annak természete, tehát akkor is átalakított befektetői részjegy marad, a tag tulajdonába került ilyen részjegy sem kérhető ki a szövetkezetből.** Ebből nyilvánvalóan következik, hogy ezek az átalakított befektetői részjegyek igen korlátozottan lesznek csak forgalomképesek. **A törvény tehát súlyosan megkülönbözteti az eddig lényegében egyenlő jogokat hordozó tagi illetve külső szövetkezeti üzletrészeket.** Az átalakított befektetői részjegy ezzel lényegében elértéktelenedik, alapvetően forgalomképtelen lesz, hisz lényegében csak a szövetkezet esetleges megszűnése esetén bírhat valamilyen értékkel.

Nem tisztázott a törvényben, hogy a befektetői részjegy illetve az átalakított befektetői részjegy tulajdonosi vagy hitelviszonyt testesít meg a szövetkezetben. Ebből következik az is, hogy ma még nem világos, hogy a szövetkezet esetleges gazdasági társasággá alakulása esetén hogyan viselkednek, tulajdonosaiknak milyen jogokat biztosítanak ezek a papírok.

Sajátos helyzet alakul ki az 1992. után alakult szövetkezetek esetében, különösen azoknál, amelyek már a 2000. évi CXLI. törvény szerint alakultak meg, vagy már átalakultak ez utóbbi törvény szerint. Ezekben a szövetkezetekben általában nagyon alacsony értékű üzletrész-tőke van, vagy egyáltalán nincs üzletrész (az utóbbiakban nem is lehet). **Az új törvényre való átállás ezekben a szövetkezetekben befagyasztja a tagok által eddig felhalmozott vagyont azzal, hogy az átalakulás pillanatában meglévő jegyzett tőkén felüli vagyonrészt a lekötött tartalékba rendeli tenni, és a későbbiek során a részjegy illetve a rászó vagyonnövekmény kiadásánál, illetve az osztalék fizetésénél a lekötött tartalékot nem engedi meg figyelembe venni.** Ezekben a szövetkezetekben viszont a tagság a felhalmozott vagyont valójában sokkal inkább a sajátjának érzi, mint az 1992-ben kapott szövetkezeti üzletrészt.

Azokban a szövetkezetekben, amelyek még az 1992. évi törvény szerint működnek, és legalább névleg van szövetkezeti üzletrész, láttuk, hogy a többletvagyon nevesítésével lehet ezt valamelyest korrigálni. Az 1992. évi I. törvény lehetőséget ad arra, hogy a szövetkezet a tőketartalékából, eredménytartalékából üzletrésztőkét képezzen, vagy üzletrésztőkét növeljen. Korábban arra is volt lehetőség, hogy ennek során olyan tagoknak is juttasson szövetkezeti üzletrészt, akiknek korábban nem volt, ez a lehetőség azonban a 2000. évi CXLI. törvény alapján megszűnt. Ez utóbbi törvény ugyan általában nem érvényes a korábban is működő szövetkezetekre, azonban egy rendelkezése – a 89.§ – a törvény szerinti átalakulás nélkül is, általános érvennyel hatályba lépett. Ez a szakasz megtiltotta újabb üzletrészek kibocsátását, és előírta, hogy a szövetkezet által visszavásárolt saját szövetkezeti üzletrészt haladéktalanul be kell vonni, tehát a szövetkezet az általa visszavásárolt szövetkezeti üzletrészt már nem értékesítheti. A két törvény azonban azt mégis lehetővé teszi, hogy a szövetkezet a 2006. évi X. törvényre való átállást megelőzően a többletvagyonából üzletrésztőkét növeljen. Ebben az esetben a meglévő szövetkezeti üzletrész bármilyen kis névértéke bármekkorára felemelhető,

és a későbbiek során a tagok körében befektetői részjeggyé alakítható, ami a tagsági viszony későbbi megszűnése esetén kiadható lesz.

Ilyen lehetőség azonban nincs azokban a szövetkezetekben, amelyek 2000. után alakultak, vagy már átalakultak e törvény szerint. Ez utóbbi esetben annyiban más a helyzet, hogy az átalakuláskor a volt üzletrészekből részjegy lett. Külön problémát okoz, hogy a 2000. évi törvény szerint a részjegyek – nyilván éppen a tagi szövetkezeti üzletrészek részjeggyé alakítása okán – különböző összegűek lehetnek, az új törvény szerint azonban csak azonos lehet a részjegyek összege. Ezzel az átalakulási problémával az új törvény még érintőlegesen sem foglalkozik.

Az átalakulás során az eddigi részjegy nyilván nem csorbulhat, a jelenlegi részjegyeknek a továbbiakban is részjegyként kell funkcionálniuk, hiszen a részjegy testesíti meg a tag vagyoni hozzájárulását a szövetkezetben. A különböző értékű részjegyek tehát csak valamiféle „legnagyobb közös osztó” útján alakíthatók át azonos összegű részjegyekké. Ez a legnagyobb közös osztó azonban nagy valószínűséggel csak elég kis érték lehet, ha azt akarjuk, hogy a korábbi részjegyek maradék nélkül alakuljanak át azonos összegű részjegyekké. Ezekre a 2000. után alakult szövetkezetekre is érvényes az a rendelkezés, hogy az új törvény szerinti átálláskor a részjegytőkén felüli vagyon lekötött tartalékba kerül, azaz a jelenlegi tagok esetleges későbbi kilépése esetén a részjeggyel együtt az eddig felhalmozott vagyon arányos része nem adható ki. Ha az eddigi részjegy értékének egy része nem részjegy lenne, akkor az belekerülne az oszthatatlan vagyonba, ami a jelenlegi tagok alkotmányba ütköző tulajdon-sérelemét okozhatná. Ha viszont ennek elkerülése érdekében igen kis részjegy-értéket határoznak meg, akkor az új belépők részére is csak ilyen kis összegű részjegy jegyzése lesz a tagsági viszony feltétele.

A törvényből úgy tűnik, mintha a törvényalkotó most is azt tartaná kívánatosnak, ha a ma is működő szövetkezetek még az új törvény hatályosulását megelőzően eltűnnének, azaz gazdasági társasággá alakulnának, vagy megszűnnének. Ezt látszólag meg is könnyíti az új törvény, hisz már a hatályba lépést öt hónappal megelőzően enyhít az átalakulás határozatképességi feltételein. Korábban a szövetkezetnek gazdasági társasággá történő átalakulását az összes tag legalább kétharmadának egyetértő szavazatával lehetett kimondani. Ez a szabály az új szövetkezeti törvény egészének hatályba lépése előtt öt hónappal úgy változott meg, hogy az átalakulás kimondásához elégséges a határozatképes közgyűlésen megjelent tagok kétharmadának egyetértő szavazata. (2006. évi X. tv. 109.§)

Ahhoz persze, hogy ez a könnyítés érvényesülhessen is, módosítani kell a szövetkezet alapszabályát. A könnyítés csak szimbolikus, tényleges könnyítés helyett inkább csak a szándékot jelzi, hiszen az átalakulás tag általi megszavazása nem jelenti egyúttal az új társaságba való belépés szándékának kinyilvánítását is. Azt is mondhatjuk, hogy az igazi „szavazás” a belépési szándék kinyilvánítása, hiszen aki nem lép be, annak ki kell adni a vagyონrészét, vissza kell fizetni a részjegyét, és ki kell fizetni a szövetkezeti üzletrészének a többletvagyon felosztása után általában megemelkedett névértékét is. Ha ilyenek szép számmal akadnak, akkor ez önmagában gazdasági okból érdektelenné teheti, ezzel meghiúsíthatja az átalakulást. Emellett benne maradt a törvényben, hogy részleges átalakulás esetén a maradó szövetkezet és a létrejövő gazdasági társaság közötti vagyonmegosztás kérdésében továbbra is csak az összes tag kétharmadának egyetértésével lehet döntést hozni. Ha a vagyonmegosztás kérdésében nem jön létre az összes tag kétharmadának szavazatát elnyerő egyezség – például azért, mert a közgyűlésen kevesebben jelennek meg, mint az összes tag kétharmada –, akkor hiába szavazták meg a közgyűlésen megjelentek az átalakulást.

Az új szövetkezeti törvény tehát azt sugallja a már működő, lényegében nyereség-érdekelt termelő tevékenységet végző szövetkezeteknek, hogy még az új törvényre való átállást megelőzően, illetve ahelyett inkább alakuljanak át lehetőleg teljes körűen gazdasági társasággá. Az új törvény szerinti átalakulást megelőzően végrehajtott gazdasági társasággá alakulás esetén a szövetkezeti üzletrész – a külső, tehát az állami tulajdonban lévő is – valós, teljes jogú tulajdont megtestesítő részvényyé, illetve kft esetén üzletrésszé válik, tehát a működő mezőgazdasági szövetkezetek társasággá alakulása esetén a szövetkezeti üzletrész-tulajdonos valós tulajdoni hányadot szerez.

A gazdasági társasággá alakulás módozatairól, buktatóiról, trükkjeiről korábban már részletesen szóltunk, de egy sajátos probléma – az állam által felvásárolt szövetkezeti üzletrészek – kapcsán később még részletesebben szólni kell erről.

Mindezek előtt azonban összefoglaljuk, hogy a ma is működő, és az új törvény követelményei szerint átalakuló szövetkezetek illetve tagjaik esetében a vagyoni közreműködésnek milyen megtestesítői lehetnek:

- Részjegyek – azonos összegűek lehetnek, egy részjegy jegyzése minden tagnak kötelező, de lehet több is
 - Mai tagok részjegye:
 - A tagsági viszony megszűnése esetén az új törvényre való átalakulását követően keletkezett vagyonnövekmény arányos részével együtt ki kell adni.
 - Új tagok részjegye
 - A tagsági viszony megszűnése esetén a tagsági viszony fennállása alatt keletkezett vagyonnövekmény arányos részével együtt ki kell adni.
- Befektetői részjegy:
 - Új befektető tagok befektetői részjegye
 - A szövetkezet adózott eredményéből osztalékra jogosít, és viseli a veszteséget. A tagsági viszony megszűnése után a befektető taggal kötött megállapodás szerint ki kell adni.
 - Régi tagok befektetői részjegye:
 - A szövetkezet adózott eredményéből osztalékra jogosít, és viseli a veszteséget. A tagsági viszony megszűnése után a szövetkezet „egyéb kötelezettségeire is tekintettel” legfeljebb nyolc év alatt ki kell adni.
 - Ha a tag a szövetkezetből kilép, vagy a meghalt tag örököse nem tag, akkor a kiadásig kívülállóként lesz befektetői részjegy-tulajdonos
- Átalakított befektetői részjegy:
 - Általában a volt kívülálló tulajdonosok szövetkezeti üzletrészeinek átváltásából keletkezik, a szövetkezet működése alatt nem vihető ki a szövetkezetből.
 - Tagok átalakított befektetői részjegye:
 - tagi szövetkezeti üzletrészek átváltásából is keletkezhethet, ha a tag 2007. április végéig nem nyilatkozik a közgyűlés felhívására; a szövetkezet működése alatt nem vihető ki a szövetkezetből
 - vásárolható átalakított befektetői részjegy-tulajdonostól, a szövetkezet működése alatt nem vihető ki a szövetkezetből
 - örökölhető átalakított befektetői részjegy-tulajdonostól, a szövetkezet működése alatt nem vihető ki a szövetkezetből

Más elvek szerinti csoportosításban foglaljuk össze, milyen vagyoni közreműködés megtestesítő „papírok” lehetnek akár egyidejűleg is egy szövetkezeti tag kezében:

- Részjegy:
 - Régi: a szövetkezet új törvény szerinti átalakulását követően keletkezett vagyonnövekmény arányos részével együtt ki kell adni.
 - Átalakulás után jegyzett: a tagsági viszony megszűnése esetén a jegyzés utáni tagsági viszony fennállása alatt keletkezett vagyonnövekmény arányos részével együtt ki kell adni.
- Befektetői részjegy
 - A befektető tagként jegyzett befektetői részjegyet vásárolhat a tag, amit a tagsági viszony megszűnése után a befektető tag és a szövetkezet között kötött megállapodás szerint ki kell adni
 - A tagi szövetkezeti üzletrészből átalakított befektetői részjegyet a tagsági viszony megszűnése után a szövetkezet „egyéb kötelezettségeire is tekintettel” legfeljebb nyolc év alatt ki kell adni.
 - A tag által vásárolt, örökölt bármelyik fajta befektetői részjegyhez fűződő jogok változatlanul maradnak.
- Átalakított befektetői részjegy:
 - akár saját tagi, vagy kívülállóként birtokolt szövetkezeti üzletrészből keletkezett, akár
 - más tulajdonostól vásárolta, örökölte a tag, annak természete nem változik meg, tehát a szövetkezet fennállása alatt nem vihető ki a szövetkezetből.

Látható tehát, hogy a vagyoni közreműködés formái és a tagsági viszony nincsenek egymáshoz rendelve, egymásnak megfelelően. A vagyoni közreműködés egyes formái nem a tulajdonos, hanem a papír státuszától függő „természettel bírnak”.

3.3. Az állam által felvásárolt szövetkezeti üzletrészek sorsa az átalakulásban

A törvény szerint az állam által felvásárolt szövetkezeti üzletrészeket kezelő SZÖVÜR Szövetkezeti Üzletrészhasznosító Kft-től az ÁPV Zrt. hozzárendelt vagyonába kerültek a szövetkezeti üzletrészek, az állami vagyonkezelő pedig ingyenesen, tehermentesen köteles volt felajánlani azokat a kibocsátó szövetkezeteknek (kivéve a csőd-, felszámolási vagy végelszámolási eljárás alatt lévő szövetkezeteket). (2006. évi X. tv. 104.§) Az üzletrészeket visszafogadó szövetkezetek kötelesek az így visszakapott szövetkezeti üzletrészt bevonni és fel nem osztható vagyonként kezelni, a szövetkezet Alapszabályának az új törvény szerinti átalakítását követően pedig kötelesek azt a közösségi alapba tenni.

A törvényalkotó nem árulta el részletesen, hogy milyen célja van ezzel a közösségi alappal, de a törvénybe belefoglalt egy felhatalmazást a Kormány felé arra, hogy a közösségi alap felhasználásának szabályait rendeletben állapítsa meg. Áruklódó azonban a szándékok tekintetében, hogy már a törvény is tartalmazza, hogy a közösségi alap felhasználásához előzetesen be kell szerezni egy *szövetkezeti szövetség* egyetértését, továbbá, hogy a közösségi alap átalakulás esetén gazdasági társaságba nem vihető, végelszámolás esetén a tagok között fel nem osztható, hanem azt át kell adni az alapszabály által meghatározott szövetkezet vagy *szövetkezeti szövetség* javára. Az alap ilyen elszámolásának helyességét, a végelszámolási zárómérleget pedig a közgyűlés elé terjesztés előtt ellenőrzi egy *szövetkezeti szövetség*.

Az oszthatatlan közösségi alapot tulajdonképpen már a 2000. évi CXLI. törvény is tartalmazta, nagyon hasonló, sőt, lényegét tekintve azonos módon a most elfogadott 2006. évi X. törvényhez. A korábbi törvény azonban valamilyen okból nem nevezte közösségi alapnak, hanem szemérmesen csak fel nem osztható vagyónként jelölte azt meg. Ezt a fel nem osztható vagyont a tőketartalékból, eredménytartalékból illetve a mérleg szerinti eredményből kellett volna képezni, és a tagok kulturális, oktatási, szociális céljaira lehetett volna felhasználni. (2000. évi CXLI. tv. 18.§) Ezt a fel nem osztható vagyont is más szövetkezet vagy szövetkezeti szövetség kezébe kellett volna adni a szövetkezet társasággá alakulása illetve végelszámolása esetén.

Az azóta megjelent kormányrendelet²⁷ az előzetes félelmeket igazolni látszik, azt mutatja, hogy az állam az „ingyenesen” visszaadott szövetkezeti üzletrészből képzendő közösségi alap ürügyén sokszorta keményebben kíván beavatkozni az érintett szövetkezetek életébe, mint azt az üzletrész birtoklása okán tehette volna.

A törvény – sajátos módon épp az érintett mezőgazdasági szövetkezeti érdekképviselet nyomására – rendkívül rövid határidőt szabott az állami tulajdonban lévő szövetkezeti üzletrészek sorsát meghatározó szövetkezeti döntések meghozatalára. A szövetkezeteknek a törvény hatályba lépését követően kevesebb mint három hónap állt rendelkezésre a döntéshez, ráadásul olyan három hónap, amelyben még nem, vagy éppen csak elkészültek az előző év mérlegével.

Láttuk, hogy valamilyen szövetkezeti szövetségnek kellene nyilatkoznia a szövetkezet rendes működése idején a közösségi alapnak a következő évben tervezett felhasználására vonatkozó közgyűlési döntést megelőzően is. Nyitva maradt a törvényben, hogy milyen szövetkezeti szövetségnek kell nyilatkoznia, illetve, hogy mit kezdhet a közgyűlés a megkapott nyilatkozattal. A lényeg azonban az, hogy a közösségi alappal csak a folyamatos, szövetkezetként történő működés során rendelkezhet a szövetkezet tagsága. Ez rendjén is lenne a később a szövetkezet közgyűlésének szabad döntése alapján képzett közösségi alap vonatkozásában, de erősen vitatható az állam által felvásárolt és most „ingyenesen” visszaadott szövetkezeti üzletrészek névértéke alapján kötelezően képzendő, a szövetkezeti vagyonnak jellemzően a többségét, sok esetben a döntő többségét kitevő közösségi alap esetében. (korábban említettük, hogy az érintett szövetkezetek üzletrésztőkéjének átlagosan 54%-át vásárolta fel az állam).

Vélelmezhető, hogy a szövetkezetek egy nyugodtabb időszakban, kellő átgondolásra is időt biztosító törvény keretei között más döntést hoztak volna, mint egy választási kampány kellős közepén, rendkívül rövid határidőn belül tették ezt. A törvény ugyanis nem különböztetheti meg az állam tulajdonában lévő szövetkezeti üzletrészt. Ebből következően az állam tulajdonában lévő szövetkezeti üzletrészekre is érvényes az a szabály, hogy a tulajdonos a közgyűlés által felkínált lehetőségek közül választhat.

Nevezetesen ez a következő lehetőségeket biztosította volna az állam részére:

- A közgyűlés által meghatározott árfolyamon, árfolyam megállapításának hiányában névértéken átalakított befektetői részjegy lehet az üzletrészből
- A szövetkezet tulajdonában lévő társasági tulajdonrészekre cserélheti
-

²⁷ 124/2006. (V. 19.) Korm. rendelet a szövetkezet által létrehozott közösségi alaphoz nyújtott támogatásokra vonatkozó részletes szabályokról

A közösségi alapba történő felajánlás lehetőségéből az állam lényegében kizárható, hisz azt kimondja a törvény, hogy a közösségi alpból csak természetes személyek részesülhetnek, a szövetkezet tulajdonában lévő tulajdonrészekre cserélést pedig nem köteles a szövetkezet felkínálni, ha egyáltalán van ilyen. A szövetkezetek által alapított, és tulajdonolt gazdasági társaságok inkább a fogyasztási szövetkezetek esetében jellemzők, abban a körben pedig nincs állami tulajdonban szövetkezeti üzletrész. Másrészt az aligha várható el a szövetkezetektől, hogy az általuk alapított gazdasági társaságba maguk hívnák tulajdonosnak az államot.

Ebből pedig az következik, hogy **az állam számára lényegében egyetlen valós lehetőséget hagyja a törvény: a tulajdonában lévő szövetkezeti üzletrész átalakított befektetői részjeggyé alakulhatna.** Ebben a formájában pedig tulajdonképpen nem zavarná a szövetkezetek működését, lényegében szép csendesen megszűnne. **A szövetkezeteknek tehát egyáltalán nem lenne érdeke, hogy elfogadja az államtól az „ingyenesen” felajánlott szövetkezeti üzletrészt.**

Különösen így van ez, ha visszagondolunk arra, hogy a szövetkezet korlátozás és különösebb cégjogi eljárási bonyodalmak nélkül leírhatja az üzletrész-tőke terhére a mérleg szerinti, illetve a korábbi években felhalmozott, az „eredménytartalékban” nyilvántartott veszteséget. A szövetkezetek zöme rendelkezik negatív értékű eredménytartalékkal, ez pedig akkor is leírható az üzletrész-tőke terhére, ha egyidejűleg akár ezt meghaladó összegű tőketartaléka is van a szövetkezetnek. Ha tehát a szövetkezet negatív eredménytartaléka eléri az üzletrész-tőke értékét, akkor akár a teljes üzletrész-tőke leírható, és ebbe az állam, mint külső tulajdonos bele sem szólhat. Ha a veszteségek értéke nem éri el az üzletrész-tőke értékét, akkor is számottevően csökkenthető a szövetkezeti üzletrészek névértéke.

Az új törvényre való átmenet során pedig még ehhez képest is tovább csökkenthető a volt szövetkezeti üzletrészek értéke, hiszen az átváltási árfolyam megállapításánál a szövetkezet az előző 12 évi visszavásárlások súlyozott átlagáráig lemehet. Ez az átlagár pedig jellemzően jóval elmaradt a névértéktől, nem kis részben éppen a korábbi állami támogatással ösztönzött vásárlások miatt, amint azt korábban már bemutattuk.

Ellenérvként vethető fel, hogy az átváltási árfolyamot a közgyűlésnek kell megállapítani, amelyben a tagok nem érdekeltek az árfolyam leszorításában. Ez valós érdek lehet, azonban a tagoknak lehetőségük lenne arra is, hogy az átalakulás kezdete előtt a saját tulajdonukban lévő szövetkezeti üzletrészeket általuk elfogadhatónak ítélt árfolyamon átváltsák részjeggyé. Ennek az lehet a módja, hogy a szövetkezet elhatározza a részjegyek értékének felemelését, és/vagy lehetővé teszi a több részjegy jegyzését, majd kimondja, hogy a részjegyemelés, -jegyzés értéke a tag tulajdonában lévő szövetkezeti üzletrésszel is fizethető. Ezzel a lehetőséggel csak a tagok élhetnek, így az új törvény szerinti átalakulás idejére már csak a kívülálló tulajdonosok, különösen az állam kezében maradna átváltandó szövetkezeti üzletrész.

Ezzel szemben az érintett szövetkezetek döntő többsége, közel 90%-a visszafogadta az állam által felkínált szövetkezeti üzletrészeket, nem kis részben a hathatós érdekképviseleti és politikai nyomás hatására.

3.4. Átalakulás gazdasági társasággá

Korábban már említettük, hogy a termelő tevékenységet végző, jelentős tőkével működő szövetkezetek esetében az új szövetkezeti törvény szerinti átalakulás helyett célszerűbbnek látszik a jelenleg hatályos törvény szabályai szerint átalakulni gazdasági társasággá. Erre lehetőség van, sőt, a törvény meg is könnyíti ezt az utat. Az állami felvásárlással érintett szövetkezetek kétféleképpen alakulhatnak át gazdasági társasággá: az állam által felajánlott üzletrész elfogadásával illetve annak állami tulajdonban maradásával.

3.4.1. Ha a felkínált üzletrészt a szövetkezet nem fogadta vissza

Ebben az esetben a gazdasági társasággá történő átalakulás folyamatában az állam is részt vesz. A szövetkezet teljes átalakulása esetén az államnak két lehetősége van: vagy belép az új társaságba, vagy nem. Azt előre leszögezhetjük, hogy olyan módon nem alakulna át szövetkezet, hogy az állam többségi vagy jelentős tulajdont szerezzen, az ÁPV Zrt-nek pedig nem érdeke újabb kisebbségi részesedéseket szerezni, ezért általában az várható, hogy nem kívánna belépni az átalakulással létrejövő társaságokba. Ebben az esetben a szövetkezet a megszűnését (az új társaság cégbejegyzését) követő 30 napon belül köteles vele elszámolni. Az elszámolás során az állam tulajdonában lévő üzletrész névértékét a ráeső kötelezettségekkel csökkentve köteles kifizetni a szövetkezet.

Nehezen értelmezhető az „üzletrészre eső kötelezettségek” értéke. Az üzletrész-tőke a szövetkezet mérlegében a források között, a saját tőke részeként kerül kimutatásra, így erre elvileg már nem eshet kötelezettség. Korábban láttuk, hogy egyes értelmezések szerint a törvénynek ez a kitétele azt jelenti, hogy a be nem lépő tulajdonos részére az üzletrészének a névértéke fizetendő ki, és ebből csak az a kötelezettség vonható le, amivel esetleg maga az üzletrész-tulajdonos tartozik a szövetkezetnek. Más értelmezés szerint azonban a szövetkezet mérlegében szereplő összes kötelezettséget rá kell osztani a mérleg-főösszegre, vagy a saját tőkére, ezen belül az üzletrész-tőkére is, és ennek figyelembe vételével állapítandó meg a társaságba be nem lépő tulajdonos részére fizetendő összeg.

Ez utóbbi értelmezés ugyan közel áll a Gt.. hasonló rendelkezéseihez, azonban szövetkezet esetében nem állja meg a helyét. A Gt-ben ugyanis az üzletrész a társaság összes vagyonából a tulajdonosra eső rész arányát fejezi ki, a szövetkezet esetében azonban az üzletrész-tőke a szövetkezet saját vagyonának csak egyik forrása.

A fentiekből az következik, hogy az új társaságba be nem lépő szövetkezeti üzletrész-tulajdonos ÁPV Zrt. részére az üzletrészének névértékét kell kifizetni, és ebből csak az ő esetleges tartozása vonható le.

Előfordulhat, hogy az állam és más kimaradó üzletrész-tulajdonosok részére együtt már olyan nagy összeget kellene kifizetni, aminek kifizetése érdektelenné tenné a többi tulajdonost az átalakulásban. Ilyen esetben – különösen, ha egyébként a külső üzletrész-tulajdonosok, különösen az állam társaságbeli tulajdoni aránya kisebbségi lenne – nem célszerű kiengedni, illetve be kell kényszeríteni őket, így az államot is az új társaságba. Erre lehetőséget ad a törvénynek a részleges átalakulásra vonatkozó rendelkezése.

Láttuk, hogy részleges átalakulásról akkor beszélünk, ha az átalakulást előkészítő közgyűlésen legalább öt tag úgy nyilatkozik, hogy ők a szövetkezetben kívánnak maradni. Ilyen esetben a maradó szövetkezet és a létrejövő új társaság között vagyonmegosztásra

kerül sor, de ami témánk szempontjából ennél fontosabb, hogy egyetlen tag illetve üzletrész-tulajdonos sem tarthat igényt szövetkezeti üzletrészének megváltására. Aki nem lép be az új társaságba, az a szövetkezet tagja vagy kívülálló üzletrész-tulajdonosa marad.

Ha tehát a részleges átalakulás esetén az állam nem lépne be az új társaságba, akkor a maradó szövetkezet külső szövetkezeti üzletrész-tulajdonosa marad, más választása nincs. Ebben az esetben a maradó szövetkezetnek az új törvény szerinti átalakulása után az állam a kezében volt szövetkezeti üzletrészek helyett átalakított befektetői részjegyet kapna. Nyilván, ha teheti, ehelyett inkább mégis belépne az új társaságba, ahol ugyan valószínűleg leértékelve, kisebbségi, de mégis valós és forgalomképes tulajdonrészt szerezhet.

A szövetkezet azonban – amint azt korábban már kifejtettük – nem köteles a külső üzletrész-tulajdonost, így például az államot bevenni az új társaságba. A törvény az átalakulás esetére úgy fogalmaz, hogy „az átalakuló szövetkezet tagjainak részvényjegyzése nem utasítható vissza”. Ebben a rendelkezésben két fontos részlet is figyelmet érdemel: egyfelől csak részvényjegyzésről beszél, tehát Kft-vé alakulás esetén a tagok visszautasításának joga is megilleti a szövetkezetet, másrészt a nem tag üzletrész-tulajdonosok mindkét társasági forma választása esetén visszautasíthatók. Ebből következik, hogy **részleges átalakulás esetén megtagadható az állam belépése a társaságba, és bekényszeríthető az állam a maradó szövetkezetbe külső üzletrész-tulajdonosnak, ahol aztán majd az üzletrésze átalakított befektetői részjeggyé alakul át.** Részleges átalakulás esetén arra is van lehetőség, hogy a tagok a társaságba is és a szövetkezetbe is belépjenek, úgy, hogy üzletrészüket megosztják. A törvény szó szerint azt mondja, hogy az üzletrész-tulajdonos nyilatkozhat úgy is, hogy üzletrésze egy részével lép be a társaságba. A Legfelsőbb Bíróságnak egy 2001-ben hozott ítélete szerint azonban arra is van lehetőség, hogy a tag csak a részjegyével marad a szövetkezetben, a teljes üzletrészával átlép a társaságba.

A részleges átalakulással, különösen, ha arra azért kerül sor, hogy ne kelljen jelentős összeget kifizetni a kimaradók részére, jelentős vagyon kerülhet a maradó szövetkezetbe. Így látszólag nem oldható meg a vagyon-mentés ezen az úton. Valójában azonban mégis: a vagyonmegosztásról a szövetkezet közgyűlése az összes tag kétharmados többségével dönthet²⁸, abba a kívülállók nem szólhatnak bele, és a bíróság előtt sem támadhatják meg a közgyűlés döntését, mert ez a jog is csak a tagokat illeti meg az 1992. évi I. törvény szerint. Ha tehát a részleges átalakulásban a szövetkezet öt tagja csak a részjegyével marad a szövetkezetben, plusz a kívülálló üzletrész-tulajdonosok, akkor a vagyon megosztásában „sajátos módon” érvényesülhet a tagi akarat.

Enélkül is van mód az átalakulásban a teljes vagyon egyben tartására. Az átalakulással létrejött gazdasági társaság a cégbejegyzést követően tőkeemelés keretében módot adhat arra, hogy a részleges átalakulással megmaradt szövetkezet a kapott vagyonát a társaságba apportálja. A szövetkezetben erről a kérdéstről a közgyűlés dönthet, a külső tulajdonosok tehát akkor sem szólhatnak bele a vagyon sorsába, ha az lényegében szinte kizárólag az ő szövetkezeti üzletrészü okán-jogán került a megmaradó szövetkezetbe.

Ebben az esetben a szövetkezet vagyonkezelőként működik tovább, a benne maradt néhány tag hoz döntéseket, többek között az új szövetkezeti törvényre való átállás szabályaira is, így az odakerült, odasorolt külső szövetkezeti üzletrész-tulajdonosok, köztük az állam üzletrészből átalakított befektetői részjegy lesz, és lényegében lemondhatnak a volt tulajdonukról.

²⁸ Az 1992. évi I. törvénynek a részleges átalakulás esetére előírt, az összes tag kétharmadának egyetértő szavazatát megkövetelő rendelkezését nem változtatta meg a 2006. évi X. törvény.

Láthattuk, hogy a megmaradó szövetkezetbe tartozó tagok – akár szövetkezeti üzlet-rész nélkül is – teljes mértékben urai a szövetkezet további sorsának. A szövetkezeti üzletrészek átalakításának árfolyamát a törvény szerint lehetséges legkisebb értékre leszoríthatják, azt követően a vagyon értékesítéséből befolyt összegből a lecsökkentett névértéken megvásárolják az átalakított befektetői részjegyeket tulajdonosaiktól – köztük az államtól – majd a szövetkezet végelszámolását is elhatározhatják, és a maradék vagyont maguk között eloszthatják. Így a szövetkezetben maradt tagok eloszthatják az állami és más kézben volt külső szövetkezeti üzletrészeknek az átváltás során elszenvedett árfolyam-veszteségét is.

3.4.2. Ha a szövetkezet visszafogadta az államtól az üzletrészt

Ha a szövetkezet visszafogadta az állam által felajánlott üzletrészt, akkor azt haladéktalanul – azaz a következő közgyűlésen – be kell vonni, és fel nem osztható vagyónként kell kezelni.

Az 1992. évi I. törvénynek az átalakulásra vonatkozó rendelkezései között található egy, a fel nem osztható vagyonra vonatkozó rendelkezés, amit a mezőgazdasági szövetkezetek esetében eddig nem alkalmaztak, mert esetükben 1994. óta nincs a rendelkezésre okot adó fel nem osztható vagyon.

Nevezetesen arról van szó, hogy a szövetkezet átalakulása esetén a „külön törvény szerinti fel nem osztható vagyonra jutó részvényt vagy üzletrészt a közgyűlés által meghatározott szövetkezeti vagyongazdálkodó szervezetnek kell átadnia, amely részesedést a gazdasági társaság egy éven belül a mindenkorai bankkamattal növelt értéken megvásárolhat”. (1992. évi I. tv. 84.§ (2) bek)

A 2006. évi X. törvény, azaz az új szövetkezeti törvény szerint visszafogadott és bevont állami tulajdonú szövetkezeti üzletrész névértékét az új törvény szerinti alapszabálymódosításig fel nem osztható vagyónként kell kezelni (2006. évi X. tv. 104.§ (3) bek), így ez a szituáció „életet lehel” az idézett rendelkezésbe. Ha tehát az üzletrészt visszafogadó szövetkezet az új szövetkezetté váló átalakulás helyett, azt megelőzően gazdasági társasággá alakul, akkor az erre a vagyonrészre jutó részvényt, kft-üzletrészt a közgyűlés által kijelölt szövetkezeti vagyongazdálkodó szervezet részére kell átadni.

Mi lehet ilyen vagyongazdálkodó szervezet? Például a szövetkezet által létrehozott és ilyennek kijelölt Alapítvány. A szövetkezet még az átalakulás előtt létrehozhat egy Alapítványt, amelynek írott feladata a tagok, volt tagok szociális, kulturális szolgálata. Az átalakulás során az állami tulajdonban volt szövetkezeti üzletrész visszafogadásával és bevonásával keletkezett fel nem osztható vagyonra jutó társasági részesedést a közgyűlés döntése alapján ez az Alapítvány is megkaphatja.

A törvény szerint az így a szövetkezeti vagyongazdálkodó szervezetnek átadott társasági tulajdonrészeket a társaság egy éven belül kamatokkal növelt névértéken visszavásárolhatja. Ez a szövetkezeti törvényben biztosított jog nem írja felül azokat a szabályokat, amelyek a Gt-ben korlátokat szabnak a saját tulajdonrészek visszavásárlására. Természetesen, ha az Alapítványt a szövetkezet jogutódjaként maga a társaság ellenőrzi, akkor nem is igazán érdeke a társaságnak a tulajdonrészek visszavétele.

Hogyan kell megállapítani a vagyongazdálkodó szervezetnek járó tulajdoni arányt? A szövetkezet jegyzett tőkén felüli vagyonából le kell vonni a fel nem osztható vagyon értékét, a maradék többletvagyont rá kell osztani a tagokra. Teljes átalakulás esetén nagyon

egyszerű módon is megállapítható a vagyongazdálkodó szervezetre jutó majdani tulajdoni hányad: a vagyongazdálkodás előtt a fel nem osztható vagyontörzsrészt el kell osztani a szövetkezet teljes saját vagyonának értékével. Az így kapott arány lesz a fel nem osztható vagyontörzsrészt jutó tulajdoni arány, amely tulajdoni aránynak megfelelő mennyiségű kft-üzletrészt vagy részvényt majd az Alapítvány részére kell átadni.

A szövetkezeti törvény a részleges átalakulás esetére nem tartalmaz külön rendelkezést a külön törvény szerinti fel nem osztható vagyontörzsrészt vonatkozóan. Ebből az következik, hogy elvileg három lehetőség közül választhat a közgyűlés:

- Részleges átalakulás esetén a **teljes fel nem osztható vagyontörzsrészt a szövetkezetben marad**. Ebben az esetben nem kell alkalmazni a fentebb részletezett (84.§ (2) bekezdés szerinti) rendelkezést.
- Nincs törvényi tilalom arra, hogy a közgyűlés úgy döntsön, hogy a **teljes fel nem osztható vagyontörzsrészt a részleges átalakulás során létrejövő gazdasági társaságba kerüljön**. Ebben az esetben alkalmazni kell a fenti rendelkezést, azaz a fel nem osztható vagyontörzsrészt kft-üzletrészt a vagyongazdálkodó szervezetnek, például Alapítványnak kell adni. Erre lehetőséget ad a törvény 88/A §-a.
- **A fel nem osztható vagyontörzsrészt a szövetkezeti tagok hovatartozási nyilatkozatai alapján megosztásra kerül a szövetkezetben maradó tagok és a kft-be lépő tagok között**. A fel nem osztható vagyontörzsrésztből csak a tagok részesülhetnek, tehát a megosztás során a külső üzletrészt-tulajdonosok nem vehetők figyelembe.

A szövetkezet közgyűlése bármelyik fentebb részletezett esetben nyilván olyan szervezetet jelöl ki vagyongazdálkodó szervezetnek, ha az szükséges, amely felett a rendelkezési jogot maga, vagy az ellenőrzése alatt álló más szervezet gyakorolhatja.

Ha a fel nem osztható vagyontörzsrésztben, vagy egészben a szövetkezetben marad, akkor abból az új törvény szerinti átmenet során közösségi alap lesz. Ez azonban nem zárja ki azt a lehetőséget, hogy az előző alfejezetben írottak szerint a megmaradt szövetkezet az átalakulással létrejött társaság bejegyzését követően tőkeemeléssel bevigye az eszközeit a társaságba.

Az előzőekben láthattuk tehát, hogy az állam által felajánlott szövetkezeti üzletrészek esetében a szövetkezetnek szinte minden helyzetben lett volna jobb választása, mint a visszafogadás okán a vagyontörzsrészt nagy részének közösségi alappá minősítése. Ez utóbbival ugyanis olyan helyzetbe kerülhet a szövetkezet, amelyben az államnak nagyobb beleszólása lesz a szövetkezet életébe, mint a szövetkezeti üzletrészt tulajdonlása esetén volt. A vagyontörzsrészt jelentős részét lekötő közösségi alap léte emellett akadályozhatja a későbbi szervezeti döntéseket, hiszen az új törvényre történt áttérést követően már nem lehetségesek a vázolt megoldások.

Különösen súlyos helyzet alakulhat ki azon szövetkezetek esetében, amelyekben a saját vagyontörzsrészt értéke kevesebb, mint a jegyzett tőke értéke, azaz lényegében már bizonyos mértékű vagyontörzsrésztvesztést szenvedett el a szövetkezet, de ezt nem írta le az üzletrésztörzsrésztterhére. Az is lehetséges – és ilyen esetekről tudunk is – amikor a szövetkezet saját tőkájének mérleg szerinti értéke nem éri el az állam által visszaadásra felkínált külső szövetkezeti üzletrészt nyilvántartott névértékét sem. Ilyen esetben a szövetkezet teljes vagyontörzsrésztja előbb fel nem osztható vagyontörzsrészt, majd közösségi alap lesz! Ilyen esetben – bár a szövetkezet még nem vesztette el a teljes vagyontörzsrésztjét – a tagok vagyontörzsrésztje, beleértve a részjegyeket is, lényegében számukra elveszett.

Ahhoz persze, hogy ez a helyzet kialakuljon, hozzájárult a szövetkezet vezetésének hibája is – mondhatnánk, hiszen a visszafogadást megelőzően kezdeményeznie kellett volna a felhalmozott veszteségeknek az üzletrésztőkével szembeni leírását. Ez általában így is van, azonban nem téveszthetjük szem elől az ilyen „ítélkezés” előtt, hogy a törvény rendkívül rövid időt hagyott a visszafogadás kérdésében hozandó döntésre, mégpedig olyan időszakban, amikor a leírást esetleg elrendelő évi rendes, a mérleget is elfogadó közgyűlést esetleg akár technikai okokból sem lehetett összehívni.

4. A vagyoni közreműködés egy lehetséges más modellje

A korábbi fejezetekben bemutattuk és nem kevés kritikával is illettük az új szövetkezeti törvénynek a vagyoni viszonyokra vonatkozó, a mai kor követelményeihez nem kellő rugalmassággal igazodó rendelkezéseit.

Ha a törvényalkotó el kívánja ismerni, hogy **a szövetkezetnek egyebek mellett a szövetkezők gazdasági céljainak megvalósítása is célja lehet**, a szövetkezet gazdálkodó szervezet is, akkor a törvénynek el kell ismernie a szövetkezők gazdasági érdekeit is, és kellő mozgásteret indokolt adni ezen érdekeknek is. Nem arról van itt szó, hogy a szövetkezeteket tőkeérdekeltségű szervezetként kellene szabályozni. Arról azonban szó lehet, hogy a szövetkezők tényleges gazdasági célja – például egy jelentősebb feldolgozó üzem, kereskedelmi hálózat létesítése – jelentősebb tőke befektetését teszi szükségessé, aminek az előteremtéséhez szükség lehet a részjegyet meghaladó vagyoni közreműködésre is.

Ha azt a célt elő kívánjuk segíteni, hogy a mezőgazdasági termelők egységesebben, jelentős gazdasági erőt mutatva, az élelmiszer-feldolgozásban és – kereskedelemben érdemi szerepet játszva legyenek képesek fellépni, akkor tudomásul kell venni, hogy ehhez szükség van **az egymástól jelentős mértékben különböző méretű, tőkeerejű gazdák, termelő szervezetek szövetkezésére is**. Nem lehet célunk arra kárhóztatni a szövetkezést, hogy az csupán néhány tucatnyi, egyesével nem jelentős erőt képviselő gazdálkodó formális együtt-kesergése legyen. Mindenkinek, a kisebb gazdasági erőt képviselő gazdálkodóknak is az az érdeke, hogy a nagyobb erőt képviselő gazdálkodó is érdekelt legyen a szövetkezésben, mert enélkül nem valósul meg az óhajtott cél. Ehhez azonban el kell ismerni a nagyobb részvételt vállalóknak azt a jogát, hogy beleszólásuk, ellenőrzési joguk is nagyobb legyen.

Érdemes keresni olyan megoldást, amely a hagyományos és megőrzésre érdemes szövetkezeti értékek megtartása, érvényesülése mellett a mai és jövőbeni gazdasági körülmények, érdekviszonyok közepette is mozgásteret ad a szövetkezet gazdasági tevékenységéhez szükséges tőke, illetve az ezt rendelkezésre bocsátani hajlandó tulajdonosok érdekeinek is.

Az alábbiakban kísérletet teszek **egy lehetséges ilyen modell bemutatására. A javasolt modell megalkotásánál figyelemmel voltam arra, hogy az az elfogadott törvény nem túl terjedelmes módosításával megvalósítható lenne.**

A javaslat egyetlen eleme sem kötelező, csupán választható a szövetkezet tagságának akaratával. A megengedni javasolt eltéréseket a szövetkezet Alapszabályában lehet és kell rögzíteni, a megadott mozgástér határain belül. Az elfogadott törvényből ki kell szűrni az indokolatlanul merev szabályokat és tágabb önszabályozási lehetőséget kell biztosítani.

A szövetkezetben a tagok vagyoni részvétele alapvetően a részjegyek jegyzésében testesül meg, a tulajdonosi érdekeknek is a részjegyhez kell kötődniük, a részjegynek meg kell testesítenie, ki kell fejeznie a szövetkező tag tulajdoni érdekeit is. Vegyük sorra, hogyan érvényesülnének ezek a jogok egy általam korszerűbbnek tartott szövetkezeti modellben!

- **Szavazati jog:** a szövetkezet hagyományosan az egy tag egy szavazat elvére épült. A teljesen vagyon-arányos döntési szisztéma nem lenne indokolt, ha erre van igény, akkor inkább gazdasági társaságot kell alapítani, vagy át kell alakulni gazdasági társasággá. Azt azonban nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy mára a

szövetkezetek egy része jelentős, és az egyes tagok között nem egyenlően eloszló vagyoni közreműködéssel működik. Amikor a tagok érdekeinek előmozdítása jelentősebb tőke befektetését is igényli, szükséges lehet **az egy tag egy szavazat elvétől való korlátozott eltérés**. Ennek a szövetkezeti értékek megtartása mellett még elfogadható kompromisszuma lehet, ha az **egy tag egy szavazat elvét megtartja a törvény, de lehetővé teszi, hogy a szövetkezet az Alapszabályában – a törvényben meghatározott korlátok között – a közgyűlési határozatok meghatározott körének hatályba lépését a több részjegyet jegyző tagok (befektetők) egyetértéséhez is köthesse**.

Nem arról van tehát szó, hogy a törvény eleve kimondja az egy tag egy szavazat elvétől való kötelező eltérést. **Azt mondja ki, hogy ha a szövetkezet tagsága azt kívánja, akkor el lehet ettől térni, és egyben megjelöli a lehetséges eltérés korlátait**.

Egy ilyen rendszerben a törvényben a befektetési részjegyeknek a jegyzett tőkén belüli aránya mellett nem a befektető tagok arányát, hanem az egy tag kezében összpontosítható részjegyek számát, vagy arányát – esetleg csak az egy tagot megillető szavazatok arányát – kell korláthoz kötni. A befektetési részjegyeket hasonlóan kell kezelni, mint a Gt szerint a részvénytársaság esetén a szavazat-elsőbbbségi részvényeket. Konkrétan:

- Egyértelművé kell tenni, hogy a szövetkezet minden tagja egy rendes részjeggyel rendelkezik, és a tag által jegyzett, örökölt, megvásárolt **minden további részjegy befektetői részjegynek minősül**. A részjegyet tehát nem a jegyzésekor megjelölt cél minősíti egyszer s mindenkorra, hanem az, hogy éppen milyen helyzetben, kinek a tulajdonában van.
 - A törvényben rögzíteni kell, hogy a befektetői részjegyek a részjegy-tőkének például a 75%-át nem haladhatják meg, és egy tag az összes befektetői részjegyeknek vagy az ilyen részjegyekhez kötődő szavazati jogoknak legfeljebb 30%-át birtokolhatja. Az Alapszabály ennél szigorúbban is korlátozhatja az egy tag által jegyezhető, illetve az összes befektetői részjegyek számát, vagy arányát. Ha a tag tulajdonába örökléssel, vásárlással újabb részjegy kerül, az befektetői részjeggyé minősül.
 - A közgyűlésen a határozatok alapvetően és általánosan az egy tag egy szavazat elve alapján születnek. **A tagok azonban az Alapszabályban meghatározhatják, hogy bizonyos kérdésekben csak akkor hozható döntés, ha a megjelent tagok az összes befektetői (elsőbbbségi) részjegynek több mint kétharmadát (vagy felét) is képviselik**.
 - Az ilyen meghatározott, vagyoni érdekeket érintő döntések meghozatalánál a közgyűlésen az egy tag egy szavazat elvén hozott döntés érvényességéhez az is szükséges, hogy a döntés a befektetői részjegyekkel rendelkezők szavazatainak a befektetői részjegyeik számával súlyozott többségét is megkapja.
 - A szövetkezet azonban csak akkor alkalmazhatja ezt a szabályt, ha a szövetkezet tagjainak birtokában lévő befektetői részjegyek együttes névértéke a részjegy-tőke legalább 25%-át eléri.
- **Osztalékjog:** A szövetkezet az Alapszabályában az eredményfelosztás elfogadását is a befektetői (elsőbbbségi) részjegyek többségének egyetértéséhez kötheti. A közgyűlés a részesedésre szánt eredmény-hányad felosztásánál különbséget tehet az egyes részjegy-fajták között. A közgyűlés dönthet úgy is, hogy az adózott

eredményének meghatározott részével a részjegy-tőkét növeli, ebben az esetben minden részjegy névértékét azonos arányban kell növelni. Ha a közgyűlés úgy dönt, hogy a veszteséget a részjegy-tőke terhére rendezi, akkor hasonlóképpen minden részjegy névértékét azonos arányban kell csökkenteni. A közgyűlésnek a részjegy-tőke vagyonnövekményből történő emeléséről illetve veszteség miatti csökkentéséről hozott döntése csak az elsőbbségi részjegyek többségi szavazatával léphet életbe.

- **Maradványhoz fűződő jog:** A szövetkezet jogutód nélküli megszűnése esetén a hitelezők kielégítése és a Közösségi alap levonása után megmaradó vagyont a részjegyek (ide értve a befektetői részjegyeket is) arányában kell a tagok között elosztani. A maradvány felosztásánál a közgyűlés az osztalék elosztásánál írottak szerint is eljárhat.
- **Gazdasági társasággá alakulás esetén:** Ha szövetkezet gazdasági társasággá alakul át, akkor a jegyzett tőkén felüli, a Közösségi alappal csökkentett vagyont a teljes részjegytőke alapján kell az egyes tagok között felosztani. Ezt lényegében azt jelenti, hogy az átalakulással létrejövő társaságban az abba belépő volt szövetkezeti tagok közötti tulajdoni arányok érdemben nem változnak.
- **Forgalomképesség:** A kötelező egy részjegy nem forgalomképes, de örökölhető, ha az örökös kéri és a tagság törvényes feltételei fennállnak, fel kell őt venni a szövetkezetbe. **A befektetői részjegy azonban a tagok között az egy tagra meghatározott alapszabályi korlát megtartása mellett átruházható. Amennyiben az eladásra felkínált befektetői részjegyre a szövetkezet tagjai között nincs vételi szándék, a tulajdonosa köteles azt a szövetkezetnek megvételre felajánlani.** Ez a szabály esetleg némileg lazítható, az elővásárlási jog keretei között. A szövetkezet korlátok között vásárolhat és tarthat a tárcájában befektetői részjegyet, azaz vásárlásra csak a jegyzett tőkén és a Közösségi alapon felüli vagyont fordíthatja, egyidőben azonban legfeljebb a jegyzett tőke 30%-a lehet a tárcájában, és a megvásárolt befektetői részjegyet egy éven belül köteles elidegeníteni, vagy bevonni.

A törvényben meg kell határozni azon ügyeket, amelyekben nem köthető a befektetői részjegyek többségének egyetértéséhez a döntés. Ilyen kérdések lehetnek például:

- az Alapszabálynak a tagsági viszonyra, annak keletkezésére és megszűnésére, a tagokat megillető juttatásokra vonatkozó rendelkezéseinek megállapítása és módosítása;
- az igazgatóság elnökének és tagjainak, valamint a felügyelő bizottság tagjainak visszahívása, tiszteletdíjuk megállapítása;
- a szövetkezeti vagyon egy részének közösségi alappá történő minősítése;
- döntés a szövetkezet vezető tisztségviselője elleni kártérítési per megindításáról, illetőleg büntető feljelentés megtételéről;
- döntés szövetkezeti szövetségbe történő belépésről, illetőleg az abból történő kilépésről;
- a könyvvizsgáló visszahívása, díjazásának megállapítása;
- az alapszabályban meghatározott esetekben a tag kizárása, illetőleg a tagot kizáró határozat felülvizsgálata;
- döntés a tagfelvétel ügyében a közgyűlés elé kerülő ügyekben.

A vagyoni arányhoz nem köthető ügyek kivételével a szövetkezet Közgyűlése szabadon határozhatja meg, hogy mely kérdésekben teszi lehetővé az egy tag egy szavazat elvétől való eltérést.

A javasolt modell megfelelő akarat mellett a nemrég elfogadott szövetkezeti törvény néhány szakaszának módosításával megvalósítható lenne, akár még azt megelőzően, hogy a működő szövetkezetek az új törvény szerint módosítanák Alapszabályukat.

Összefoglalás, javaslatok

1. A modern piacgazdaságnak is fontos elemei a szövetkezetek. Az Európai Unióban a szövetkezeti tagok száma meghaladja a 110 milliót, ebből 23 millió szövetkezeti tagot a legtöbb csatlakozott országok vittek be az Unióba. Az USA-ban is mintegy 100 millió tagja van a szövetkezeteknek. A szövetkezetek részesedése a gazdasági tevékenységben a fejlettebb országokban magasabb, mint a kevésbé fejlettekben. Magyarországon mintegy 5300 szövetkezet működik, közel 1,8 millió taggal. A szövetkezetek által képviselt tőkeállomány mintegy 230 milliárd Ft, a szövetkezetek árbevétele megközelítőleg 800 milliárd Ft, eredményük évente 6 milliárd Ft-ra tehető.
2. A nyolcvanas évek végén előbb csak kisebb részben, majd csaknem teljes egészében szövetkezeti üzletrész formájában a szövetkezeti tagokra osztották, „nevesítették” a szövetkezet tulajdonában volt vagyont. A vagyon nevesítése alatt azt értették, hogy a szövetkezet vagyonát valamilyen elvek alapján felosztva az egyes tagok vagyoni hozzájárulásaként mutatják ki.
3. Az üzletrész-tőkét – a szövetkezeti üzletrészek összességét – a szövetkezetekben is a saját tőkén belül, a jegyzett tőke részeként tartják ugyan nyilván, de tartalmát tekintve az nem maga a jegyzett tőke. A szövetkezeti üzletrész egy pénzben kifejezett összeg, a szövetkezeti üzletrész-tőke pedig a szövetkezeti üzletrészek összege. A szövetkezeti üzletrész
 - a szövetkezet „normál” működése során a tagsági viszonytól függetlenül csupán a formálisnak tekinthető, és a törvény által is korlátozott osztalékjogot illetve a közgyűlésen való részvétel és hozzászólás jogát testesíti meg,
 - a szövetkezet végelszámolása esetén úgy viselkedik, mint a valódi társasági üzletrész,
 - a szövetkezetnek társasággá történő átalakulásánál a tag tulajdonában lévő szövetkezeti üzletrész legalább a társasági üzletrészhez hasonló, vagy annál is erősebb jogot testesít meg a kívülállók kárára,
 - döntéshozatalban való részvételi jogot azonban sem a működés sem a megszűnés, végelszámolás során, sem az átalakulás kérdésében nem biztosít,
 - kisebbség-védelmi jogokat sem a működés, sem az átalakulás illetve megszűnés kérdésében nem biztosít.
4. A felemás szabályozás széles lehetőséget ad arra, hogy kellően átgondolt módszerrel nem is hosszú idő alatt a tagok egy kisebb csoportja a szövetkezeti üzletrész „segítségével” megszerezheti a szövetkezet vagyonának akár igen jelentős részét is, mégpedig úgy, hogy afölött – társasággá átalakulással – valós rendelkezési jogot is szerez.
5. A mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészek felvásárlásával 365 ezret meghaladó magánszemély adta el szövetkezeti üzletrészt az állam által erre a célra létrehozott két Kft-nek, 64 milliárd Ft-ot meghaladó összegért. A szövetkezeti üzletrész-vásárlás 692 jogilag még működő és 350 felszámolási-, vagy végelszámolási eljárás alatt álló szövetkezetet érintett. A jogilag működőnek tekinthető szövetkezetekben közvetett állami tulajdonba került szövetkezeti üzletrészek az üzletrésztőke 54%-át tették ki. A külső üzletrészek azonban ezzel nem szűntek meg, ellenkezőleg, a nem szövetkezeti tagok tulajdonában lévő szövetkezeti üzletrészek aránya megduplázódott.
6. Az EU-csatlakozást közvetlenül megelőző években a szövetkezeti üzletrész-vásárlás a még működő szövetkezetek mintegy négyötödét kizárta a felkészülést megalapozni

segítő SAPARD-pénzek igénylésének lehetőségéből. A Kormány vonatkozó rendelete a pályázatból kizárta azokat a szervezeteket, amelyekben az állam 25%-nál nagyobb **tulajdoni vagy szavazati** aránnyal rendelkezik.

7. A 2005. év legvégén elfogadott új szövetkezeti törvény (2006. évi X. törvény a szövetkezetekről) is alapvetően megmarad a „kis emberek” személyi egyesülésénél, és nem enged lényeges teret a tényleges gazdasági vállalkozások szolgálatának. Megmarad az egy tag egy szavazat elve mellett, és a szövetkezők vagyoni hozzájárulását általában az azonos jogokat biztosító, kilépés esetén kivihető részjegy jegyzésére korlátozza. A törvény túlságosan is részletesen szabályozza a szövetkezet szervezetét, működésének szabályait, alig enged teret a tagok önszerveződési, önszabályozási törekvéseinek. Ennek a szigorúan egységes szervezeti és működési elvnek ellentmond, hogy a vagyon tekintetében viszont lényegében akár a teljes oszthatóságot is lehetővé teszi, sőt, erre ösztönöz. A törvény lényegében továbbra sem nyitja meg az utat az érdemlegesebb tőkebevonás előtt. Megteremti ugyan a befektető tagi státuszt, és befektetői részjegyet, de olyan erős korlátok közé szorítja, hogy az aligha hozhat érdemi változást.
8. A szövetkezeti üzletrésznek befektetői részjeggyé történő „átlényegülése” a kilépés utáni kiadási kötelezettséggel együtt tovább rontja a szövetkezet tényleges hitelképességét. Az új törvény szerint alakuló új szövetkezetek esetében a helyzet még rosszabb, mert a tagsági viszony megszűnéskor a befektetői részjegyeket, a részjegyeket és a részjegyekre eső vagyonnövekményt ki kell adni, ezzel a szövetkezet mindenkori összes vagyona bizonytalanává válik!
9. A törvény súlyosan megkülönbözteti az eddig lényegében egyenlő jogokat hordozó tagi illetve külső szövetkezeti üzletrészeket. Az átalakított befektetői részjegy lényegében elértéktelenedik, alapvetően forgalomképtelen lesz, hisz lényegében csak a szövetkezet esetleges megszűnése esetén bírhat valamilyen értékkel.
10. A szövetkezeteknek valójában nem lett volna érdekük, hogy elfogadják az államtól az „ingyenesen” felajánlott szövetkezeti üzletrészt, hiszen az állam számára lényegében egyetlen valós lehetőséget hagyott a törvény: a tulajdonában lévő szövetkezeti üzletrész átalakított befektetői részjeggyé alakulhatna. Ebben a formájában pedig lényegében nem zavarná a szövetkezetek működését, lényegében szép csendesen megszűnne.
11. Az 1992. után alakult szövetkezetek esetében – különösen azoknál, amelyek már a 2000. évi CXLI. törvény szerint alakultak meg, vagy már átalakultak ez utóbbi törvény szerint – az új törvényre való átállás befagyasztja a tagok által eddig felhalmozott vagyont azzal, hogy az átalakulás pillanatában meglévő jegyzett tőkén felüli vagyonszám a lekötött tartalékba rendeli tenni, és a későbbiek során a részjegy illetve a ráeső vagyonnövekmény kiadásánál a lekötött tartalékot nem engedi meg figyelembe venni. Ez az átmeneti rendelkezés azt is jelenti, hogy az új törvény szerinti átalakulást követően osztalékot, részesedést is csak az azt követően keletkezett eredményből lehet fizetni. Az átalakulással tehát elvileg oszthatatlanná válik a korábban keletkezett és korábban osztható vagyon, ugyanakkor azonban teljes mértékben osztható lesz az átalakulást követően keletkező vagyon.
12. A működő szövetkezetek zöme termelő típusú szövetkezet, amelyben a tagok egy része egyben munkavállalója is a szövetkezetnek, a vezetők is általában munkaviszony keretében látják el vezetői feladataikat. Ha a szövetkezet vagyona osztható vagyonnak minősül részjegy, arra jutó vagyonnövekmény illetve befektetői részjegy formájában,

akkor a munkavállaló tag erős zsaroló pozícióba kerül. Ha a munkaviszonya keretében sérelem éri őt, vagy munkaviszonyának megszüntetése merül fel, vagy fegyelemsértése okán elmarasztalást helyeznek kilátásba, akkor azzal fenyegetőzhet, hogy kilép a szervezetből, és viszi magával a vagyont is.

13. Az új törvényből úgy tűnik, mintha a törvényalkotó maga is azt tartaná kívánatosnak, ha a ma is működő szervezetek még az új törvény hatályosulását megelőzően eltűnének, azaz gazdasági társasággá alakulnának, vagy megszűnének. Ezt látszólag meg is könnyíti az új törvény, hisz már a hatályba lépést öt hónappal megelőzően enyhít az átalakulás határozatképességi feltételein.
14. A szervezeteknek egyebek mellett a szervezetzők gazdasági céljainak megvalósítása is célja lehet, a szervezetet gazdálkodó szervezet is, ezért egy modern törvénynek el kell ismernie a szervezetzők gazdasági érdekeit is, és kellő mozgásteret indokolt adni ezen érdekeknek is. Ha azt a célt elő kívánjuk segíteni, hogy a mezőgazdasági termelők egységesebben, jelentős gazdasági erőt mutatva, az élelmiszer-feldolgozásban és – kereskedelemben érdemi szerepet játszva legyenek képesek fellépni, akkor tudomásul kell venni, hogy ehhez szükség van az egymástól jelentős mértékben különböző méretű, tőkeerejű gazdák, termelő szervezetek szervezetzésére is. Nem lehet célunk arra kárhóztatni a szervezetzést, hogy az csupán néhány tucatnyi, egyesével nem jelentős erőt képviselő gazdálkodó formális együtt-kesergése legyen. Mindenkinek, a kisebb gazdasági erőt képviselő gazdálkodóknak is az az érdeke, hogy a nagyobb erőt képviselő gazdálkodó is érdekelt legyen a szervezetzésben, mert enélkül nem valósul meg az óhajtott cél. Ehhez azonban el kell ismerni a nagyobb részvételt vállalóknak azt a jogát, hogy beleszólásuk, ellenőrzési joguk is nagyobb legyen.

Érdemes keresni olyan megoldást, amely a hagyományos és megőrzésre érdemes szervezeteti értékek megtartása, érvényesülése mellett a mai és jövőbeni gazdasági körülmények, érdekviszonyok közepette is mozgásteret ad a szervezet gazdasági tevékenységéhez szükséges tőke, illetve az ezt rendelkezésre bocsátani hajlandó tulajdonosok érdekeinek is.

15. Az egy tag egy szavazat elve az EU országaiban sem érvényesül már a szentírás súlyával. Igaz, hogy általában mindenütt alapelvnek tekintik az egy tag egy szavazat elvét, de számos országban lehetőség van arra, hogy az alapszabály ettől eltérő szabályokat rögzítsen. A régi tagországok közül lényegében ma már csak Görögországban és az Egyesült Királyságban kizárólagos szabály az egy tag egy szavazat elvének érvényesülése. El lehet térni az egy tag egy szavazat elvétől Szlovéniában, Csehországban (a takarékszövetkezetek kivételével), és Lengyelországban is.
16. Amikor a tagok érdekeinek előmozdítása jelentősebb tőke befektetését is igényli, szükséges lehet az egy tag egy szavazat elvétől való korlátozott eltérés. Ennek a szervezeteti értékek megtartása mellett még elfogadható kompromisszuma lehet, ha az egy tag egy szavazat elvét általában megtartja a törvény, de lehetővé teszi, hogy a szervezet az alapszabályában – a törvényben meghatározott korlátok között – a közgyűlési határozatok meghatározott körének hatályba lépését a több részjegyet jegyző tagok (befektetők) egyetértéséhez is köthesse. A tanulmányban javasolt modell megfelelő politikai akarat mellett a nemrég elfogadott szervezeteti törvény néhány szakaszának módosításával megvalósítható lenne, akár még azt megelőzően, hogy a működő szervezetek az új törvény szerint módosítanák Alapszabályukat.

Summary

The members' ownership in agricultural cooperatives

1. The cooperatives are important elements also of the modern market economies. In the European Union there are more than 110 million members of cooperatives, in which 23 million come from the countries integrated most recently. In the USA the cooperatives have 100 million members. The share of cooperatives in the economies of developed countries is larger than in the less developed ones. In Hungary there are 5300 cooperatives with 1.8 million members. The capital of the cooperatives is about HUF 230 billion, their revenue amounts to about HUF 800 billion and their annual profit about HUF 6 billion.
2. At the end of the eighties first only a small part but later almost all of the total assets of the cooperatives were distributed among the members, that was, the „entitlement” of the assets of the cooperatives. The „entitlement” of the assets means that the assets of the cooperatives were distributed among the members and presented as the contribution of the members.
3. The business-share capital – the total amount of the cooperative business shares – are registered by the cooperatives as part of the registered capital, however, in fact it is not the registered capital. The cooperative business share is an amount expressed in currency while the cooperative business-share capital is the total of the cooperative business shares. The cooperative business capital
 - represents the preference shares – considered only formal during the „normal” operation of the cooperative and independent of the membership and limited also by law – and also represents the right of attendance at and contribution to the General Assembly;
 - is in the case of liquidation like a real business-share;
 - of the members represent during transformations into corporations such a strong right as the business-shares of corporations on the expense of the outsiders,
 - does not ensure, however, a right to take part in the decision making neither during the operation nor during the winding up, liquidation or transformation,
 - does not ensure any rights to protect the minority not in the questions of operation, transformation or winding up.
4. The ambivalent regulation offers a large-scale of opportunities for acquisition. By a rather careful method a small group of the members is able to acquire in a rather short period of time a significant share of the assets of the cooperative by the „help” of the business share in such a way that through transformation into corporation it is possible to acquire the actual disposition of the assets.
5. By purchasing the business share of the agricultural business shares more than 365 private persons sold their business shares to two limited companies established by the state for this purpose for more than HUF 64 billion. 692 cooperatives in operation and 350 cooperatives under liquidation were involved in the purchase of cooperative business shares. The business shares of the cooperatives, which were legally in operation and were handed over into state property accounted for 54% in the total cooperative business share. By this way, however, the external business shares were not liquidated, on the contrary, the proportion of the business shares in the ownership of non-members has doubled.

6. During the period preceding the Accession the purchase of cooperative business shares excluded almost one fourth of the cooperatives still in operation from benefiting from the subsidies available in the frame of the support scheme of SAPARD provided for the preparation. The relevant regulation of the government excluded from the tenders those organisations, in which the share of **property or voting** of the state exceeded 25%.
7. The new Act (Act No. X of 2006 on Cooperatives) approved at the end of 2005 does not change the principle that is the right of „common men” to cooperate and it does not serve the interests of the actual economic enterprises. The principle of “one member one vote” has been maintained and the contribution of the members to the assets is limited in general to the proportion of shares registered, which ensures equal rights and can be taken out in the case of withdrawal from the cooperative. The Act regulates the organisation and operation of the cooperatives by too much detail and it does not leave the members to organise or regulate their own operation. However, contrary to the strictly uniform organisational and operational principle as for the assets it is possible and is also encouraged by the law to distribute even the total of the assets. In fact the Act does not make any significant capital investment possible. It introduces the state of investing member and investors’ share, but in such a limited form that this can hardly result any change in this respect.
8. The transformation of the members’ business share vouchers into investors’ share with the obligation to give it out at the time of withdrawal from the cooperative may further decrease the actual credit worthiness of the cooperatives. By applying the new Act the situation of new cooperatives to be established is even worse since if the membership is suspended the investors’ share vouchers, the business share vouchers and the accrues per share vouchers have to be given out; and consequently the total assets of the cooperative will become uncertain.
9. The Act distinguishes between the business shares of the members and the external cooperative shares significantly. The transformed investors’ share voucher depreciates in fact and becomes unmarketable as it is of a certain value only in the case of liquidating the cooperative.
10. In fact it was not the interest of the cooperatives to accept the cooperative share offered „free of charge” since the Act left actually only one real opportunity for the state: the cooperative business share could be transformed into investors’ share. In this form it would not in fact disturb the operation of the cooperative and would disappear slowly.
11. In the cooperatives established after 1992 – in particular in those which were established or were transformed in accordance with Act CXLI the application of the new Act will lead to frozen assets accumulated by the members as a result of prescribing that at the time of the establishment the amount exceeding the registered capital is allocated as deposited reserve and later on if it has to be given out the share vouchers or the accrues of the assets the reserves deposited cannot be taken into account. This temporary regulation means that in accordance with the new Act following the transformation dividends or shares can only be paid out from the profit generated afterwards. On the one hand, after transformation the assets generated beforehand and dividable earlier will become totally undividable, and, on the other hand, the assets generated afterwards will become totally dividable.
12. The majority of the cooperatives in operation are production cooperatives, in which a part of the members are also employees of the cooperative and the managers perform

their duties also as employees. If the assets of the cooperative are shares defined as dividable assets in the form of accrues or investors' share voucher than the members employed can get into a strong extortionary position. If an employee experiences insults; he/she wishes to terminate his/her employment or some kind of infraction of discipline is to be expected then the employee can threaten the cooperative by leaving it and taking out his/her share vouchers.

13. By considering the new Act it seems that it was created with the aim to eliminate the cooperatives in operation at present even before the new Act becomes effective, that is, the cooperatives are to be transformed into corporations or be liquidated. Obviously the new Act even facilitates this process since preceding the enforcement by four months it decreases the requirements of having a quorum concerning the transformation.
14. The aim of the cooperative among others is to implement the economic goals of the members and the cooperative is also an economic organisation, therefore, a modern Act has to acknowledge the economic interests of the cooperative members too and it would be justified to represent also these kinds of interests. If one wishes to assist the process that the agricultural producers become more unified by representing a significant economic strength and by playing an active role in food-processing and trade become able to lobby then one has to accept the fact that all kinds of cooperatives – varying a lot in size and capital – are required. It cannot be our aim that cooperation would mean only a formal joint complaining of a dozen farmers, who do not represent a significant strength. Each member – even the small ones has the interest that the large ones be interested in the cooperation. Against this background it is necessary to accept that those who have a larger share have a larger voice and more right to control.

It would be reasonable, on the one hand, to maintain the traditional values of cooperation and on the other, to represent also the interest of the capital of those members who are willing to provide the capital necessary for the economic activities of the cooperative in the present and future economic conditions and interests.

15. The principle of “one member one vote” is not applied any it is not emphasised any more not even in the Member States of the EU. It is true that the principle of “one member one vote” is considered everywhere as a fundamental principle but in numerous countries it is possible to define the rules in a different way. From among the old Member States the principle of “one member one vote” is only applied in Greece and the United Kingdom. The regulations may vary from this principle also in Slovenia, the Czech Republic and Poland.
16. If it is the interests of the members to invest a significant amount of capital then it would be required to deviate slightly from the principle of “one member on vote” By maintaining the cooperative interests an acceptable compromise might be if the principle of “one member on vote” is maintained by the Act but the Act makes it possible that the cooperative by its statutory – with certain restrictions – can define the requirement that for enforcing certain decisions of the Assembly the approval of the members registering more shares voucher (investors) are also required. The model recommended by the present paper could be implemented – provided it is also supported by the politics – by amending a few paragraphs of the cooperative Act, which has been approved most recently even before the cooperatives operating at present would amend their statutory according to the new Act.

Kivonat

A tanulmány áttekinti a többször átalakult szövetkezetekben működtetett vagyoni feletti tulajdonlás, a szövetkezeti döntési mechanizmus átalakulását, a szabályozás változásai által kiváltott reakciókat, a szövetkezeti üzletrész keletkezésének, majd megszüntetésének módját, várható következményeit.

Külön hangsúlyt kap a tanulmányban a szövetkezetek átalakulásának folyamata, annak buktatói, a tagok közötti illetve a tagok és a szövetkezet közötti vagyoni viszonyok időtől időre törvényben előírt változtatgatása, és a folyamatok pontatlan, következetlen szabályozásának következtében lehetséges visszaélések bemutatása, konkrét esetek tapasztalatai alapján. Szándékom bemutatni, hogy a szinte folyamatosan változó szabályozás miatt hogyan válik a jogi tudás vagyonszerző eszközzé, hogyan lesz képes egy kisebbség a többség rovására teljesen törvényes eszközökkel akár egészen jelentős tőkekoncentrációra is.

Szándékom ugyanakkor bemutatni azt is, hogy a legújabb törvényi szabályozás miben hozhat újat illetve hogyan és miért válik a szövetkezeti célok megvalósításához szükséges tőke megszerzésének akadályává. Bemutatom, hogy az új törvény nem is túlságosan nagy változtatásával hogyan lehetne olyan életszerű feltételrendszert biztosítani a szövetkezésnek, amely feltételrendszerben a szövetkezés is egyik lehetséges válasz lehetne az előttünk álló gazdasági kihívásokra.

Abstract

The members' ownership in agricultural cooperatives

The paper overviews the proprietary rights of the assets of cooperatives transformed several times, the transformation of the decision making process of the cooperatives; the responses to the various modification of the legislation; the methods and consequences of the creation and later the liquidation of the cooperatives' business shares.

In the paper special emphasis is laid to the transformation process of the cooperatives, the difficulties and the frequent amendments of the regulations on the proprietary relationships between the members and the cooperative and the presentation of the possible breaches of the regulations due to the inaccurate and inconsistent legislation by the help of some case studies. The author wishes to present how it is possible as a result of the continuous amendment of the regulations that by juristic knowledge the assets can be acquired and how the minority at the expense of the majority can perform significant capital concentration by legal measures too.

However, it is the intention of the author to present what the application of the new legislation may lead and how and why this will hinder the capital acquisition required to reach the cooperative goals. The author presents that by a rather minor amendment of the new Act such conditions could be applied among which the cooperation could be a possible way to response to the challenges of the economy to be expected.

Feldolgozott jogszabályok és irodalom

1. 1988. évi II. tv. a szövetkezetekről szóló 1971. évi III. törvény módosításáról
2. 1989. évi XX. tv. a mezőgazdasági szövetkezetekről szóló törvény módosításáról
3. 1992. évi I. tv. a szövetkezetekről
4. 1992. évi II. tv. a szövetkezetekről szóló 1992. évi I. törvény hatályba lépéséről és az átmeneti szabályokról
5. 1994. évi XLIV. törvény a szövetkezetekről szóló 1992. évi I. törvény módosításáról
6. 2000. évi CXLI. törvény az új szövetkezetekről
7. 2000. évi CXLIV. törvény a mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészekről
8. 2006. évi X. törvény a szövetkezetekről
9. 1./1992. (IX.26.) Ogy elvi állásfoglalás az 1992. évi II. tv. a szövetkezetekről szóló 1992. évi I. törvény hatályba lépéséről és az átmeneti szabályokról szóló törvény egyes rendelkezéseinek értelmezéséről
10. 31/2001. (III.3.) Korm. rendelet
11. 5/2002.(I. 25.) Korm. rendelet
12. 235/2002. (XI. 7.) Korm. rendelet
13. 124./2006. (V. 19.) Korm. rendelet a szövetkezet által létrehozott közösségi alapból nyújtott támogatásokra vonatkozó részletes szabályokról
14. 1071/2001. (VII. 10.) Korm. határozat
15. 1090/2001. (VIII. 8.) Korm. határozat
16. 1129/2001. (XII. 10.) Korm. határozat
17. 2373./2001. (XII. 18.) Korm. határozat
18. 1025/2002. (III. 21.) Korm. határozat
19. 1055/2002. (V. 15.) Korm. határozat
20. 2228/2002. (VIII. 2.) Korm. határozat
21. 2357./2002. (XI. 27.) Korm. határozat
22. 2139./2004. (VI. 08.) Korm. határozat
23. 598/B/1993. AB határozat
24. 576/B/2003. AB határozat
25. 10/2001.(IV.12.) AB határozat
26. Dr. Domé Györgyné: A szövetkezeti üzletrészek átruházásáról és megvásárlásáról (Gazdaság és jog, 1992.)
27. Nagy-Huszein Tibor: Szövetkezni bűn vagy erény? (Gazdálkodás, 2005.)

28. Nagy-Huszei Tibor: A szövetkezeti üzletrészek problémája (Gazdaság és jog, 2005.)
29. Nagy-Huszei Tibor: A működő szövetkezetek átalakulása (Gazdaság és jog, 2006.)
30. Szövetkezetek a vállalkozóbarát Európában – Az EU-Bizottság munkaanyaga
31. SZNSZ 1998. Statisztika és Információ az európai szövetkezetekről, Genf
32. ICA, 1995.
33. Együttműködési megállapodás a Kormány és az Országos Szövetkezeti Tanács között, 2006. március 3.
34. Dr. Gál Judit – Dr. Székács Györgyné – Dr. Ujvári Géza: A szövetkezetek átalakulása (HVGORAC, 2002.)
35. Dr. Pál József: Jegyzetek egy „kötetlen” tanácskozásról (Szövetkezés, 2005.)
36. Dr. Zsohár András: A rendszerváltást követő szövetkezeti jogalkotás az egymást követő kormányok politikájának tükrében (Szövetkezés 2005.)
37. Dr. Prugberger Tamás: Kritikai észrevételek az egységes szövetkezeti törvény koncepciójához (Szövetkezés, 2005.)
38. Dr. Réti Mária: Észrevételek az egységes szövetkezeti törvény megalkotásához (Szövetkezés, 2005.)
39. 1994. évi XLIV. tv. szöveges indoklása
40. A szövetkezetekről szóló törvényjavaslat indoklása, 2005. november
41. Vélemények a hazai szövetkezetek társadalmi szerepéről, MEH Általános Politikai Államtitkárság, 2005. április
42. SZONDA IPSOS Média-, Vélemény és Piackutató Intézet, kutatás a szövetkezetekkel kapcsolatos közvéleményről, 2003. május

Függelék

A hatályos szervezetzeti törvények kivonatos szövege

1992. évi I. törvény a szervezetkezekről

Az Országgyűlés

- kiindulva az Alkotmány 12. §-ának (1) bekezdéséből, amely szerint az állam támogatja az önkéntes társuláson alapuló szervezeteket, elismeri a szervezetek önállóságát,
 - abból a célból, hogy a szervezetek korszerű jogi keretek felhasználásával megfelelően szolgálhassák tagjaik érdekeit,
- a következő törvényt alkotja:

I. RÉSZ

I. FEJEZET

BEVEZETŐ RENDELKEZÉSEK

A törvény tárgya

1. § Ez a törvény szabályozza a szervezet alapítását, önkormányzatának szervezetét és szerveinek működését, a szervezet és tagjainak jogait, kötelességeit és felelősségét, a szervezet szervezeti változásait, valamint a szervezeteti érdekképviselő sajátos kérdéseit.

2. § (1) A szervezetnek és tagjainak e törvényben nem szabályozott és a szervezet önkormányzati szabályzata által sem rendezett vagyoni és személyi viszonyaira a Polgári Törvénykönyv rendelkezéseit kell alkalmazni.

(2) Pénzügyi tevékenységet folytató szervezetekre a pénzügyi tevékenységről és a pénzügyi tevékenységről szóló törvényt, biztosítási tevékenységet folytató szervezetekre pedig a biztosításügyről szóló törvényt is alkalmazni kell.

A szervezet fogalma

3. § A szervezet a szervezetés szabadsága és az önszervezés elvének megfelelően létrehozott közösség, amely a tagok személyes közreműködésével és vagyoni hozzájárulásával, demokratikus önkormányzat keretében a tagok érdekeit szolgáló vállalkozási és más tevékenységet folytat. A szervezet jogi személy.

4. § (1) A szervezetnek természetes és jogi személyek lehetnek a tagjai. A jogi személy tagok száma nem haladhatja meg a természetes személy tagok számát. Kizárólag jogi személyek részvételével akkor alapítható vagy működtethető szervezet (másodlagos szervezet), ha a tagok többsége szervezet.

...

II. FEJEZET

ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK

A szövetkezet alapítása

5. § Szövetkezetet legalább öt tag, oktatási intézményben működő szövetkezetet (a továbbiakban: iskolai szövetkezet) legalább tizenöt tag alapíthat.

6. § (1) A szövetkezet alapítását az alapító tagok, illetve a jogi személy alapító tagok képviselőinek részvételével tartott alakuló közgyűlés határozza el. E közgyűlés feladata az alapszabály megállapítása, a tisztségviselők megválasztása és a megalakulás előtt kötött szerződések jóváhagyása is.

...

Jogsértő határozatok bírósági felülvizsgálata

13. § (1) Ha a szövetkezet tagja sérelmet szenvedett – ide nem értve a munkaviszony jellegű jogviszony keretében történő munkavégzéssel kapcsolatos sérelmet – a szövetkezet vagy szervei által hozott olyan határozat folytán, amely e törvény rendelkezéseibe, más jogszabályba, az alapszabályba vagy más önkormányzati szabályzatba ütközik, a tag kérheti a bíróságtól a jogsértő határozat felülvizsgálatát. Ez a jog érvényesen nem zárható ki.

(2) A jogsértő határozat felülvizsgálására irányuló keresetet – jogvesztés terhe mellett – a határozat meghozatalától, a kizárást kimondó határozatnak a tag részére történő kézbesítésétől számított harminc nap alatt a szövetkezet ellen kell megindítani. A keresetindításnak – a tag kizárását kimondó határozat esetét kivéve – halasztó hatálya nincs, de a bíróság a határozat végrehajtását felfüggesztheti.

(3) A bíróság eljárására a Polgári perrendtartástól szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) általános szabályait kell alkalmazni.

...

II. RÉSZ

IV. FEJEZET

A SZÖVETKEZET ÖNKORMÁNYZATI SZERVEI

A közgyűlés

20. § (1) A szövetkezet legfőbb önkormányzati szerve a közgyűlés. A közgyűlés hatáskörébe tartozik:

- a)* az alapszabály és más önkormányzati szabályzat megállapítása, módosítása;
- b)* az igazgatóság tagjainak és elnökének megválasztása, felmentése;
- c)* a felügyelőbizottság tagjainak és elnökének megválasztása, felmentése vagy a feladatukat ellátó más személy megbízatása, felmentése;
- d)* a tisztségviselők díjazásának megállapítása;
- e)* a részjegy összegének és a szövetkezeti üzletrész névértékének megállapítása;
- f)* az éves beszámoló elfogadása, döntés az adózott eredmény felhasználásáról vagy a veszteség fedezésének forrásáról;
- g)* döntés – az alapszabály keretei között – a fel nem osztható vagyon sorsáról;
- h)* a szövetkezet egyesülésének, szétválásának, átalakulásának és megszűnésének elhatározása;
- i)* belépés szövetkezetbe, gazdasági társaságba és kilépés onnan, továbbá szövetkezet, gazdasági társaság alapítása, ha a bevitt vagyoni érték az alapszabályban meghatározott értéket meghaladja;
- j)* belépés érdekképviseleti szervbe és kilépés onnan;
- k)* tisztségviselő ellen kártérítési per indításának elhatározása;
- l)* mindaz, amit törvény vagy az alapszabály a közgyűlés hatáskörébe utal.

(2) Az (1) bekezdés *h)* pontjában felsorolt szervezeti változásokról a döntés a közgyűlés kizárólagos hatáskörébe tartozik. Minden más ügy eldöntését – kivéve a küldöttgyűlés hatáskörét érintő alapszabályi rendelkezést – az alapszabály a küldöttgyűlés hatáskörébe utalhatja.

(3) Az alapszabály

- a)* a 18. §-ban említett önkormányzati szabályzat megalkotását az igazgatóság hatáskörébe;
- b)* az igazgatóság és a felügyelőbizottság tagjainak megválasztását és felmentését pedig a szövetkezet helyi önkormányzati egységeinek hatáskörébe utalhatja.

21. § (1) A közgyűlést szükség szerint, de legalább évente egyszer össze kell hívni. A közgyűlés üléseit az igazgatóság hívja össze. Soron kívül is össze kell hívni a közgyűlést, ha ezt a tagok legalább tíz százaléka vagy a felügyelőbizottság írásban – az ok megjelölésével – indítványozza.

(2) A közgyűlést – annak időpontját legalább tizenöt nappal megelőzően – a napirend közlésével írásban kell összehívni. A közgyűlésre a tagok meghívásával azonos módon a

kívülálló üzletrész-tulajdonosokat is meg kell hívni. Ha az alapszabály lehetővé teszi, a közgyűlés hirdetemény útján is összehívható.

(3) A tagok legalább tíz százalékának írásbeli indítványára bármely ügyet fel kell venni a közgyűlés napirendjére. Ugyanennyi tag indítványozhatja, hogy a közgyűlés vizsgálja felül a szövetkezet bármely önkormányzati szervének vagy bármely tisztségviselőjének döntését, vagy hogy a közgyűlés döntsön más testületi szerv hatáskörébe tartozó ügyben.

(4) Az üzletrésztőke legalább egytized részével rendelkező tulajdonosok az éves közgyűlést [(1) bekezdés] megelőzően írásban bármely ügynek az éves közgyűlés napirendjére való kötelező felvételét javasolhatják.

22. § (1) A közgyűlés a tagok legalább a felének jelenléte esetén határozatképes. A határozatképtelenség esetére tizenöt napon belüli időpontra azonos napirenddel összehívott újabb közgyűlés, az eredeti napirend tekintetében, a megjelent tagok számára tekintet nélkül határozatképes, kivéve

- a)* a szövetkezet egyesülése, beolvadása, szétválása, átalakulása és megszűnése kapcsán meghozandó döntések esetét, valamint
- b)* ha törvény vagy az alapszabály másként rendelkezik.

(2) A takarékszövetkezetek egyesüléséről (beolvadásáról) határozhat a megismételt közgyűlés.

(3) Ha ez a törvény, az alapszabály vagy a közgyűlés másként nem rendelkezik, a közgyűlés a határozatokat a jelenlévő tagok több mint felének szavazatával és nyílt szavazással hozza.

(4) A közgyűlésen – a 94. §-ban és a 107. § (2) bekezdésében szabályozott kivétellel – minden tagot egy-egy szavazat illet meg.

...

III. RÉSZ

V. FEJEZET

A SZÖVETKEZETI TAGSÁGI VISZONY

A tagsági viszony létrejötte

42. § (1) A nyitott tagság elvének megfelelően a tagok felvételénél, továbbá a tagok jogainak és kötelességeinek meghatározásánál az egyenlő bánásmód követelményét meg kell tartani.

(2) Tizennegyedik életévét betöltött kiskorú törvényes képviselője hozzájárulásával lehet tagja szövetkezetnek.

(3) Az alapszabály meghatározhatja azt a közös érdeket, amelynek megléte a tagság feltétele.

43. § (1) A tagfelvételtől az alapszabályban meghatározott testületi szerv dönt, a felvételi

kérelem benyújtását követő legközelebbi ülésen. A döntésről a belépni kívánó személyt értesíteni, és – ha a kérelem felől nem a közgyűlés döntött – a közgyűlést tájékoztatni kell.

(2) Iskolai szövetkezetben a tanulókon kívül felvett tagok száma nem haladhatja meg a taglétszám tizenöt százalékát.

(3) A tagsági viszony – eltérő megállapodás hiányában – a felvételtől szóló határozat meghozatalának időpontjára visszamenő hatállyal jön létre akkor, amikor a tag a részjegy összegét vagy annak alapszabályban meghatározott hányadát a szövetkezetbe befizette.

(4) A felvételi kérelmet elutasító döntés ellen – ha azt nem a közgyűlés hozta – a közgyűléshez lehet fordulni.

44. § A szövetkezet a tagokról nyilvántartást köteles vezetni, amely – az ellenkező bizonyításáig – igazolja a tagsági viszony keletkezésére, fennállására és megszűnésére vonatkozó adatokat.

...

A tagsági viszony megszűnése

48. § (1) A tagsági viszony megszűnik, ha

- a) a tag meghal, jogi személy tag megszűnik;
- b) a tag a szövetkezetből kilép;
- c) a tagot kizárják;
- d) a szövetkezet gazdasági társasággá alakul át;
- e) a szövetkezet jogutód nélkül megszűnik.

(2) Az alapszabály a tagsági viszony megszűnésének további eseteit is meghatározhatja.

...

51. § (1) Ha a tagsági viszony a 48. § (1) bekezdés a)-c) pontja vagy (2) bekezdése alapján szűnik meg, a volt taggal (örökösével) el kell számolni.

(2) Az elszámolás során a tagsági megállapodás alapján a szövetkezet használatába adott vagyontárgyat a volt tag részére ki kell adni. A kiadás időpontjára az alapszabály és a tagsági megállapodás az irányadó. Ha ez az időpont a tagsági viszony megszűnésének időpontjánál későbbi, ez időtartam alatt a vagyontárgy használatáért a volt tag részére díjat kell fizetni.

(3) Ha a szövetkezet használatába adott vagyontárgy már nincs meg, vagy a kilépéskor már nincs a szövetkezet használatában, annak értékét kell a volt tag részére megtéríteni.

(4) A volt tag részére a részjegye és a szövetkezeti üzletrésze után járó részesedés kifizetésének, továbbá a részjegye összege visszafizetésének módjára és határidejére az alapszabály az irányadó azzal, hogy az elszámolás legkésőbbi időpontja a tagsági viszony megszűnését követő mérleg-megállapító közgyűlés napjától számított harmincadik nap.

VI. FEJEZET

VAGYONI VISZONYOK A SZÖVETKEZETBEN

A részjegy

52. § (1) A tag az alapszabályban meghatározott számú és összegű részjegyet jegyezhet.

(2) Alapításkor és belépéskor egy részjegy jegyzése kötelező.

(3) Ha a tag a részjegy teljes összegét belépéskor nem fizeti be, a fennmaradó részt az alapszabályban meghatározott módon és időpontban – de legkésőbb a belépéstől számított egy éven belül – köteles befizetni. Alapítás esetében az egyéves időtartamot a szövetkezet cégbejegyzésétől kell számítani.

53. § A részjegyek csak azonos összegűek lehetnek. A részjegy másra nem ruházható át, és a szövetkezeti tagnak harmadik személlyel szemben fennálló kötelezettsége miatt bírósági végrehajtás alá nem vonható.

(2) A részjegy a szövetkezet adózott eredményéből részesedésre jogosít.

A tag más vagyoni hozzájárulásai

54. § (1) Az önkormányzati szabályzat, továbbá a közgyűlés határozatainak keretei között a szövetkezet tagja a részjegy jegyzésén felül más formájú vagyoni hozzájárulást is teljesíthet, és a szövetkezetnek kamat ellenében kölcsönt nyújthat. A kölcsönszerződés megkötésekor egyéves tagsági viszonytal nem rendelkező tagok által nyújtott tagi kölcsönök együttes összege – szövetkezeti hitelintézet kivételével – nem haladhatja meg a szövetkezet saját tőkéjének az ötszörösét.

(2) Az (1) bekezdés szerinti vagyoni hozzájárulás befizetésének, felhasználásának, felmondásának és visszafizetésének rendjét, továbbá az utánuk járó részesedés (kamat) mértékét – az önkormányzati szabályzatban meg nem határozott részletek tekintetében – a tag és a szövetkezet közötti megállapodásba kell foglalni. A megállapodást írásban kell megkötni.

(3) Ha a tag a részjegy jegyzésén felül – a szövetkezetnek nyújtott kölcsönt kivéve – más formájú vagyoni hozzájárulást teljesített, annak értéke erejéig – az alapszabály eltérő rendelkezése hiányában – a szövetkezettől részjegyet igényelhet.

(4) A tagi kölcsön igénybevételének lehetőségét, a kölcsön feltételeit – így különösen a kölcsön után a tag részére fizetett kamat (hozam) mértékét –, illetve a szövetkezet eredményéből való tagi részesedésre vonatkozó hozamígéretet – szövetkezeti hitelintézet kivételével tilos hirdetés útján közzétenni.

(5) E § alkalmazásában hirdetés: a tagi kölcsön igénybevételének lehetőségére, vagy a már igénybe vett tagi kölcsön feltételeinek változására, továbbá a szövetkezet eredményéből való tagi részesedésre irányuló hozamígéretre vonatkozó, kereskedelmi úton történő figyelemfelhívás, tekintet nélkül arra, hogy az az országban megjelenő sajtótermék vagy a posta útján, címke, kártya, matrica, szórólap, hanglemez, katalógus, árjegyzék vagy egyéb nyomtatott (nyomott) anyag szétosztásával, mozi-, az ország területén sugárzott,

belföldi műsorszolgáltató rendelkezésére közvetített televízió- vagy rádióműsor előadásával, telekommunikációs csatorna igénybevételével vagy bármi más módon történik, ideértve az olyan hirdetést is, amely olyan cikkben, műsorban jelenik meg, amelynek nem a hirdetés az elsődleges célja, ha a cikk, illetve a műsorrészlet a szövetkezet kezdeményezésére vagy támogatásával jött létre.

(6) A (2), (3)-(4) bekezdések tekintetében a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség, illetve a megyei (fővárosi) fogyasztóvédelmi felügyelőségek (a továbbiakban: fogyasztóvédelmi felügyelőség) járnak el a gazdasági reklámtevékenységről szóló 1997. évi LVIII. törvény szabályai szerint.

A szövetkezeti üzletrész

55. § (1) A szövetkezet az eredménytartalékból és a tőketartalékból a közgyűlés döntése szerint

a) üzletrésztőkét képezhet, melyből tagjainak – az alapszabály rendelkezésének megfelelően – üzletrészt juttathat, illetve

b) üzletrésztőkét növelhet, melynek összege az üzletrész-tulajdonosok között az üzletrészek arányában kerül felosztásra. Üzletrésztőkenövelés esetén az alapszabály rendelkezései szerint üzletrésszel nem rendelkező tag részére is juttatható üzletrész.

Az üzletrésztőkéből az üzletrész-tulajdonosra eső részről a jogosult kérésére névre szóló értékpapírt kell kiállítani (szövetkezeti üzletrész).

(2) Amennyiben az üzletrésztőkét veszteség fedezésére kellett felhasználni, a közgyűlés az üzletrészek névértékét arányosan csökkenti.

56. § (1) A szövetkezeti üzletrész átruházható, örökölhető, és a szövetkezet adózott eredményéből évente részesedésre jogosít. A szövetkezeti üzletrész után tilos kamatot fizetni.

(2) Ha az üzletrész tulajdonosa üzletrésztét kívülálló személyre kívánja átruházni, a szövetkezetet és tagjait elővásárlási jog illeti meg. Az elővásárlási jog gyakorlásának módjáról az alapszabályban kell rendelkezni. Ha a jogosultak az átruházási szándék bejelentésétől számított, az alapszabályban megállapított módon és határidőben nem nyilatkoznak, úgy kell tekinteni, hogy nem kívánnak elővásárlási jogukkal élni.

(3) A tisztségviselő üzletrészének a szövetkezet által történő megvásárlásáról a közgyűlés vagy a küldöttgyűlés dönthet.

(4) Ha az üzletrész tulajdonosa nem tagja a szövetkezetnek, a közgyűlésen tanácskozási és javaslattevési jog illeti meg.

57. § (1) A szövetkezeti üzletrészek tulajdonosairól és az üzletrészek névértékéről a szövetkezet nyilvántartást köteles vezetni. Az átruházást és öröklést a szövetkezethez haladéktalanul be kell jelenteni.

(2) Az üzletrészhez fűződő jogokat csak az gyakorolhatja, aki a nyilvántartás szerint az üzletrész tulajdonosa.

58. § Ha a tagsági viszony a 48. § (1) bekezdés a)-c) pontja vagy (2) bekezdése alapján szűnik meg, a volt tagot (örökösét) részjegyének összege illeti meg, amennyiben a részjegytőkét

veszteség fedezésére nem használták fel. Igényt tarthat továbbá a volt tag a szövetkezet közgyűlése által ilyen célra létesített külön tartalék rá eső részére is.

...

IV. RÉSZ

VII. FEJEZET

A SZÖVETKEZET GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGE

Alapvető szabályok

61. § (1) A szövetkezet a tulajdonában álló és a tagok vagy mások által használatba adott vagyoni eszközökkel önállóan gazdálkodik, adózott eredményével e törvény keretei között szabadon rendelkezik.

(2) A szövetkezet éves kiosztható eredményének a nagyobb részét a személyes közreműködés arányában a tagoknak kell visszatéríteni.

62. § (1) A szövetkezet minden olyan tevékenységet folytathat, amelyet törvény nem utal más formájú gazdálkodó szervezet vagy az állam (állami szerv) kizárólagos tevékenységi körébe.

(2) A hitelszövetkezet a tevékenységét csak tagjai részére végezheti.

...

VIII. FEJEZET

FELELŐSSÉG

A szövetkezet felelőssége tartozásaiért

69. § (1) A szövetkezet a vagyonával felel tartozásaiért. A szövetkezet vagyona: a részjegytőke, az üzletrésztőke, az eredménytartalék, a fel nem osztható vagyon és a szabad vagyoni eszközök.

(2) A tag a saját vagyonával, továbbá a szövetkezettől járó munkadíjával nem felel a szövetkezet tartozásaiért.

V. RÉSZ

IX. FEJEZET

SZÖVETKEZETEK EGYESÜLÉSE, SZÉTVÁLÁSA, ÁTALAKULÁSA ÉS MEGSZŰNÉSE

...

A szövetkezet átalakulása

79. § (1) A szövetkezet korlátolt felelősségű társasággá vagy részvénytársasággá – takarékszövetkezet, hitelszövetkezet és biztosító szövetkezet csak részvénytársasággá – alakulhat át.

(2) Az üzletrésztulajdonos legkésőbb az előkészítő közgyűlésen köteles nyilatkozni arról, hogy be kíván-e lépni a gazdasági társaságba. A gazdasági társaságba be nem lépő üzletrésztulajdonossal az átalakulás időpontjában a szövetkezeti üzletrészre is kiterjedően el kell számolni. Az üzletrész névértékét a ráeső kötelezettségek értékének levonásával készpénzben vagy más módon kell kiegyenlíteni. Az elszámolásra egyebekben az 51. § (4) bekezdése az irányadó. Ha a gazdasági társaságba be nem lépő tagok új szövetkezetet alapítanak, vagy más szövetkezetbe lépnek, az alapszabály vagy a külön törvény szerint fel nem osztható vagyon rájuk eső része e szövetkezetet illeti.

80. § Ha a tagok tizenöt százaléka az átalakulást írásban indítványozza, az igazgatóság köteles 90 napon belüli időpontra összehívni a szövetkezet átalakulását előkészítő közgyűlést (a továbbiakban: előkészítő közgyűlés).

81. § (1) Az igazgatóság köteles az előkészítő közgyűlés elé olyan indítványt terjeszteni, amely

- a) tájékoztatást ad az átalakulással elérni kívánt gazdasági célról, az ahhoz szükséges eszközökről és a szövetkezeti tagok jövőbeni helyzetéről, ideértve a juttatások és támogatások (59-60. §) kérdését is;
- b) javaslatot tartalmaz a választott társasági formára és a vagyon megosztására;
- c) ismerteti az indítványozók és az igazgatóság álláspontját.

(2) Az előkészítő közgyűlés a jelenlévő tagok kétharmados szótöbbségével dönt az indítványban tárgyalt kérdésről.

(3) Az előkészítő közgyűlés bizottságot jelölhet ki az átalakulás előkészítésére.

82. § Az igazgatóság (bizottság) az előkészítő közgyűlés döntései alapján köteles az átalakulási terven és a vagyonmérlegen felül jegyzéket készíteni a továbbra is fennmaradó juttatásokról és támogatásokról.

83. § (1) Ha az előkészítő közgyűlés az átalakulás mellett döntött, az igazgatóság az előkészítő közgyűlést követő harminc napon belül köteles összehívni az átalakulási közgyűlést.

(2) Az átalakulási közgyűlésre a szövetkezet valamennyi tagját úgy kell meghívni, hogy a meghívóhoz mellékelni kell a 81-82. §-ban felsorolt iratokat.

(3) Az átalakulási közgyűlés a jelenlévő tagok kétharmados szótöbbségével dönt a szövetkezet átalakulásáról. Ezt követően kell megtartani a korlátolt felelősségű társaság első taggyűlését, illetve a részvénytársaság alakuló közgyűlését a gazdasági társaságokról szóló törvény rendelkezéseinek megfelelően.

84. § (1) Az átalakulás feltétele a szövetkezet teljes vagyonának a tagok közötti – értékpapírokban megtestesített – felosztása.

(2) Az átalakuló szövetkezeteknek a külön törvény szerinti fel nem osztható vagyonaára jutó részvényt vagy üzletrészt a közgyűlés által meghatározott szövetkezeti vagyonnekezelő szervezetnek kell átadnia, amely részesedést a gazdasági társaság egy éven belül a mindenkori bankkammattal növelt névértéken – megvásárolhat. Ez nem vonatkozik a lakás, a takaréék és az iskolai szövetkezetre.

85. § (1) Az új gazdasági társaság törzstőkéjét (alaptőkéjét)

a) az alapításban résztvevők szövetkezeti üzletrészeinek összértéke és

b) az új társasági tagok vagyoni hozzájárulása

együttesen alkotja.

(2) Az egyes társasági tagok törzsbetéteje (részvénye) az (1) bekezdés *a)-b)* pontjában megjelölt vagyomból reájuk eső résznek megfelelően alakul. A törzsbetét legkisebb összege az átalakuló szövetkezet tagjai esetében nem lehet kevesebb tízezer forintnál.

(3) Az átalakuló szövetkezet tagjainak részvényjegyzése nem utasítható vissza.

86. § (1) Ha a szövetkezet korlátolt felelősségű társasággá alakul át, a nem pénzbeli betétet a cégbejegyzés előtt kell rendelkezésre bocsátani.

(2) Az (1) bekezdésben említett esetben a pénzbetétek összege alapításkor kevesebb lehet a törzstőke harminc százalékánál és egymillió forintnál.

(3) Ha a szövetkezet részvénytársasággá alakul át, a pénzbeli hozzájárulás összege alapításkor kevesebb lehet az alaptőke harminc százalékánál és tízmillió forintnál.

87. § Ha a szövetkezetből alakult korlátolt felelősségű társaság vagy részvénytársaság alapítóinak többsége az átalakult szövetkezetnek is tagja volt, a társaság a cégszövegébe a „szövetkezeti” jelzöt felveheti.

88. § A szövetkezet gazdasági társasággá való átalakulására egyebekben a gazdasági társaságokról szóló törvényt kell megfelelően alkalmazni.

Részleges átalakulás

88/A. § (1) Nem szűnik meg a mezőgazdasági, illetőleg az ipari szövetkezet, ha átalakulásának kezdeményezése esetén legkésőbb az előkészítő közgyűlésen, amely az átalakulás mellett döntött, legalább öt tag úgy nyilatkozik, hogy nem lép be a gazdasági társaságba, hanem a szövetkezetet tovább kívánja működtetni (részleges átalakulás). Részleges átalakulás esetén a szövetkezet átalakulására vonatkozó szabályokat a következő eltérésekkel kell alkalmazni:

a) Részleges átalakulás esetén az előkészítő közgyűlést követő nyolc napon belül az igazgatóság, vagy ha a közgyűlés kijelölte, az előkészítő bizottság köteles tájékoztatni valamennyi távol maradt üzletrész-tulajdonost a részleges átalakulásról, és felhívni, hogy harminc napon belül nyilatkozzék hovatartozási szándékáról. A felhívásban az üzletrész-tulajdonost figyelmeztetni kell arra, hogy amennyiben határidőben nem nyilatkozik, a szövetkezet tagja, illetőleg kívülről üzletrész-tulajdonosa marad. Az üzletrész-tulajdonos nyilatkozhat úgy is, hogy üzletrésze egy – általa meghatározott mértékű – részével vesz részt a gazdasági társaság alapításában.

b) A hovatartozási szándékról szóló nyilatkozatok alapján az igazgatóság (előkészítő bizottság) a 82. §-ban meghatározottakon kívül vagyongegosztási javaslatot is készít, amelyet könyvvizsgálóval véleményeztetnie kell.

c) Részleges átalakulás esetén az igazgatóság az előkészítő közgyűlést követő hatvan napon belül köteles újabb közgyűlést (részleges átalakulási közgyűlés) összehívni. A részleges átalakulási közgyűlés az összes tag kétharmadának szavazatával dönt a szövetkezet és a gazdasági társaság közötti vagyongegosztásról.

d) A gazdasági társaságba belépő üzletrész-tulajdonosok a vagyongegosztást követően döntenek a gazdasági társaság megalapításáról. A gazdasági társaság a vagyongegosztásról szóló közgyűlési határozat szerinti vagyonrész felett a rendelkezési jogot a társasági szerződés (alapító okirat) elfogadásával szerzi meg.

e) A gazdasági társaságba be nem lépő szövetkezeti tagok a vagyongegosztást követően megtartandó közgyűlésen döntenek a szövetkezeti üzletrészek értékéről, szükség esetén megválasztják a szövetkezet új tisztségviselőit, és határoznak a szövetkezet továbbműködéséhez szükséges egyéb kérdésekről is.

f) A szövetkezet kötelezettségeiért a részleges átalakulást követően a szövetkezet és a gazdasági társaság – valamennyi hitelezővel kötött eltérő megállapodás hiányában – a vagyongegosztás arányában felel. A szövetkezet a részleges átalakulásról és a vagyongegosztásról szóló közgyűlési határozatról a részleges átalakulási közgyűlést követő három napon belül köteles az ismert hitelezőket tájékoztatni.

(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában mezőgazdasági, illetőleg ipari szövetkezetnek az a szövetkezet minősül, amely, illetőleg amelynek jogelődje e törvény hatálybalépésekor a „mezőgazdaság”, illetőleg az „ipar” nemzetgazdasági ágazatba sorolt szövetkezet volt.

A szövetkezet megszűnése

89. § (1) A szövetkezet megszűnik, ha

- a) a közgyűlés – az összes tag kétharmados szótöbbségével – elhatározza a jogutód nélküli megszűnést;
- b) más szövetkezettel egyesül, abba beolvad, szétválik vagy gazdasági társasággá alakul át;
- c) tagjainak száma öt alá – iskolai szövetkezetnél és hitelszövetkezetnél tizenöt alá – csökkent, és emiatt vagy más törvényes okból a cégbíróság megszűntnek nyilvánítja;
- d) a cégbíróság hivatalból elrendeli a törlését;
- e) a bíróság felszámolási eljárás során megszünteti.

(2) A legkisebb kötelező taglétszám hiánya miatt csak akkor van helye a szövetkezet megszűntnek nyilvánításának, ha a szövetkezet hat hónapon belül nem jelenti be a cégbíróságnak a legkisebb taglétszám elérését.

(3) A szövetkezet a cégjegyzékből való törléssel szűnik meg.

90. § (1) Ha a szövetkezet a 89. § (1) bekezdés *a*) vagy *c*) pontja alapján jogutód nélkül megszűnik, végelszámolásnak van helye. Ennek során – a (2) bekezdésben foglalt kivétellel – a csődeljárásról, a felszámolási eljárásról és a végelszámolásról szóló 1991. évi IL. törvény IV. fejezetében foglalt rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni.

(2)

(3) A fizetéseképtelenség miatti felszámolás megindításának közzététele után szövetkezeti tagsági viszony nem létesíthető.

91. § (1) A végelszámolás befejezése után fennmaradó vagyoni eszközöket a tagok és a nem tag üzletrésztulajdonosok között – részjegyük, más vagyoni hozzájárulásuk és üzletrészüik arányában – fel kell osztani, és részükre ki kell fizetni. A fel nem osztható vagyona a 17. § (3) bekezdésében foglalt rendelkezés irányadó.

...

2000. évi CXLI. törvény az új szövetkezetekről

I. Fejezet

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

A törvény tárgya

1. § (1) Ez a törvény szabályozza a szövetkezet alapítását, szervezetét és működését, a szövetkezet és tagjai közötti jogviszonyt, a szövetkezet szervezeti változásait, illetve megszűnését, valamint a szövetkezeti szövetségek törvényi szabályozást igénylő kérdéseit.

(2) E törvény rendelkezéseit a biztosító szövetkezetre, a szövetkezeti formában működő pénzügyi intézményre a külön törvényben megállapított eltérésekkel kell alkalmazni.

(3) Az oktatási intézményhez kapcsolódó szövetkezetre (a továbbiakban: iskolaszövetkezet) vonatkozó szabályokat e törvény keretei között a Kormány rendeletben állapítja meg.

(4) A lakásszövetkezetről külön törvény rendelkezik.

2. § A szövetkezetnek és tagjainak e törvényben nem szabályozott vagyoni és személyi viszonyaira a Polgári Törvénykönyv rendelkezéseit kell alkalmazni.

A szövetkezet fogalma

3. § (1) A szövetkezet az alapszabályban meghatározott összegű részjegytőkével alapított,

a nyitott tagság és a változó tőke elvei szerint működő, a tagok saját gazdálkodása eredményességének előmozdítását – ideértve a természetes személy tagok fogyasztását is –, illetve esetenként tagjai, munkavállalói és azok hozzátartozói kulturális, oktatási, szociális szükségletei kielégítését szolgáló, jogi személyiséggel rendelkező gazdálkodó szervezet.

(2) A szervezetet a kulturális, oktatási és szociális feladatainak a tagok, munkavállalók, illetve azok hozzátartozói támogatásával, vagy a szervezeteti szövetségek (86. §) számára nyújtott hozzájárulással tehet eleget.

...

A szervezetet alapítói

5. § (1) Szövetkezetet természetes személyek és – a (2) bekezdésben meghatározott korlátozásokkal – jogi személyek alapíthatnak.

(2) A szervezetet alapításakor és működése során a jogi személy tagok száma nem érheti el a taglétszám ötven százalékát. Nem vonatkozik ez a rendelkezés a kizárólag szövetkezetek által a tagjaikkal folytatott gazdasági együttműködés céljából alapított szövetkezetre.

6. § (1) Szövetkezetet legalább öt, iskolaszövetkezetet legalább tizenöt tag alapíthat. Iskolaszövetkezetben a tanulókon kívül felvett tagok száma nem haladhatja meg a taglétszám tizenöt százalékát.

(2) Tilos a szervezetet tagjait nyilvános felhívás útján gyűjteni.

...

Határozatok bírósági felülvizsgálata

15. § (1) Bármely tag kérheti a bíróságtól a szervezetet, illetőleg annak testületei által hozott olyan határozat felülvizsgálatát, amely e törvény rendelkezéseibe, más jogszabályba vagy a szervezetet alapszabályába ütközik. Nem illeti meg e jog azt a tagot, aki – a Ptk. 21. §-ában felsorolt eseteket kivéve – a határozat meghozatalához szavazatával hozzájárult.

(2) A jogsértő határozat felülvizsgálatára irányuló keresetet a határozat közlésétől számított harmincnapos jogvesztő határidő alatt a szervezetet ellen kell megindítani. A keresetindításnak nincs halasztó hatálya, de a bíróság a határozat végrehajtását felfüggesztheti.

(3) A jogsértő határozat felülvizsgálata nyomán hozott bírósági határozat hatálya azokra a tagokra is kiterjed, akik a bírósági eljárásban nem vettek részt.

A SZÖVETKEZET VAGYONA ÉS GAZDÁLKODÁSA

A részjegytőke

16. § (1) A szervezetet részjegytőkéje a tagok vagyoni hozzájárulásainak összege, amelyek teljesítését, illetve az erre vonatkozó kötelezettségvállalást a tagoknak kiállított részjegyek igazolják.

(2) A természetes személyek többségi részvételével alapított szervezetet részjegytőkéje nem lehet kevesebb hárommillió forintnál.

(3) A szervezetek által alapított szervezet részjegytőkéje nem lehet kevesebb tízmillió forintnál.

(4) A szervezeteti hitelintézet részjegytőkéjének legalacsonyabb összegére a külön törvény rendelkezése irányadó.

17. § (1) A szervezet a tulajdonában álló és a tagok vagy mások által használatába adott vagyoni eszközökkel gazdálkodik.

(2) A szervezet saját tőkéje magában foglalja a részjegytőkét (jegyzett tőke), a jegyzett, de be nem fizetett tőkét, a tőketartalékot, az eredménytartalékot, a lekötött tartalékot, az értékelési tartalékot és a tárgyév mérleg szerinti eredményét.

A szervezet vagyona

18. § (1) A szervezet tőketartalékának, vagy ha ez nem nyújt fedezetet, eredménytartalékának az alapszabályban meghatározott hányadát fel nem osztható vagyonná minősíti, és ezt a lekötött tartalékba helyezi.

(2) A szervezet fel nem osztható vagyona – a szervezettel tagsági viszonyban álló személyek körében bekövetkezendő változásokra tekintet nélkül – az alapszabályban meghatározott célok megbízható, tartós teljesítésének fedezetét szolgálja. A szervezet kulturális, oktatási, szociális feladatainak megvalósítását a fel nem osztható vagyon e célra elkülönített része biztosítja. Ha a szervezet az alapszabályban meghatározott célokra a fel nem osztható vagyon terhére kifizetést eszközöl, a lekötött tartalékot (fel nem osztható vagyont) a kifizetett összegnek megfelelően csökkentenie kell.

19. § (1) A fel nem osztható vagyon a nyereségből való részesedésként, valamint a tagsági jogviszony megszűnéséhez kapcsolódó elszámolás során nem vehető figyelembe.

(2) A szervezet átalakulása vagy jogutód nélküli megszűnése esetén – a hitelezőkkel való elszámolást követően – a szervezet fel nem osztható vagyont az alapszabályban meghatározott szervezeteti célra, más szervezet vagy szövetségi szövetség számára kell felajánlani.

(3) A törvény hatálybalépésekor működő szervezetek, ha van fel nem osztható vagyonuk, annak mértékét az alapszabálynak a törvény rendelkezései szerinti módosítása [89. § (2) bekezdés *a*) pont] alkalmával újjólag megállapíthatják.

...

A szervezet gazdasági tevékenysége

21. § (1) A szervezet gazdasági tevékenységet – ideértve gazdasági társaság alapítását és az abban való tagsági részesedés szerzését is – a tagjai gazdasági tevékenységével összefüggésben, annak eredményessége érdekében, valamint tagjai kulturális, oktatási és szociális igényeinek kielégítése céljából végezhet. A szervezet e tevékenysége a tagjaival folytatott együttműködést – azaz nem üzletszerű tevékenységet – és a harmadik személyek vonatkozásában végzett üzletszerű gazdasági tevékenységet foglalja magába.

(2) Az (1) bekezdésben foglalt rendelkezés megsértése nem érinti a szervezetnek jóhiszemű harmadik személyekkel kötött szerződésai érvényességét.

(3) Szövetkezet csak olyan gazdasági társaság alapítója, illetve tagja lehet, amelyben felelőssége nem haladja meg az általa szolgáltatott vagyoni hozzájárulás összegét.

...

23. § (1) A közgyűlést szükség szerint, de legalább évente egyszer össze kell hívni. Kötelező a közgyűlés soron kívüli összehívása, ha olyan ügyről kell határozni, amely a közgyűlés kizárólagos hatáskörébe tartozik, és a késedelmes döntés a szövetkezet működőképességét veszélyeztetné, illetve a szövetkezet jogszabályban vagy az alapszabályban előírt kötelezettségének megsértésével járna (rendkívüli közgyűlés).

(2) Ha a tagok legalább tíz százaléka vagy a felügyelőbizottság írásban, az ok megjelölésével indítványozza, a közgyűlést az (1) bekezdésben foglalt eseteken kívül is össze kell hívni.

...

25. § (1) A tagok legalább tíz százalékának írásbeli indítványára bármely ügyet fel kell venni a tárgysorozati javaslatba. Az indítványt legkésőbb a közgyűlés megtartását megelőző három nappal kell benyújtani az igazgatóságnak.

(2) A közzétett tárgysorozatban nem szereplő ügyben a közgyűlés csak akkor dönthet, ha valamennyi tag jelen van, és ahhoz egyhangúlag hozzájárul.

(3) A közgyűlés tárgysorozatára javasolt ügyekre vonatkozóan az igazgatóság minden tagnak köteles felvilágosítást adni.

26. § (1) A közgyűlésen valamennyi tag részt vehet, a szövetkezet testületeitől és vezető tisztségviselőitől felvilágosítást kérhet, és észrevételeket tehet. A tag joga, hogy a közgyűlésen tárgysorozatba vett ügyekkel összefüggésben indítványt tegyen és szavazzon. A közgyűlésen minden tagnak egy szavazata van.

(2) Nem gyakorolhatja szavazati jogát az a tag, aki az alapszabályban előírt, esedékes vagyoni hozzájárulását nem teljesítette.

...

A TAG ÉS A SZÖVETKEZET KÖZÖTTI JOGVISZONY

A tagsági jogviszony létrejötte

46. § (1) A szövetkezeti tagsági jogviszony a szövetkezet alapításakor, vagy írásbeli kérelemmel kezdeményezett tagfelvétellel keletkezik.

(2) Az alapszabály meghatározhatja a szövetkezet alapítása céljából következő azon ismérveket, amelyeket a tagfelvételi kérelmek elbírálása során irányadóak. Tilos a tagok felvételénél hátrányos megkülönböztetést tenni faj, nem, nyelv, vallás, politikai meggyőződés, nemzeti vagy társadalmi származás, illetve hovatartozás szerint.

(3) A tag kérelmében nyilatkozik arról, hogy a szövetkezet alapszabályában foglaltakat magára nézve kötelezőnek elismeri, és vállalja, hogy saját gazdasági tevékenysége során a szövetkezet céljaira figyelemmel jár el, illetőleg azt, hogy a szövetkezet céljainak megvalósításában személyesen közreműködik.

...

Részjegy és tagnyilvántartás

49. § (1) A szövetkezeti tag tagsági jogviszonyát, valamint a tagnak a tagsági jogviszonyból eredő jogait, illetve kötelezettségeit a részére kiállított okirat (részjegy) tanúsítja.

(2) A részjegyen fel kell tüntetni

- a) a szövetkezet nevét, székhelyét;
- b) a tag nevét (cégét), lakóhelyét (székhelyét);
- c) a tag által vállalt és teljesített vagyoni hozzájárulás összegét;
- d) a részjegy kiállításának időpontját, a részjegy kiállítására jogosult személy aláírását.

50. § (1) A szövetkezet a tagokról nyilvántartást vezet, ami tartalmazza a tag nevét (cégét) és lakcímét (székhelyét), a tag által teljesített vagyoni hozzájárulás összegét, valamint a tagsági jogviszony keletkezésének és megszűnésének időpontját. A nyilvántartás – az ellenkező bizonyításig – igazolja a tagsági jogviszony keletkezésére, fennállására és megszűnésére vonatkozó adatokat.

(2) A nyilvántartást bárki megtekintheti, ha érdekeltségét igazolja.

...

A vagyoni hozzájárulás

53. § (1) A szövetkezet alapszabályában kell rendelkezni a tagok vagyoni hozzájárulásának (16. §) legkisebb mértékéről, aminek teljesítése valamennyi tag számára kötelező. Az alapszabály meghatározhatja a vagyoni hozzájárulás tagok által szolgáltatható legnagyobb összegét is, az alapszabály módosításával a kötelező vagyoni hozzájárulás mértéke felemelhető vagy csökkenthető.

(2) A tag vagyoni hozzájárulása pénzbeli és nem pénzbeli hozzájárulás lehet. Nem pénzbeli vagyoni hozzájárulásként vagyoni értékkel rendelkező, forgalomképes dolog és vagyoni értékű jog vehető figyelembe.

(3) A szövetkezet alapszabálya a nem pénzbeli vagyoni hozzájárulás lehetőségét kizárhatja vagy meghatározhatja, hogy a szövetkezet gazdasági szükségleteire figyelemmel mely forgalomképes, vagyoni értékkel rendelkező dolog, illetve jog szolgáltatható.

(4) Azok a szövetkezeti tagok, akik valamelyik tag által szolgáltatott nem pénzbeli vagyoni hozzájárulás értékét tudomásuk ellenére a valódi értéket meghaladó értéken fogadtatták el a szövetkezettel, vagy akik egyébként csalárd módon jártak el, korlátlanul és egyetemlegesen felelnek az ebből eredő kárért. A felelősség alóli felmentés a szövetkezet hitelezőivel szemben semmis.

54. § Ha a tag a vagyoni hozzájárulását belépéskor nem teljes egészében szolgáltatja, a fennmaradó részt az alapszabályban meghatározott módon és időpontban, de legkésőbb a belépéstől számított egy éven belül köteles teljesíteni. Alapítás esetében az egyéves időtartamot a szövetkezet cégnyilvántartásba való bejegyzésétől kell számítani.

Tagi kölcsön

55. § (1) A tag a szövetkezetnek az alapszabály és a közgyűlési határozatok keretei között kölcsönt nyújthat (tagi kölcsön), ha vagyoni hozzájárulását már teljes mértékben szolgáltatta.

(2) A kölcsön mértékét, lejáratát, nyújtásának, visszafizetésének, felmondásának rendjét és a kamat mértékét az alapszabályban, az ott nem rendezett részletekre vonatkozóan a tag és a szövetkezet közötti megállapodásban kell rendezni. A megállapodást írásba kell foglalni.

A pótbefizetés

56. § (1) A szövetkezet veszteségének rendezése érdekében – ha az alapszabály így rendelkezik – a tagok vagyoni hozzájárulásuk arányában pótbefizetésre kötelezhetők. Az alapszabály előírhatja azt is, hogy a tag a vagyoni hozzájárulásával vagy a részére a szövetkezet által nyújtott szolgáltatásokkal arányos pótbefizetést teljesítsen. A pótbefizetést nem lehet a tag vagyoni hozzájárulásaként figyelembe venni.

(2) A pótbefizetés a szövetkezet lekötött tartalékát növeli. A veszteség rendezésére fel nem használt pótbefizetést a tagok részére vissza kell fizetni.

...

Részesedés a szövetkezet eredményéből

58. § (1) A közgyűlés az igazgatóságnak, illetőleg az ügyvezető elnöknek a felügyelőbizottság véleményével együtt előterjesztett javaslata alapján, az éves beszámoló ismeretében dönt a szövetkezeti tagok részesedéséről.

(2) A szövetkezet üzletszerű gazdasági tevékenységéből származó, adózás utáni eredményét a közgyűlés döntése alapján a tagokkal folytatott gazdasági együttműködésének arányában osztja ki.

...

A tagsági jogviszony megszűnése

60. § A tagsági jogviszony megszűnik:

- a) ha a tag a szövetkezetből kilép;
- b) ha a tag vagyoni hozzájárulását nem teljesítette;
- c) a tag halálával (jogi személy tag megszűnésével);
- d) ha a szövetkezet a tagot kizárja; valamint
- e) a szövetkezet általános jogutódlással való vagy jogutód nélküli megszűnésével.

61. § A tagsági jogviszony a 60. § b) pontja szerint akkor szűnik meg, ha a tag a vagyoni hozzájárulását határidőben nem fizeti meg (54. §).

...

64. § (1) Ha a tagsági jogviszony a tag kilépése, vagyoni hozzájárulásának nemteljesítése, halála, illetve megszűnése vagy kizárása miatt szűnik meg, a volt taggal, örökösével, illetve jogutódjával e fejezet rendelkezései szerint kell elszámolni; ennek során az értékelési tartalék és a lekötött tartalék – szövetkezeti hitelintézetnél az általános tartalék – nem vehető figyelembe.

(2) A tagsági jogviszony megszűnését követően a tag, illetőleg örököse (jogutóda) igényt tarthat a szövetkezet – az (1) bekezdés szerint csökkentett – saját tőkéjének a tag által a tagsági viszony fennállása alatt teljesített vagyoni hozzájárulással arányos részére.

65. § (1) A vagyoni hozzájárulás visszatérítését a tagsági jogviszony megszűnésének napjától számított három hónapon belül kell teljesíteni.

(2) Ha az alapszabály lehetővé teszi, és azt a szövetkezet célszerű gazdálkodása indokolja, a közgyűlés a visszatérítés szolgáltatásának határidejét egyszer három hónappal meghosszabbíthatja.

66. § Ha a vagyoni hozzájárulások visszafizetése miatt a szövetkezet saját tőkéje az éves beszámoló elfogadásakor a részjegytőke e törvényben meghatározott legkisebb összege alá csökken, az éves beszámoló elfogadásának napját követő hat hónapon belül a tagok kötelesek a saját tőkét legalább a részjegytőke legkisebb összegéig visszapótolni, és ezt a cégbíróságnak bejelenteni. Ha a visszapótlás határidőben nem történik meg, a szövetkezet jogutód nélkül megszűnik.

67. § (1) A tagsági viszony megszűnése esetén a szövetkezet használatába adott vagyontárgyat a volt tag részére ki kell adni. A kiadás időpontjára az alapszabály rendelkezése, ennek hiányában a tagsági megállapodás irányadó.

(2) Ha a vagyontárgyat a tagsági jogviszony megszűnése után adják ki, a kiadásig terjedő időre a vagyontárgy használatáért a volt tagot díj illeti meg.

...

VI. Fejezet

A SZÖVETKEZET SZERVEZETI VÁLTOZÁSAI

A szervezeti változások közös szabályai

70. § (1) A szervezeti változás érdekében a kezdeményező szövetkezet tagjainak tíz százaléka előkészítő közgyűlés összehívását indítványozhatja az igazgatóságnál. A közgyűlés összehívására a 24. § (2) bekezdését kell alkalmazni.

(2) Az előkészítő közgyűlésen minden jelen lévő tag nyilatkozik arról, hogy egyetért-e a szervezeti változás szándékával, s ha igen, akar-e a jogutód szervezet tagja lenni, illetőleg több jogutód szervezet esetén melyik szervezeté.

(3) Az igazgatóság az előkészítő közgyűlést követő nyolc napon belül köteles valamennyi távol maradt tagot felhívni, hogy a felhívás kézhezvételétől számított tizenöt napon belül írásban nyilatkozzék arról, akar-e a jogutód szervezet tagja lenni, illetőleg több jogutód szervezet esetén mely szervezeté.

(4) Azokkal a szövetkezeti tagokkal, akik – a (2)-(3) bekezdésben foglaltak szerinti nyilatkozatuk alapján – nem akarnak a jogutód szervezetben (szervezetekben) tagsági jogviszonyt létesíteni, a szövetkezet köteles elszámolni a 64-65. §-ban foglalt rendelkezések alkalmazásával. Ennek során – ha a vagyoni hozzájárulás visszatérítésére nem kerülhet sor – a volt tag a jogutód szervezettel (szervezetekkel) szemben érvényesítheti követelését.

(5) Ha az előkészítő közgyűlés elhatározta a szervezeti változást, annak befejezéséig újabb szervezeti változást nem lehet kezdeményezni.

(6) A szervezeti változás elhatározásáról az igazgatóság nyolc napon belül köteles tájékoztatni a szövetkezettel munkaviszonyban álló személyeket.

71. § (1) Ha az előkészítő közgyűlés a szervezeti változást elhatározta, az igazgatóság kilencven napon belüli időpontra összehívja a szervezeti változásról döntő közgyűlést, és az átalakulás tárgyában határozattervezetet, más szervezeti változás esetében pedig – szükség szerint a változásban részt vevő többi szövetkezet igazgatóságával együttesen – szerződéstervezetet, valamint a számviteli törvény szerinti vagyommérleg- és vagyoneleltártervezetet készít, amiket a szervezeti változásról döntő közgyűlés meghívójához mellékelni kell. Ha a közgyűlést hirdetmény útján hívják össze, a szövetkezet székhelyén biztosítani kell az előkészítő iratok megtekintésének lehetőségét.

(2) A vagyommérleg és vagyoneleltár tervezetét a felügyelőbizottsággal és a könyvvizsgálóval ellenőriztetni kell.

(3) Tilos a vagyon értékét a könyvvizsgáló által megállapított értéknél magasabban meghatározni.

(4) A szervezeti változást követő három évig nem lehet a szervezeti változásban érintett szövetkezetek könyvvizsgálója az a könyvvizsgáló, aki a vagyon értékét meghatározta.

72. § (1) A jogutód szervezetet a szervezeti formára vonatkozó jogszabályok szerint kell létrehozni.

(2) A szervezeti változás tárgyában készült szerződéstervezetnek, illetőleg határozattervezetnek tartalmaznia kell:

- a)* a szervezeti változást kezdeményező és a létrejövő szervezet (szervezetek) nevét, székhelyét;
- b)* a vagyommérleg-tervezet alapján a szervezeti változással érintett szövetkezetek vagyonát szervezetenként feltüntetve;
- c)* a jogutód szervezet (szervezetek) vagyonának értékét;
- d)* a szervezeti változás módját és időpontját;
- e)* a jogutód szervezet (szervezetek) társasági szerződésének vagy alapszabályának tartalmát, beolvadás esetén a jogutód szövetkezet, kiválás esetén pedig a jogelőd szövetkezet alapszabályában szükséges módosításokat;
- f)* a jogutód szervezet (szervezetek) vezető tisztségviselőinek nevét és lakóhelyét.

(3) Semmis a szervezeti változás tárgyában készült okirat, ha a (2) bekezdésben felsoroltakról nem rendelkezik.

73. § (1) A szervezeti változás elhatározásáról és az ezzel kapcsolatos vagyoni és szervezeti kérdésekről a kezdeményező szövetkezet (szövetkezetek) közgyűlése dönt.

(2) A szervezeti változás tárgyában összehívott közgyűlést megelőző harminc napon belül az érintett szövetkezet vezető tisztségviselői kötelesek a változással érintett más személyek, illetőleg a többi szövetkezet tagjai részére megadni minden olyan felvilágosítást, amelyet a saját tagságuk részére is meg kell adniuk.

...

A szétválás és a kiválás

77. § (1) Szétválás esetén az azt kezdeményező szövetkezet több jogutód szövetkezet alapítása útján megszűnik.

(2) Kiválás esetén a kiválással érintett szövetkezet fennmaradása mellett annak kiváló tagjai együttesen csak új szövetkezetet vagy korlátolt felelősségű társaságot, illetve részvénytársaságot hozhatnak létre.

78. § (1) A szétválás (kiválás) előtti kötelezettségeikért (tartozásokért) a jogutód szervezetek az egymás közötti megosztás arányában felelnek. Ha a kötelezettség csak a megosztást követően keletkezik, a jogutód szervezetek felelőssége egyetemleges.

(2) Ha a kiválás alapján gazdasági társaság jön létre, a fel nem osztható vagyon teljes egészében a kezdeményező szövetkezethöz marad.

A szövetkezet gazdasági társasággá átalakulása

79. § (1) A szövetkezet korlátolt felelősségű társasággá vagy részvénytársasággá, szövetkezeti hitelintézet és biztosító szövetkezet pedig csak részvénytársasággá alakulhat át.

(2) Az igazgatóság köteles az előkészítő közgyűlés elé olyan indítványt terjeszteni, amely

- a) tájékoztatást ad az átalakulással elérni kívánt gazdasági célról, az ahhoz szükséges eszközökről, a szövetkezeti tagok és a munkavállalók jövőbeni helyzetéről;
- b) javaslatot tartalmaz a választott társasági formára;
- c) ismerteti az indítványozók és az igazgatóság álláspontját.

80. § (1) Szövetkezetnek korlátolt felelősségű társasággá történő átalakulása esetén az átalakulási határozatnak a 72. §-ban foglaltakon kívül tartalmaznia kell az egyes tagokat megillető törzsbetét összegének meghatározását is.

(2) Az átalakulás során korlátolt felelősségű társaság alapításánál a pénzbetét arányára és összegére vonatkozó előírások nem alkalmazhatók.

81. § (1) Szövetkezetnek részvénytársasággá történő átalakulása esetén az átalakulási határozatnak a 72. §-ban foglaltakon kívül tartalmaznia kell

- a) a szövetkezet vagyonszáma alapján az egyes tagok vagyoni hozzájárulására jutó saját tőke értéket és az annak megfelelő részvény névértéket;
- b) a részvények számát, névértékét valamint azt, hogy bemutatóra vagy névre szólnak-e;
- c) az egyes részvényfajták ismertetését.

(2) Ha a szövetkezet részvénytársasággá alakul át, az átalakulás során a pénzbeli hozzájárulás arányára és összegére vonatkozó előírások nem alkalmazhatók.

(3) Az átalakuló szövetkezet tagjainak részvényjegyzése nem utasítható vissza.

VII. Fejezet

A SZÖVETKEZET MEGSZŰNÉSE

82. § A szövetkezet megszűnik, ha

- a)* az alapszabályban meghatározott időtartam eltelt;
- b)* a közgyűlés – legalább kétharmados szavazattöbbséggel – elhatározza a jogutód nélküli megszűnést;
- c)* szervezeti változást hajt végre, a kiválás kivételével;
- d)* tagjainak száma nem éri el az e törvényben meghatározott számot, és hat hónapon belül nem jelentenek be a cégbíróságnál új tagot;
- e)* a cégbíróság megszűntnek nyilvánítja;
- f)* a cégbíróság hivatalból elrendeli a törlését;
- g)* a bíróság felszámolási eljárás során megszünteti;
- h)* ha részjegytőkéje az e törvényben meghatározott legkisebb összeg alá csökken, és azt a tagok határidőben nem pótolják vissza (66. §).

83. § (1) A szövetkezet a cégjegyzékből való törléssel szűnik meg. A törlést a cégbíróság a Cégbírósági Hivatal honlapján közzéteszi.

(2) A felszámolás, illetve végelszámolás megindításának közzététele után szövetkezeti tagsági viszony nem létesíthető.

84. § (1) Ha a szövetkezet jogutód nélkül szűnik meg, a felszámolás miatti megszűnés kivételével – ha törvény ettől eltérően nem rendelkezik – végelszámolásnak van helye.

(2) A szövetkezet végelszámolására a csődeljárásról, a felszámolási eljárásról és a végelszámolásról szóló 1991. évi XL. törvény IV. fejezete irányadó a (3)-(6) bekezdésekben foglalt eltérésekkel.

(3) A végelszámolást a szövetkezet vezető tisztségviselői végzik, kivéve, ha

- a)* a cégbíróság a szövetkezetet megszűntnek nyilvánítja és kijelöli a végelszámolót;
- b)* a tagok legalább tíz százalékának kérésére a cégbíróság más személyt jelöl ki végelszámolónak.

(4) A cégbíróság által kirendelt végelszámoló, illetőleg a végelszámoló szervezet nevében eljáró személy (a továbbiakban együtt: végelszámoló) csak olyan személy lehet, aki megfelel a vezető tisztségviselők tekintetében e törvényben előírt követelményeknek.

(5) Nem lehet végelszámolónak kirendelni, illetőleg a végelszámolói tevékenységét nem folytathatja az, aki ellen a tagok fele tiltakozik.

(6) Végelszámoló kirendelése esetén a szövetkezet cégjegyzésére jogosult személyek helyett a végelszámoló jogosult a cégjegyzésre. A végelszámolás kezdő időpontjától kezdve a szövetkezet vagyonaival kapcsolatos jognyilatkozatot csak a végelszámoló tehet.

85. § A felszámolási eljárás, illetőleg a végelszámolás befejezése után fennmaradó vagyoni eszközöket – a fel nem osztható vagyon kivételével – a tagok között vagyoni hozzájárulásukra és a szövetkezet utolsó gazdasági évében a szövetkezettel történt gazdasági együttműködésük mértékére tekintettel fel kell osztani, és részükre ki kell fizetni.

...

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

Hatálybalépés

89. § (1) Ez a törvény 2001. január 1. napján lép hatályba. Rendelkezéseit – a (2) bekezdésben foglalt eltéréssel – az ezen időpontot követően alapított szövetkezetekre kell alkalmazni.

(2) E törvényt kell alkalmazni a hatálybalépéskor már működő, bejegyzett szövetkezetekre is az alapszabály-módosítás cégbejegyzésének időpontjától, ha

- a) a közgyűlés az alapszabályt e törvény rendelkezéseinek megfelelően módosítja, és
- b) ennek során a korábbi üzletrésztőkét a részjegytőke részeként – a tagonkénti vagyoni hozzájárulás mértékét megállapítva – mutatja ki, feltéve, hogy
- c) a kívülálló üzletrész-tulajdonosok üzletrésztét megvásárolta és bevonta.

(3) Azok a törvény hatálybalépésekor már működő, bejegyzett szövetkezetek, amelyek alapszabályának a (2) bekezdés szerint történő módosítására nem kerül sor, a törvény hatálybalépésekor irányadó rendelkezéseket az e törvény hatálybalépésétől számított ötödik naptári év végéig alkalmazhatják azzal az eltéréssel, hogy a szövetkezet szövetkezeti üzletrészt a törvény hatálybalépése után nem bocsáthat ki, a már kibocsátott és tulajdonában lévő, vagy tulajdonába kerülő üzletrészt pedig haladéktalanul köteles bevonni az értékpapírok megsemmisítésére vonatkozó jogszabályok szerint.

(4) Az a szövetkezet, amely a (3) bekezdésben meghatározott határidő lejártáig alapszabályát a (2) bekezdésben foglaltak szerint nem módosítja, vagy gazdasági társasággá át nem alakul, jogutód nélkül megszűnik.

(5) Felhatalmazást kap a Kormány, hogy a (2)-(3) bekezdés végrehajtásának egyes kérdéseit rendeletben szabályozza.

2005. évi X. törvény a szövetkezetekről

Az Országgyűlés

- kiindulva az Alkotmány 12. §-ából, amely szerint az állam támogatja az önkéntes társuláson alapuló szövetkezeteket,
- felismerve, hogy a szövetkezeti forma nagymértékben képes társadalmi erőforrásokat mozgásba hozni, az elkülönült gazdasági szereplők helyzetét megerősíteni, közösségi szükségleteket kielégíteni, ösztönözni kívánja a szövetkezést és állami eszközökkel támogatást kíván nyújtani a szövetkezeti mozgalom továbbfejlődéséhez,

a következő törvényt alkotja:

I. Fejezet

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

A törvény alkalmazási köre

1. § (1) Ez a törvény szabályozza a Magyar Köztársaság területén székhellyel rendelkező szervezetek alapítását, szervezetét, működését, felelősségét, egyesülését, szétválását, gazdasági társasággá való átalakulását, jogutód nélküli megszűnését, valamint tagjainak jogait, kötelezettségeit.

...

3. § A szervezetnek és tagjainak e törvényben nem szabályozott vagyoni és személyi viszonyaira a Polgári Törvénykönyv rendelkezéseit kell alkalmazni.

...

A szervezet fogalma

7. § A szervezet az alapszabályban meghatározott összegű részjegytőkével alapított, a nyitott tagság és a változó tőke elvei szerint működő, jogi személyiséggel rendelkező szervezet, amelynek célja a tagjai gazdasági, valamint más társadalmi (kulturális, oktatási, szociális, egészségügyi) szükségletei kielégítésének elősegítése.

A szociális szervezet fogalma

8. § (1) A szociális szervezet a 7. §-ban foglaltaknak megfelelő olyan szervezet, a) amelynek célja munkanélküli, illetőleg szociálisan hátrányos helyzetben lévő tagjai számára munkafeltételek teremtése, valamint szociális helyzetük javításának egyéb módon történő elősegítése; b) amely iskolaszervezetként működik.

(2) A szociális szervezetnek a nevében viselnie kell a szociális szervezet megnevezést, illetve – iskolaszervezet esetében – az iskolaszervezet megnevezést.

...

A szervezet alapításának személyi feltételei

10. § (1) Szervezetet – ha törvény eltérően nem rendelkezik – legalább hét alapító tag, részjegy jegyzésének kötelezettségével alapíthat. Iskolaszervezetben a tanulókon kívül felvett tagok száma nem haladhatja meg a taglétszám tizenöt százalékát.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott alapító tagok belföldi és külföldi természetes személyek, jogi személyek, valamint jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok lehetnek.

(3) A jogi személyek és jogi személyiség nélküli gazdasági társaság tagok együttesen nem haladhatják meg a taglétszám felét. Kizárólag szövetkezetek részvételével másodlagos szövetkezet alapítható és működtethető.

(4) Szociális szövetkezetnek – az (5) bekezdésben foglalt kivétellel – csak természetes személy tagjai lehetnek.

...

18. § (1) Bármely tag kérheti a bíróságtól a szövetkezet, illetőleg annak testületei által hozott olyan határozat felülvizsgálatát, amely e törvény rendelkezéseibe, más jogszabályba vagy a szövetkezet alapszabályába ütközik.

(2) A határozat felülvizsgálatára irányuló keresetet a határozathozatalról való tudomásszerzéstől számított harminc napos jogvesztő határidő alatt kell megindítani a szövetkezet ellen, a szövetkezet székhelye szerinti megyei (fővárosi) bíróságnál. A keresetindításnak – a tag kizárását kimondó határozat esetét kivéve – nincs halasztó hatálya, de a bíróság a határozat végrehajtását felfüggesztheti.

(3) A határozat felülvizsgálata nyomán hozott bírósági határozat hatálya azokra a tagokra is kiterjed, akik a bírósági eljárásban nem vettek részt.

...

22. § (1) A tagok legalább tíz százalékának írásbeli indítványára bármely ügyet napirendre kell venni. Az indítványt legkésőbb a közgyűlés megtartását 8 nappal megelőzően kell benyújtani az igazgatóságnak. Az így kiegészített napirendet a tagoknak a közgyűlés időpontját legalább 3 nappal megelőzően meg kell küldeni.

(2) A közzétett (kiegészített) napirenden nem szereplő ügyben – a (4) bekezdésben foglalt kivétellel – a közgyűlés nem hozhat döntést.

(3) A közgyűlés napirendjére javasolt ügyekre vonatkozóan az igazgatóság minden tagnak köteles felvilágosítást adni.

(4) Ha a közgyűlésen valamennyi szövetkezeti tag jelen van és egyhangúlag hozzájárul, a közgyűlés új napirendi pontot is felvehet a napirendre.

23. § (1) A közgyűlésre minden tagot meg kell hívni. A tag a szövetkezet testületeitől és vezető tisztségviselőitől felvilágosítást kérhet. A tag joga, hogy a közgyűlésen napirendre vett ügyekkel összefüggésben indítványt tegyen és szavazzon. A közgyűlésen minden tagnak egy szavazata van.

(2) Nem gyakorolhatja szavazati jogát az a tag, aki az alapszabályban előírt, esedékes vagyoni hozzájárulását nem teljesítette.

(3) A szövetkezettel munkaviszonyban álló személyek képviselőit ellátó testületek, illetőleg érdekképviselői szervezetek képviselői a közgyűlésen tanácskozási joggal vehetnek részt.

...

25. § (1) A közgyűlés a határozatait – ha az alapszabály nagyobb arányról nem rendelkezik – a jelenlévő tagok egyszerű szótöbbségével hozza, a (2) bekezdésben foglalt eltéréssel.

(2) A szavazatok kétharmadát kitevő szavazattöbbség szükséges a 20. § (2) bekezdésének k), l), m) pontjaiban meghatározott ügyekben, az a) pontjában foglalt határozathoz a szervezet összes tagja felének, de legalább a jelenlévők kétharmadának a szavazata szükséges, az i) és n) pontjában foglalt határozathoz pedig a szervezet összes tagja kétharmadának szavazata szükséges.

...

A tagsági jogviszony létrejötte

42. § (1) A szervezeteti tagsági jogviszony a szervezetet alapításakor, vagy írásbeli kérelem alapján tagfelvétellel keletkezik.

(2) Az alapszabály meghatározhatja a szervezetet céljából következő azon ismérveket, amelyek a tagfelvételi kérelmek elbírálása során irányadók.

(3) A tagok felvételénél, továbbá a tagok jogainak és kötelességeinek meghatározásánál az egyenlő bánásmód követelményét meg kell tartani.

(4) A tag kérelmében nyilatkozik arról, hogy a szervezetet alapszabályában foglaltakat magára nézve kötelezőnek ismeri el és vállalja a szervezetet céljainak megvalósításában való vagyoni és – befektető tag kivételével – személyes közreműködést.

43. § (1) A tagfelvételtől – a befektető tag kivételével – az alapszabályban meghatározott testület dönt, a felvételi kérelem benyújtását követő legközelebbi ülésén. A döntésről a belépni kívánó személyt értesíteni és a közgyűlést tájékoztatni kell. Az alapszabályban meghatározott testület a kérelem elbírálása során vizsgálja

a) a tagfelvétel e törvényben foglalt feltételeinek meglétét, valamint

b) azt, hogy a kérelmező képes-e részt venni a szervezetet tevékenységében.

...

A részjegy

44. § (1) A szervezeteti tag vagyoni hozzájárulását, illetve az erre vonatkozó kötelezettségvállalását a részjegy jeleníti meg.

(2) A részjegyen fel kell tüntetni:

a) a szervezetet nevét, székhelyét;

b) a tag nevét (cégnevét), lakóhelyét (székhelyét);

c) a tag által vállalt és teljesített vagyoni hozzájárulás összegét;

d) a részjegy kiállításának időpontját, és a kiállítására jogosult személy aláírását.

...

A tagsági jogviszony tartalma

46. § (1) A tag alapvető joga, hogy

- a) részt vegyen a szövetkezet tevékenységében, személyes közreműködésének, vagyoni hozzájárulásának és egyéb érdekeltiségének megfelelően részesedjen a gazdálkodás eredményéből;
- b) igénybe vegye a szövetkezet által a tagok részére rendszeresített szolgáltatásokat, és élvezze a szövetkezés egyéb előnyeit;
- c) tanácskozási és szavazati joggal részt vegyen a közgyűlésen;
- d) tisztséget viseljen a szövetkezetben;
- e) a vezető tisztségviselőktől felvilágosítást kérjen a szövetkezetet érintő bármely kérdéstről.

(2) A szövetkezet működésének irányítása és ellenőrzése során a tagokat – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – az általuk szolgáltatott vagyoni hozzájárulás mértékére tekintet nélkül, azonos jogok illetik meg.

...

A vagyoni hozzájárulás

49. § (1) A szövetkezet alapszabálya határozza meg a tagok vagyoni hozzájárulásának azt a legkisebb mértékét, amelynek teljesítése minden tag számára kötelező.

(2) A vagyoni hozzájárulás pénzbeli vagy nem pénzbeli lehet.

(3) A nem pénzbeli hozzájárulás bármilyen forgalomképes vagyoni értékkel rendelkező dolog, szellemi alkotás, valamint vagyoni értékű jog – ide értve az adós által elismert vagy jogerős bírósági határozaton alapuló követelést is – lehet. A tag munkavégzésre vagy más személyes közreműködésre, illetve szolgáltatás nyújtására irányuló kötelezettségvállalását nem pénzbeli hozzájárulásként figyelembe venni nem lehet.

(4) A nem pénzbeli hozzájárulást nyújtó tag a hozzájárulás szolgáltatásától számított öt éven át helytállni tartozik a szövetkezetnek azért, hogy a hozzájárulás megjelölt értéke nem haladja meg a hozzájárulásnak a szolgáltatás idején fennállott értékét.

...

50. § (1) A tagnak vagyoni hozzájárulásként az alapszabályban meghatározott számú és névértékű részjegyet kell jegyeznie.

(2) Alapításkor és belépéskor egy részjegy jegyzése kötelező, amelynek – pénzbeli hozzájárulás esetén – az alapszabályban meghatározott hányadát, de legalább harminc százalékát az alapításkor (belépéskor) be kell fizetni, nem pénzbeli hozzájárulás esetén pedig az egészét szolgáltatni kell.

(3) Ha a tag a részjegy névértékének megfelelő vagyoni hozzájárulás teljes összegét belépéskor nem szolgáltatja, a fennmaradó részt az alapszabályban meghatározott módon és időpontban – de legkésőbb a belépéstől számított egy éven belül – köteles szolgáltatni. Alapítás esetében az egyéves időtartamot a szövetkezet cégbejegyzésétől kell számítani.

51. § (1) A részjegyek névértéke csak azonos összegű lehet. A részjegy másra – a szövetkezet tagja, valamint a 43. § (2) bekezdésében meghatározott esetben a szövetkezetbe tagként belépő személy kivételével – nem ruházható át, és a szövetkezeti tagnak harmadik személlyel szemben fennálló kötelezettsége miatt bírósági végrehajtás alá nem vonható.

(2) A tag örököse (jogutóda) az e törvényben meghatározottak szerint kérheti a taggá való felvételét. Felvétel hiányában vele el kell számolni.

(3) A tagsági jogviszony megszüntetése vagy megszűnése esetén a tagot, illetve örökösét (jogutódát), a részjegy névértéke, valamint a tagsági jogviszony alatt keletkezett, a részjegyre jutó saját tőke lekötött tartalékkal csökkentett összege illeti meg, abban az esetben, ha az a veszteség fedezésére nem került felhasználásra. A részjegy névértékének az elszámolására a tagsági jogviszony megszűnését követő, számviteli törvény szerinti beszámolót elfogadó közgyűlés napjától számított 30 napon belül kerül sor. Ha az elszámolás alapjául szolgáló összeg a névértéket meghaladja, akkor a különbözet összegét a közgyűlés által meghatározott időszak alatt kell kifizetni.

(4) A részjegy – a közhasznú szervezeti jogállással rendelkező szociális szövetkezet kivételével – a szövetkezet adózott eredményéből részesedésre jogosít.

Tagi kölcsön

52. § (1) A szövetkezet tagja – ha tagsági jogviszonya legalább 1 éve fennáll – a szövetkezetnek kamatmentesen vagy kamat ellenében kölcsönt nyújthat (tagi kölcsön), ha az alapszabályban meghatározott kötelező vagyoni hozzájárulását már teljesítette.

(2) A szövetkezet számára nyújtott tagi kölcsönt csak a szövetkezet céljainak megvalósítására szabad felhasználni.

(3) A tagi kölcsönök együttes összege nem haladhatja meg a saját tőke kétszeresét.

(4) Az alapszabály, valamint az igazgatóság által elfogadott szabályzat a tagi kölcsön igénybevételének lehetőségét, felhasználásának és visszafizetésének rendjét részletesen meghatározza.

53. § Tagi kölcsön nyújtása esetén a szövetkezet és a tag közötti megállapodást közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba kell foglalni.

A pótbefizetés

54. § (1) A szövetkezet veszteségének rendezése érdekében – ha az alapszabály így rendelkezik – a tagok vagyoni hozzájárulásuk arányában pótbefizetésre kötelezhetőek.

(2) Pótbefizetés elrendelésére évente legfeljebb egy alkalommal kerülhet sor, mértéke alkalmanként nem haladhatja meg a vagyoni hozzájárulás harminc százalékát.

(3) A pótbefizetés a szövetkezet lekötött tartalékát növeli. A veszteség pótlásához nem szükséges pótbefizetéseket a tagok részére vissza kell fizetni; a visszafizetésre csak a vagyoni hozzájárulás teljes befizetése után kerülhet sor.

(4) Ha a tag a pótbefizetési kötelezettségét a közgyűlés által megjelölt időpontig nem teljesíti, a 61. § b) pontja alapján a tagsági jogviszonya megszűnik.

...

A juttatások és támogatások finanszírozása

58. § A szövetkezet az adózás utáni eredményének a közgyűlés által meghatározott mértékében közösségi alapot képez a 71. § (2) bekezdése szerint, az 57. §-ban meghatározott juttatások és támogatások fedezete céljára.

A szövetkezet adózás utáni eredményének felosztása

59. § (1) A közgyűlés – az igazgatóságnak a felügyelő bizottság véleményével együtt előterjesztett javaslata alapján, a számviteli törvény szerinti beszámoló ismeretében – dönt az adózás utáni eredmény felhasználásáról.

(2) A közgyűlés meghatározza, hogy a szövetkezet gazdasági tevékenységéből származó, adózás utáni eredmény

- a) mekkora része jár a befektetői részjegyek után, a 60. § (6) bekezdésében foglaltaknak megfelelően;
- b) mekkora hányadát osztja szét a tagok között a szövetkezettel való gazdasági együttműködésük arányában;
- c) mekkora hányadát helyezi a lekötött tartalékon belül elkülönített közösségi alapba;
- d) mekkora hányadát osztja szét a tagok között a részjegyeik arányában;
- e) mekkora hányadát fordítja egyéb célra.

(3) A közhasznú szervezeti jogállással rendelkező szociális szövetkezet az adózás utáni eredményét – a (2) bekezdésben foglaltaktól eltérően – a közhasznú céljának megvalósítására fordítja.

A befektető tag

60. § (1) Ha az alapszabály lehetővé teszi, befektető tag is lehet szövetkezeti tag. A befektető tag felvételéről a közgyűlés dönt. Szociális szövetkezetnek nem lehet befektető tagja.

(2) A befektető tag pénzbeli hozzájárulás vagy az 49. § (3) bekezdésében foglalt követelményeknek megfelelő nem pénzbeli hozzájárulás rendelkezésre bocsátásával a szövetkezetnél befektetői részjegyet jegyez (továbbiakban: befektetői részjegy).

(3) A befektető tagok száma nem haladhatja meg a szövetkezeti tagok 10 %-át, a befektetői részjegyek névértéke pedig nem haladhatja meg a részjegytőke 30 %-át.

(4) A befektető tag örököse (jogutóda) az e törvényben meghatározottak szerint kérheti a befektető taggá való felvételét. Felvétel hiányában vele el kell számolni.

(5) A befektető tagsági jogviszony megszűnése esetén a volt befektető taggal, illetve örökösével

(jogutódaival) az elszámolásra a tagsági jogviszony megszűnését követően a befektető tag és a szövetkezet által kötött megállapodásban foglalt időpontban és módon kerül sor.

(6) A befektető tag (volt befektető tag; örökös; jogutód) befektetői részjegye összege arányában jogosult a szövetkezet gazdasági tevékenységéből származó adózás utáni eredményéből részesedésre, ugyanilyen arányban viseli a veszteséget is.

(7) A befektető tag jogai és kötelezettségei a tag e törvényben meghatározott jogaival és kötelezettségeivel azonosak az alábbi eltérésekkel:

- a) a befektető tag az 50. § (2) bekezdésében foglaltaktól eltérően a pénzbeli hozzájárulás teljes összegét is köteles az alapításkor (belépéskor) befizetni;
- b) a befektető tag személyes közreműködésre nem kötelezhető;
- c) a befektető tag a befektetői részjegyét a szövetkezeti tagon és a szövetkezetbe tagként belépő személyen túlmenően befektető tagra, valamint a szövetkezetbe befektető tagként belépő személyre is átruházhatja.

A tagsági jogviszony megszűnése

61. § A tagsági jogviszony megszűnik, ha:

- a) a tag a szövetkezetből kilép;
- b) a tag a vagyoni hozzájárulását (pótbefizetési kötelezettségét) – az alapszabályban (közgyűlési határozatban) meghatározott időpontig – nem teljesítette;
- c) a tag meghal (megszűnik);
- d) a szövetkezet a tagot kizárja;
- e) a szövetkezet átalakulással vagy jogutód nélkül megszűnik.

...

64. § (1) A tagsági jogviszony megszűnése esetén a volt tag által – nem vagyoni hozzájárulásként – a szövetkezet használatába adott vagyontárgyat kérelemre a volt tag, illetőleg tagsági viszonyt nem létesítő örököse (jogutóda) részére ki kell adni, amennyiben a használatba adott vagyontárgy még a szövetkezet rendelkezésére áll. A kiadásra az elszámolás 51. § (3) bekezdésében meghatározottak szerinti időpontjával egyidejűleg kerül sor. Ettől a felek közös megegyezéssel eltérhetnek.

(2) Ha a használatba adott vagyontárgy elhasználódás folytán már nincs a szövetkezet birtokában, a szövetkezet ellenérték fizetésére nem köteles.

(3) A vagyontárgynak a tagsági jogviszony megszűnése utáni használata esetén, a kiadásig terjedő időre a volt tag, illetőleg tagsági jogviszonyt nem létesítő örököse (jogutóda) részére díjat kell fizetni.

(4) A használati díj összegét a felek megállapodása határozza meg.

V. Fejezet

A SZÖVETKEZET VAGYONA ÉS GAZDÁLKODÁSA

A szövetkezet vagyona

65. § A szövetkezet vagyona a szövetkezet saját tőkéje, amely magában foglalja a részjegytőkét (jegyzett tőkét), a jegyzett, de be nem fizetett tőkét, a tőketartalékot, az eredménytartalékot, a lekötött tartalékot (ezen belül a közösségi alapot), az értékelési tartalékot, valamint a tárgyév mérleg szerinti eredményét.

66. § (1) A szövetkezet részjegytőkéje (jegyzett tőke) a tagok vagyoni hozzájárulásainak összege, amelyek teljesítését, illetve az erre vonatkozó kötelezettségvállalást a tagok részére kiállított részjegyek igazolják.

(2) A részjegytőke (jegyzett tőke) alapításkori értékét az alapszabály határozza meg.

67. § (1) A szövetkezet közgyűlése a részjegytőkén (jegyzett tőkén) felüli vagyon egy részét a közösségi alapba helyezheti és azt a lekötött tartalékban kell nyilvántartani.

(2) A közösségi alap felhasználására vonatkozó szabályokat az alapszabályban kell meghatározni. Ennek keretében rendelkezni kell a szövetkezet jogutód nélküli megszűnése, illetőleg gazdasági társasággá való átalakulása esetén a közösségi alap más szövetkezet, illetőleg szövetkezeti szövetség részére való átadásáról.

...

A közösségi alapra vonatkozó külön szabályok

71. § (1) A közösségi alap fel nem osztható szövetkezeti vagyonnak minősül, amely a lekötött tartalékban van elkülönítve.

(2) A közösségi alap 58. § szerinti képzése az eredménytartalékból a lekötött tartalékba való átvezetéssel történik.

(3) A számviteli törvény szerinti tárgyévi beszámolót elfogadó közgyűlés határozza meg, hogy a közösségi alap rendelkezésre álló állományának hány százaléka erejéig lehet a tárgyévet követő évben az 57. § (2) bekezdése szerinti juttatásokat és támogatásokat teljesíteni. A beszámolóban a közgyűlés elé terjesztése előtt az alapból történő felhasználásra vonatkozó javaslatához a szövetkezet közgyűlése által felhatalmazott országos szövetkezeti szövetség nyilatkozatát be kell szerezni.

(4) Az 57. § (2) bekezdése szerint teljesített juttatások és támogatások összegeként felhasznált közösségi alap mértékét a lekötött tartalékból az eredménytartalékba kell átvezetni.

(5) A szövetkezet gazdasági társasággá való átalakulása vagy jogutód nélküli megszűnése esetén – a hitelezőkkel való elszámolást követően – a közösségi alapot az alapszabály rendelkezése szerinti szövetkezet, vagy a szövetkezeti szövetség részére kell átadni. A (3)

bekezdésben megjelölt országos szövetkezeti szövetség az alap elszámolásának helyességét és átadását a vagyonmérleg-tervezet, illetve végelszámolási zárómérleg közgyűlés elé terjesztését megelőzően ellenőrzi. Az átadott közösségi alap összegét az átvevő köteles a lekötött tartalékán belül kimutatott közösségi alapba helyezni és azt az 57. § (2) bekezdés szerint felhasználni.

(6) A közösségi alap a nyereségből való részesedésként, illetőleg a tagsági viszony megszűnéséhez kapcsolódó elszámolás során nem vehető figyelembe.

...

VII. Fejezet

A SZÖVETKEZET SZERVEZETI VÁLTOZÁSAI

Az átalakulás közös szabályai

74. § (1) Ha e fejezet szabályai másképp nem rendelkeznek, a szövetkezet átalakulása során az alapítására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

(2) Átalakulásnak minősül a szövetkezet egyesülése (összeolvadás, beolvadás), szétválása, gazdasági társasággá átalakulása.

(3) Összeolvadás esetében az egyesülő szövetkezetek megszűnnek, és vagyonuk az átalakulással létrejövő új szövetkezetre, mint jogutódra száll át.

(4) Beolvadás esetében a beolvadó szövetkezet megszűnik, és annak vagyona az átvevő szövetkezetre, mint jogutódra száll át.

(5) Szétválás esetében a szövetkezet megszűnik, és vagyona az átalakulással létrejövő szövetkezetekre, mint jogutódokra száll át.

(6) A szövetkezet átalakulásakor – törvény eltérő rendelkezése hiányában – külön adó- és illetékfizetési kötelezettség nem keletkezik.

75. § (1) Nem alakulhat át az a szövetkezet, amely felszámolás, vagy végelszámolás alatt áll.

(2) Szövetkezet az átalakulását csak akkor határozhatja el, ha a tagok az alapszabályban meghatározott vagyoni hozzájárulásukat teljes egészében teljesítették.

(3) Az átalakulást a szövetkezet tagjainak legalább tíz százaléka vagy az igazgatóság kezdeményezheti.

(4) Az átalakulással létrejövő szövetkezet, vagy gazdasági társaság működését a cégbejegyzése napján kezdi meg. Az iratokon és a megkötött jogügyletek során a folyamatban lévő átalakulás tényét fel kell tüntetni.

(5) Az átalakulással létrejövő szervezet az átalakult szövetkezet általános jogutódja.

(6) Az átalakulás során a szövetkezettől megváló tagok a tagsági jogviszonyuk megszűnésekor kifizetett járandóság erejéig öt évig felelnek a jogelődnek a jogutód által nem fedezett és a tagsági jogviszonyuk megszűnése előtt keletkezett tartozásaiért.

(7) Iskolaszövetkezet átalakulásához az oktatási intézmény vezetőjének hozzájárulása szükséges. Az oktatási intézmény vezetője az iskolaszövetkezet szervezeti változásához akkor járulhat hozzá, ha a változás következtében az iskolaszövetkezetbe bevitt, illetve átengedett vagyon feletti rendelkezési jog továbbra is iskolaszövetkezetet illet meg, vagy az visszakerül az eredeti jogosulthoz, továbbá beszerzi a fenntartó egyetértését.

76. § (1) A szövetkezet közgyűlése az átalakulásról két alkalommal határoz.

(2) Első ízben, az előkészítő közgyűlés az igazgatóságnak a felügyelő bizottság álláspontját is tartalmazó előterjesztésének megtárgyalása során megállapítja, hogy a szövetkezet tagjai egyetértenek-e az átalakulás szándékával és felméri, hogy a tagok közül ki kíván a jogutód szervezet tagjává (részvényesévé) válni. A közgyűlés dönt az átalakulás formájáról is.

(3) Azokat a tagokat, akik az előkészítő közgyűlésen nem voltak jelen, az igazgatóság nyolc napon belül köteles a közgyűlés határozatáról értesíteni és felhívni arra, hogy a tudomásszerzéstől számított tizenöt napon belül írásban nyilatkozzanak arról, részt kívánnak-e venni az átalakulásban, illetőleg az átalakulás eredményeként létrejövő szervezetek közül melyik szervezetben kívánnak taggá válni. Az értesítésnek tartalmaznia kell azt a figyelmeztetést, hogy aki a nyilatkozatot határidőben nem teszi meg, azt a tagot az igazgatóság kizárja a tagok sorából.

(4) Ha az előkészítő közgyűlés egyetért az átalakulással, kötelezi az igazgatóságot, hogy – a vagyonelemtár-tervezete alapján – meghatározott fordulónapra készítse el az átalakuló szövetkezet vagyommérleg tervezetét, az átalakulással létrejövő szövetkezet, gazdasági társaság nyitó vagyommérleg tervezetét, valamint megválasztja a független könyvvizsgálót. Elrendeli az átalakulás során létrejövő szervezet alapszabályának (alapító okiratának, társasági szerződésének) elkészítését, valamint egy szabályzat-tervezet elkészítését a tagként a jogutód szervezetben részt venni nem kívánó személyekkel való elszámolás módjáról.

(5) Az átalakulással létrejövő szervezet vagyommérleg tervezete az átalakuló szövetkezet vagyommérleg tervezetétől eltérhet különösen

- a) az átalakulással egyidejűleg belépő új tagok (részvényesek) vagyoni hozzájárulásával;
- b) az átalakulás feltételeként meghatározott, a meglévő tagokat terhelő további vagyoni hozzájárulással;
- c) az átalakulással létrejövő új szervezetben részt venni nem kívánó tagokra jutó vagyonyhányaddal.

(6) Ha az (5) bekezdésben említett két vagyommérleg-tervezet eltér egymástól, átalakulási tervet kell készíteni, amelyben a tőkeszerkezet átrendezésének okait és megvalósításának módját fel kell tüntetni.

(7) Átalakulási terv az átalakulási döntés megkönnyítése érdekében a (6) bekezdésben foglaltaktól eltérő esetben is készíthető.

(8) Az átalakulási tervet az igazgatóság elnöke (az ügyvezető igazgató) írja alá.

77. § (1) A vagyommérleg-tervezeteket a számviteli törvény szerinti beszámoló mérlegére vonatkozó módszerekkel és azzal azonos bontásban kell elkészíteni. Az átalakuló szövetkezet vagyommérleg-tervezeteként a számviteli törvény szerinti beszámoló mérlege is elfogadható abban az esetben, ha annak fordulónapja az átalakulásról való második döntés időpontját legfeljebb hat hónappal előzte meg.

(2) Az átalakuló szövetkezet a számviteli törvény szerinti beszámoló mérlegében kimutatott eszközeit és kötelezettségeit átértékelheti.

(3) A vagyommérleg-tervezetek és az azokat alátámasztó vagyonelejtár-tervezetek elkészítésére és az átértékelésre vonatkozó részletes szabályokat, továbbá az átalakulással létrejövő szervezet tervezett saját tőkéjének és jegyzett tőkéjének megállapítására vonatkozó rendelkezéseket a számviteli törvény tartalmazza.

(4) A vagyommérleg-tervezeteket a 76. § (4) bekezdése szerinti független könyvvizsgálóval ellenőriztetni kell. A szövetkezet könyvvizsgálója e felülvizsgálatra nem jogosult. A vagyon értékét, a saját tőke összegét a könyvvizsgáló által megállapított értéknél magasabb értékben nem lehet meghatározni.

(5) A jogutód szervezet cégbejegyzésétől számított három éven belül a (4) bekezdés alapján eljáró könyvvizsgáló nem jelölhető ki a jogutód szervezet könyvvizsgálójává.

78. § (1) A 76-77. §-ban említett dokumentumok elfogadásáról az átalakulás tárgyában megtartott második közgyűlés határoz. A vagyommérleg-tervezetek fordulónapja és a közgyűlés döntésének időpontja között – a 77. § (1) bekezdésében foglalt esetet kivéve – három hónapnál hosszabb idő nem telhet el.

(2) Az átalakulás elhatározásáról tájékoztatni kell a szövetkezetnél működő munkavállalói érdekképviseleti szerveket.

(3) A jogutód szervezetben tagként (részvényesként) részt venni nem kívánó személyeket megillető vagyonyányadot az átalakulással létrejövő új szervezet cégbejegyzését követő 30 napon belül ki kell adni, kivéve, ha az érintettekkel kötött megállapodás későbbi időpontot jelöl meg.

...

A szövetkezet gazdasági társasággá való átalakulása

85. § (1) A szövetkezet – a közhasznú szervezeti jogállással rendelkező szociális szövetkezet kivételével – korlátolt felelősségű társasággá vagy részvénytársasággá alakulhat át.

(2) Ha iskolaszövetkezet kíván gazdasági társasággá átalakulni, a közoktatási intézmény által bevitt, illetve átengedett vagyon tekintetében be kell szerezni a fenntartó egyetértését.

(3) Az igazgatóság köteles az előkészítő közgyűlés elé olyan indítványt terjeszteni, amely

- a) tájékoztatást ad az átalakulással elérni kívánt gazdasági célról, az ahhoz szükséges eszközökről, a szövetkezeti tagok és a munkavállalók jövőbeni helyzetéről;
- b) javaslatot tartalmaz a választott társasági formára;
- c) ismerteti az indítványozók és az igazgatóság álláspontját.

86. § Szövetkezetnek korlátolt felelősségű társasággá történő átalakulása esetén az átalakulási határozatnak tartalmaznia kell:

- a) az átalakulást kezdeményező szövetkezet és a létrejövő társaság nevét, székhelyét,
- b) az átalakuló szövetkezet vagyonmérlegét,
- c) a társaság vagyonának, illetőleg jegyzett tőkéjének értékét,
- d) a társasági szerződés lényegi tartalmát,
- e) az átalakulás időpontját,
- f) a társaság vezető tisztségviselőinek nevét és lakóhelyét, valamint
- g) az egyes tagokat megillető törzsbetét összegének meghatározását.

87. § (1) Szövetkezetnek részvénytársasággá történő átalakulása esetén az átalakulási határozatnak a 86. § a)-c), valamint e)-f) pontjaiban foglaltakon kívül tartalmaznia kell:

- a) a szövetkezet vagyonmérlege alapján az egyes tagok vagyoni hozzájárulására jutó saját tőke értékét és az annak megfelelő részvény névértékét;
- b) a részvények számát, névértékét;
- c) az egyes részvényfajták ismertetését;
- d) az alapszabály lényegi tartalmát;
- e) a felügyelő bizottság tagjainak nevét és lakóhelyét, valamint a könyvvizsgálónak az adatait.

(2) A szövetkezet átalakulásával létrejövő részvénytársaság csak zártkörűen alapítható.

88. § Ha a szövetkezet gazdasági társasággá alakul át, az átalakulás során a gazdasági társaságokról szóló törvénynek a pénzbeli hozzájárulás arányára és összegére vonatkozó előírásai nem alkalmazhatók. Egyebekben az átalakulásra a gazdasági társaságokról szóló törvényt kell alkalmazni.

89. § Az átalakulással megszűnő szövetkezet azon tagjaival, akik nem kívánnak a létrejövő gazdasági társaság tagjaivá válni, e törvény szabályai szerint el kell számolni.

...

VIII. Fejezet

A SZÖVETKEZET MEGSZŪNÉSE

91. § A szövetkezet a cégjegyzékből való törléssel szűnik meg.

92. § (1) A szövetkezet megszűnik, ha

- a) az alapszabályban meghatározott időtartam eltelt;
- b) a közgyűlés elhatározza a jogutód nélküli, vagy jogutódlással való megszűnését;
- c) tagjainak száma az e törvényben meghatározott szám alá csökken és hat hónapon belül nem jelentenek be megfelelő számú új tagot a cégbíróságon;
- d) a cégbíróság megszűntnek nyilvánítja;
- e) a bíróság felszámolási eljárás során megszünteti.

...

93. § (1) Ha a szövetkezet jogutód nélkül szűnik meg, a felszámolás miatti megszűnés kivételével – törvény eltérő rendelkezése hiányában – végelszámolásnak van helye.

...

94. § (1) A felszámolási eljárás, illetőleg a végelszámolás befejezése után fennmaradó vagyoni eszközöket, a 71. § (5) bekezdésében foglalt kivétellel, a tagok és befektető tagok között – vagyoni hozzájárulásuk arányában – fel kell osztani, és részükre ki kell fizetni a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvényben, valamint a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2005. évi törvényben foglalt határidők betartásával.

...

X. Fejezet

ÁTMENETI RENDELKEZÉSEK

A szövetkezeti üzletrészekkel kapcsolatos rendelkezések

98. § (1) Az e törvény hatálybalépése előtt alakult szövetkezeteknél még meglévő szövetkezeti üzletrészek – a szövetkezet közgyűlése döntésének megfelelően – a 99-101. §-ban foglaltak alapján megszűnnek, illetőleg 2007. május 1-jei hatállyal a 102. §-nak megfelelő összegű befektetői részjeggyé, átalakított befektetői részjeggyé alakulnak át. Erről az üzletrész tulajdonosokat a szövetkezet köteles 60 napon belül írásban tájékoztatni.

(2) A szövetkezet közgyűlése az (1) bekezdésben említett döntésében a 100-102. §-ban meghatározottak közül több választási lehetőséget is felajánlhat az üzletrész tulajdonosoknak.

(3) A szövetkezet közgyűlése az (1) bekezdésben említett döntést a törvény hatálybalépésétől számított 90 napon belül megtartott közgyűlésen köteles meghozni.

(4) A szövetkezeti üzletrész tulajdonosa a szövetkezet közgyűlése által felajánlott lehetőségekből választhat.

99. § (1) A szövetkezet közgyűlése az üzletrész tulajdonosoknak felajánlhatja, hogy a szövetkezeti üzletrészt 2007. április 30-ig a 102. § szerinti árfolyamon, de legfeljebb annak névértékén szövetkezeti tag tulajdonos esetén – a vele a 20. § (2) bekezdése 1) pontjában említett megállapodás alapján – befektetői részjeggyé, nem szövetkezeti tag tulajdonos esetén pedig átalakított befektetői részjeggyé alakítja át azzal, hogy az így keletkezett befektetői részjeggyel a tagsági jogviszony megszűnése esetén az alapszabályban meghatározott időpontban kell elszámolni, amelynek meghatározásánál a szövetkezet egyéb kötelezettségeire is figyelemmel kell lenni, de a kifizetés a tagsági jogviszony megszűnésétől számított 8 évnél nem lehet hosszabb.

(2) A szövetkezet közgyűlése az üzletrész tulajdonosoknak felajánlhatja, hogy a szövetkezeti üzletrészt – 2007. április 30-ig – a tulajdonában álló részvényekre, korlátolt felelősségű

társasági üzletrészekre elcseréli, a gazdasági társaságokról szóló törvény szabályainak figyelembevételével.

100. § A szövetkezeti üzletrész úgy is megszűnhet, hogy azt a tulajdonos – 2007. április 30-ig – a szövetkezet közösségi alapja javára ajánlja fel. Ebben az esetben az üzletrész volt tulajdonosa nem szövetkezeti tagként is jogosult a közösségi alapból finanszírozott támogatások igénybevételére. A szövetkezet 60 napon belül köteles a felajánlás elfogadását írásban visszaigazolni. A támogatás igénybevételének időtartamát az üzletrész volt tulajdonosa és az igazgatóság között kötött megállapodás határozza meg.

101. § (1) Ha a tulajdonos 2007. április 30-ig nem élt a 99-100. §-ban foglalt, közgyűlés által felajánlott lehetőségekkel, az üzletrésze 2007. május 1. napjával átalakított befektetői részjeggyé alakul át.

(2) Az átalakított befektetői részjegy a szövetkezetből annak működése során nem vonható ki, azonban örökölhető, a szövetkezetre, szövetkezeti tagra átruházható. Átruházás esetén a szövetkezetet, bármely más tagot ebben a sorrendben elővásárlási jog illeti meg. Az átalakított befektetői részjeggyel kapcsolatos elővásárlási jog szabályait az alapszabályban kell meghatározni azzal, hogy az elővásárlásra jogosultak az átalakított befektetői részjegy értékesítésére vonatkozó szándéknak a szövetkezethez történő bejelentésétől számított 30 napon belül gyakorolhatják az elővásárlási jogukat.

(3) Az átalakított befektetői részjegyek szövetkezeti tagsági viszonyt nem keletkeztetnek. Az átalakított befektetői részjegy a befektetői részjegyre vonatkozó szabályok szerint jogosít az adózás utáni eredményből részesedésre és ugyanilyen módon viseli a veszteséget is.

102. § A 99-101. § alkalmazásában a szövetkezeti üzletrész árfolyamértékét a közgyűlés határozza meg. Az árfolyamérték nem lehet alacsonyabb, mint a közgyűlés határozatát megelőző 12 naptári évben alkalmazott, a szövetkezet által visszavásárolt üzletrészek árfolyamának súlyozott számtani átlaga.

103. § (1) Az üzletrészek befektetői részjeggyé átalakítása esetén a befektető tagok számával és a befektető részjegyek értékével a 60. § (3) bekezdésében meghatározott mérték túlléphető.

(2) Az átalakított befektetői részjegyek értékét és tulajdonosaik számát a 60. § (3) bekezdésében meghatározott mértékek számításánál figyelmen kívül kell hagyni.

104. § (1) A Szövetkezeti Üzletrészhasznosító Kft. tulajdonában lévő mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészeknek az ÁPV Rt. hozzárendelt vagyonába kerülése esetén a szövetkezetekről szóló 1992. évi I. törvény 55. §-ának (2) bekezdésében foglalt rendelkezés nem alkalmazható.

(2) Az ÁPV Rt. a hozzárendelt vagyonába került mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészeket térítés- és tehermentesen 2006. március 31-ig átadja annak a szövetkezetnek, amely az üzletrészt kibocsátotta, feltéve, hogy a szövetkezet nem áll csőd-, felszámolási vagy végelszámolási eljárás alatt, továbbá elfogadja a térítésmentes átadásra vonatkozó ajánlatot. Az e bekezdés szerinti tulajdonszerzés mentes az adó-, illeték- és járulékfizetés alól.

(3) A szövetkezet a (2) bekezdés szerint megszerzett üzletrészt köteles bevonni és fel nem osztható vagyonként kezelni, e törvény szerinti alapszabály-módosításával egyidejűleg az üzletrészek szövetkezet nyilvántartásában szereplő névértékének megfelelő összeget a közösségi alapba helyezni.

105. § (1) A szövetkezet által megszerzett üzletrészt, átalakított befektetői részjegyet a szövetkezet a soron következő közgyűlés határozatával bevonja.

(2) A közösségi alapba kell helyezni

- a) a közösségi alap javára felajánlott, megszűnt üzletrész névértékének összegét;
- b) a visszavásárolt, megszűnt üzletrész névértéke és visszavásárlási értéke közötti különbözet összegét.

Már működő szövetkezetekre vonatkozó rendelkezések

106. § (1) E törvény hatálybalépésekor már működő, bejegyzett szövetkezetek az alapszabályukat 2007. június 30-ig kötelesek e törvény rendelkezéseinek megfelelően módosítani vagy az átalakulás szabályai alapján gazdasági társasággá átalakulni. Az alapszabály módosítása során a 14. § (2) bekezdésének i) és j) pontját nem kell alkalmazni.

(2) E törvény hatálybalépésekor már működő, bejegyzett szövetkezetekre e törvény rendelkezéseit az alapszabályuk e törvény szabályainak megfelelő módosításától – de legkésőbb 2007. július 1-től – kezdődően kell alkalmazni.

(3) Azoknál a szövetkezeteknél, amelyek üzletrésztőkével rendelkeznek, az (1) bekezdés szerinti alapszabály módosítására az üzletrésztőke megszűnését követően kerülhet sor.

(4) Az e törvény szabályai szerint létesülő szövetkezetek számára rendelkezésre álló – külön jogszabályok által meghatározott – kedvezmények a már működő szövetkezeteket az (1) bekezdés szerinti alapszabály módosítástól, illetőleg 2007. július 1-től kezdődően illetik meg.

(5) Az e törvény hatálybalépése előtt már működő szövetkezetek az alapszabály módosítása keretében rendelkeznek az e törvény hatálybalépése előtt elkülönített fel nem osztható szövetkezeti vagyon felhasználásáról, valamint arról, hogy azt a közösségi alapba helyezik, vagy a lekötött tartalékon belül – egyéb célra – elkülönítetten mutatják ki.

(6) Az e törvény hatálybalépése előtt már működő szövetkezeti szövetségek a létesítő okiratuk módosítása keretében rendelkeznek az e törvény hatálybalépése előtt megszűnő vagy gazdasági társasággá átalakuló szövetkezetektől kapott, fel nem osztható szövetkezeti vagyon felhasználásáról, valamint arról, hogy azt a közösségi alapba helyezik vagy a lekötött tartalékon belül – egyéb célra – elkülönítetten mutatják ki.

(7) A szövetkezetekről szóló 1992. évi I. törvény, valamint az új szövetkezetekről szóló 2000. évi CXLI. törvény alapján alakult másodlagos szövetkezetekre nem vonatkozik a 10. § (3) bekezdésének második mondata működésük ideje alatt.

(8) A szövetkezetekről szóló 1992. évi I. törvény alapján működő szövetkezeteknél a részjegy, befektetői részjegy, átalakított befektetői részjegy névértékén felül, az ezekre jutó saját tőke lekötött tartalékkal csökkentett és a veszteség fedezésére be nem vont azon összegét, amely a szövetkezet e törvénynek megfelelő alapszabály-módosítása előtt keletkezett, a szövetkezet lekötött tartalékába kell helyezni.

XI. Fejezet

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

Hatálybalépés

107. § (1) Ez a törvény – a (2) bekezdésben foglalt kivétellel – a kihirdetését követő hatodik hónap első napján lép hatályba. Rendelkezéseit a hatálybalépését követően alapított szövetkezetekre, valamint a hatálybalépésekor már működő és a 106. § (1) bekezdésének megfelelően alapszabályukat módosító szövetkezetekre kell alkalmazni.

(2) A törvény 104. §-a a kihirdetését követő 3. napon, 109. §-a és 113. § (2) bekezdése a kihirdetést követő hónap első napján lép hatályba.

(3) Felhatalmazást kap a Kormány, hogy rendeletben szabályozza e törvény keretei között – a (4) bekezdésben foglaltak figyelembe vételével – a szociális szövetkezetekre, a közoktatási intézmény tag részvételével működő iskolaszövetkezetekre, valamint a közösségi alpból nyújtott támogatásokra vonatkozó részletes szabályokat.

...

109. § A szövetkezetekről szóló 1992. évi I. törvény

a) 81. §-a (2) bekezdése helyébe az alábbi rendelkezés lép:

„(2) Az előkészítő közgyűlés a jelenlévő tagok kétharmados szótöbbségével dönt az indítványban tárgyalt kérdésről.”;

b) 83. §-a (3) bekezdésének első mondata helyébe az alábbi rendelkezés lép:

„Az átalakulási közgyűlés a jelenlévő tagok kétharmados szótöbbségével dönt a szövetkezet átalakulásáról.”

c) 89. §-a (1) bekezdésének b) pontja helyébe az alábbi rendelkezések lépnek:

„b) más szövetkezettel egyesül, abba beolvad, szétválik vagy gazdasági társasággá alakul át.”

A sorozatban eddig megjelent tanulmányok**1997**

1997. 1. Dorgai László, Horváth Imre, Kissné Bársony Erzsébet, Tóth Erzsébet:
Az Európai Unió regionális politikája és hatása az új tagországokra
1997. 2. Glattfelder Béla, Ráki Zoltán, Guba Mária, Janowszky Zsolt:
Piacvédelmi lehetőségeink az Európai Unióhoz való csatlakozásunkig
1997. 3. Janowszky Zsolt:
A vetőmagtermelés helyzete és a piaci egyensúlyt befolyásoló főbb tényező
1997. 4. Alvincz József, Szabó Márton, Wagner Hartmut:
Változások az élelmiszeripari és kereskedelmi vállalatok világában
1997. 5. Gábor Judit:
Az importvédelem nemzetközi tapasztalata

1998

1998. 1. Wagner Hartmut:
A magyar agrár- és élelmiszeripari export piaci és termékszerkezete 1991-1996
1998. 2. Alvincz József, Borszéki Éva, Harza Lajos, Tanka Endre:
Az agrártámogatási rendszer EU és GATT-konform továbbfejlesztése
(Az AGENDA 2000)
1998. 3. Ángyán József, Dorgai László, Halász Tibor, Janowszky János, Makóvényi Ferenc, Ónodi Gábor, Podmaniczky László, Szenci Győző, Szepesi András, Veöreös György:
Az országos területrendezési terv agrárvonatkozásainak megalapozása
1998. 4. Kissné Bársony Erzsébet:
A keletnémet mezőgazdaság átalakulásának főbb tapasztalatai
1998. 5. Balogh Ádám, Harza Lajos:
A vagyon-, a tulajdon-, és a tőkeviszonyok változása a mezőgazdaságban
1998. 6. Lévai Péter, Szijjártó András:
Mezőgazdasági programok a cigányság körében
1998. 7. Vissyné Takács Mara:
A fontosabb iparinövény ágazatok helyzete és feladatai az EU szabályozás tükrében
1998. 8. Tóth Erzsébet:
A foglalkoztatás térségi feszültségei – megoldási esélyek és lehetőségek
1998. 9. Dorgai László, Hinora Ferenc, Tassy Sándor:
Területfejlesztés – vidékfejlesztés

1998. 10. Szőke Gyula:
A közraktárak lehetséges szerepe a magyar gabonapiaci politikában
1998. 11. Csillag István:
A gabonavertikum működése, növekedési tendenciái és a változás irányai
1998. 12. Szabó Márton:
A hazai élelmiszerfogyasztás szerkezetének változásai a 90-es években és a várható jövőbeli tendenciák
1998. 13. Guba Mária, Ráki Zoltán:
Az Európai Unió marhahús-termelésének közös piacsabályai és várható hatásuk a magyar marhahús-ágazatra
1998. 14. Alvincz József, Szűcs István:
Az élelmiszergazdaság szerkezete
1998. 15. Tanka Endre:
Agrár-finanszírozás a fejlett piacgazdaságokban (Adalékok és tanulságok)
1998. 16. Szűcs István, Udovecz Gábor (szerk):
Az agrárgazdaság jelenlegi helyzete és várható versenyésélyei
1998. 17. Kukovics Sándor:
A tulajdoni, a vállalati és a termelési szerkezet, valamint a foglalkoztatási viszonyok átalakulása a magyar mezőgazdaságban
1998. 18. Erdész Ferencné:
Az almaágazat helyzete és fejlesztési lehetőségei a csatlakozási felkészülésben
1998. 19. Kartali János:
Magyarország és az EU közötti agrár-külkereskedelem a kilencvenes években

1999

1999. 1. Gábor Judit, Stauder Márta:
A kereskedelmi láncok és az élelmiszertermelők kapcsolatának változásai
1999. 2. Kürthy Gyöngyi, Szűcs István:
Az Európai Unióhoz való csatlakozás ágazati felkészülésének fejlesztési forrásigénye
1999. 3. Harza Lajos, Tanka Endre:
A vidékfejlesztés megújuló intézményi háttere
1999. 4. Wagner Hartmut:
Az exportfinanszírozás és exporthitel-biztosítás helyzete és szerepe a magyar agrárexportban
1999. 5. Guba Mária, Ráki Zoltán:
Az Európai Unióhoz való csatlakozás felkészülési tennivalói és fejlesztési-forrás igénye a baromfiágazatban

1999. 6. Orbánné Nagy Mária:
Az állati eredetű termékek külkereskedelmének lehetőségei és korlátai az EU-csatlakozásig
1999. 7. Vissyné Takács Mara:
A dohány ágazat vertikális integrációja Magyarországon és az EU-ban
1999. 8. Dorgai László, Stauder Márta, Tóth Erzsébet, Varga Gyula:
Mezőgazdaságunk üzemi rendszere, kezelésének tennivalói a követelmények és az EU tapasztalatainak tükrében
1999. 9. Szabó Márton:
Vertikális koordináció és integráció az EU és Magyarország tejgazdaságában
1999. 10. Juhász Anikó:
Vertikális koordináció és integráció a zöldség-gyümölcs szektorban
1999. 11. Ráki Zoltán, Guba Mária:
Az AGENDA 2000-ben előirányozott szabályozás várható hatása a szarvasmarha-ágazatban
1999. 12. Dorgai László, Miskó Krisztina:
A vidékfejlesztés finanszírozása az Európai Unióban
1999. 13. Burgerné Gimes Anna, Kovács Csaba, Tóth Krisztina:
A mezőgazdasági üzemek gazdasági helyzete
1999. 14. Alvincz József, Harza Lajos, Illés Róbert, Szűcs István, Tanka Endre:
Változások a gazdálkodás földviszonyaiban - Egy mikrofelvétel tanulságai
1999. 15. Kartali János, Juhász Anikó, Gábor Judit, Stauder Márta, Wagner Hartmut, Szabó Márton, Orbánné Nagy Mária, Vissyné Takács Mara:
A magyar mezőgazdaság és élelmiszeripar EU-érettségének piaci és kereskedelmi vonatkozásai

2000

2000. 1. Udovecz Gábor (szerk.):
Jövedelemhiány és versenyképyszer a magyar mezőgazdaságban
2000. 2. Kissné Bársony Erzsébet:
Az ökgazdálkodás szabályozási rendszerének EU-konform továbbfejlesztése az AGENDA 2000 tükrében
2000. 3. Tanka Endre:
A földhasznóbérlet korszerűsítési igényei és lehetőségei
2000. 4. Guba Mária, Janowszky Zsolt, Ráki Zoltán:
A magyar juhászat hatékonyság-növelési esélyei és a szabályozás EU-konform továbbfejlesztése
2000. 5. Gábor Judit, Wagner Hartmut:
Élelmiszergazdaságunk rövid távú piaci kilátásai

2000. 6. Laczkó András, Szőke Gyula:
Az Agenda 2000 hatása az EU és a magyar gabonapiaci szabályozásra
2000. 7. Kartali János:
A magyar agrárkülpiaconra ható világgazdasági tényezők (válságok, liberalizáció, nemzetközi egyezmények) alakulása
2000. 8. Stauder Márta:
Az élelmiszerek disztribúciós rendszerének fejlődése, különös tekintettel a kereskedelmi logisztikára
2000. 9. Popp József (szerk.):
Főbb mezőgazdasági ágazataink fejlesztési lehetőségei, különös tekintettel az EU-csatlakozásra
2000. 10. Popp József (szerk.):
Főbb agrárgazdasági ágazataink szabályozásának EU-konform továbbfejlesztése
2000. 11. Tóth Erzsébet:
Az átalakult mezőgazdasági szövetkezetek gazdálkodásának főbb jellemzői (1989-1998)
2000. 12. Szabó Márton:
Külföldi érdekeltségű vállalatok a magyar élelmiszeriparban és hatásuk az EU-csatlakozásra
2000. 13. Tóth Erzsébet (szerk.):
A mezőgazdasági foglalkoztatás és alternatív lehetőségei
2000. 14. Erdész Ferencné, Radócné Kocsis Teréz:
A zöldség-gyümölcs és a szőlő-bor ágazatok hatékonyságának növelése és szabályozásának EU-konform továbbfejlesztése
2000. 15. Alvincz József, Varga Tibor:
A családi gazdaságok helyzete és versenyképességük javításának lehetőségei

2001

2001. 1. Gábor Judit, Juhász Anikó, Kartali János, Kürthy Gyöngyi, Orbánné Nagy Mária:
A WTO egyezmény hatása a magyar agrárpolitika jelenére, jövőjére és teendőire
2001. 2. Hamza Eszter, Miskó Krisztina, Tóth Erzsébet:
Az agrárfoglalkoztatás jellemzői, különös tekintettel a nők munkerő-piaci helyzetére (1990-2000)
2001. 3. Stauder Márta, Wagner Hartmut:
A takarmány termékpálya problémái
2001. 4. Juhász Anikó, Szabó Márton:
Az EU és Magyarország közötti agrárkereskedelem liberalizációjának hatásai

2001. 5. Erdész Ferencné, Laczkó András, Popp József (szerk.), Potori Norbert, Radócné Kocsis Teréz:
Az agrárszabályozási rendszer értékelése és továbbfejlesztése 2002-re
2001. 6. Kürthy Gyöngyi, Popp József (szerk.), Potori Norbert:
Az OECD tagországok mezőgazdaságának támogatottsága az új metodika alapján – különös tekintettel Magyarországra
2001. 7. Alvincz József (szerk.), Antal Katalin, Harza Lajos, Mészáros Sándor, Péter Krisztina, Spitalásky Márta, Varga Tibor:
A mezőgazdaság jövedelemhelyzete és az arra ható tényezők
2001. 8. Nyárs Levente:
A méhészeti ágazat helyzete és fejlesztési lehetőségei

2002

2002. 1. Orbánné Nagy Mária:
A magyar élelmiszergazdaság termelői és fogyasztói árai az Európai Unió árainak tükrében
2002. 2. Gábor Judit, Stauder Márta:
Az agrártermékek kereskedelmének új irányzatai, különös tekintettel az elektronikus kereskedelemre
2002. 3. Mészáros Sándor:
A magyar csatlakozás agrárgazdasági hatásainak összehasonlítása az EU modellszámításaival
2002. 4. Hamza Eszter, Miskó Krisztina, Székely Erika, Tóth Erzsébet (szerk.):
Az agrárgazdaság átalakuló szerepe a vidéki foglalkoztatásban, különös tekintettel az EU-csatlakozásra
2002. 5. Radócné Kocsis Teréz:
Az Európai Unió új közös borspiaci rendtartásának termelési potenciált befolyásoló elemei és azok várható hatása a hazai termelőalapok változására
2002. 6. Dorgai László, Gábor Judit, Juhász Anikó, Kartali János, Kürthy Gyöngyi, Orbánné Nagy Mária, Stauder Márta, Szabó Márton, Wagner Hartmut:
A WTO tárgyalások magyar agrárgazdaságot érintő 2001. évi fejleményei
2002. 7. Nyárs Levente – Papp Gergely:
Az állati eredetű termékek feldolgozásának versenyhelyzete
2002. 8. Popp József:
Az USA agrárpolitikájának gyakorlata napjainkig
2002. 9. Juhász Anikó, Kartali János (szerk.), Wagner Hartmut:
A magyar agrár-külkereskedelem a rendszerváltás után

2003

2003. 1. Varga Tibor:
A támogatások költség-haszon szemléletű elemzésének lehetőségei
2003. 2. Dorgai László, Keszthelyi Szilárd, Miskó Krisztina:
Gazdaságilag életképes üzemek az Európai Unió modernizációs támogatásainak alkalmazása szempontjából
2003. 3. Alvincz József, Guba Mária:
Az egyéni mezőgazdasági termelők jövedelmének adóztatása
2003. 4. Hamza Eszter:
Agrárfoglalkoztatás hátrányos helyzetű térségekben – uniós lehetőségek gyakorlati alkalmazása
2003. 5. Orbánné Nagy Mária:
Az élelmiszerfogyasztás és a fogyasztói árak konvergenciája Magyarország és az EU között
2003. 6. Stauder Márta:
Az agrár- és élelmiszertermékek belföldi kereskedelme a kilencvenes években és napjainkban
2003. 7. Mizik Tamás:
Magyarország és az Európai Unió adórendszere – különös tekintettel a mezőgazdaságra
2003. 8. Popp József:
Az agrárpolitikák mozgásterét a nemzetközi kereskedelem liberalizálásának tükrében

2004

2004. 1. Kartali János (szerk.):
A főbb agrártermékek piacra jutásának feltételei az EU-csatlakozás küszöbén (I. kötet: Növényi termékek)
2004. 2. Kartali János (szerk.):
A főbb agrártermékek piacra jutásának feltételei az EU-csatlakozás küszöbén (II. kötet: Állati termékek)
2004. 3. Antal Katalin, Guba Mária, Kovács Henrietta:
Mezőgazdaság helyzete az agrártörvény hatálybalépését követő időszakban
2004. 4. Nyárs Levente, Papp Gergely, Vőneki Éva:
A főbb hazai állattenyésztési ágazatok kilátásai az Európai Unióban
2004. 5. Popp József, Potori Norbert, Udovecz Gábor:
A Közös Agrárpolitika alkalmazása Magyarországon

2004. 6. Dorgai László (szerk.):
A magyarországi birtokstruktúra, a birtokrendezési stratégia megalapozása
2004. 7. Potori Norbert, Udovecz Gábor (szerk.):
Az EU-csatlakozás várható hatásai a magyar mezőgazdaságban 2006-ig
2004. 8. Potori Norbert (szerk.):
A főbb mezőgazdasági ágazatok élet- és versenyképességének követelményei

2005

2005. 1. Antal Katalin, Guba Mária, Hodina Péter, Lámfalusi Ibolya, Rontóné Nagy Zsuzsanna:
A külföldi tőke szerepe és a gazdálkodás eredményességére gyakorolt hatása a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban
2005. 2. Kartali János, Kürti Andrea, Orbánné Nagy Mária, Wagner Hartmut:
A globális gazdasági és demográfiai változások hatása az agrár-külkereskedelemre
2005. 3. Juhász Anikó (szerk.):
Piaci erőviszonyok alakulása a belföldi élelmiszerpiac szereplői között
2005. 4. Dorgai László (szerk.):
Termelői szerveződések, termelői csoportok a mezőgazdaságban
2005. 5. Popp József (szerk.), Potori Norbert (szerk.), Stauder Márta, Wagner Hartmut:
A takarmánytermelés és -felhasználás elemzése, különös tekintettel az abraktakarmány-keverékek gyártására
2005. 6. Kapronczai István (szerk.), Korondiné Dobolyi Emese, Kovács Henrietta, Kürti Andrea, Varga Edina, Vágó Szabolcs:
A mezőgazdasági termelők alkalmazkodóképességének jellemzői (Gazdálkodói válaszok időszerű kérdésekre)

2006

2006. 1. Bánáti Diána (szerk.), Popp József (szerk.):
Élelmiszer-biztonság a nemzetközi kereskedelem tükrében
2006. 2. Hamza Eszter, Tóth Erzsébet:
Az egyéni gazdaságok eltartó-képessége, megélhetésben betöltött szerepe
2006. 3. Orbánné Nagy Mária (szerk.):
Az élelmiszeripar strukturális átalakulása (1997-2005)
2006. 4. Kovács Gábor:
A KAP-reform várható hatásai a mezőgazdasági üzemek termelésére és a földhasználati viszonyokra
2006. 5. Guba Mária, Harza Lajos, Mizik Tamás:
A mezőgazdasági üzemek konszolidációs programjai (2000-2004)
2006. 6. Radócné Kocsis Teréz, Györe Dániel:
A borpiac helyzete és kilátásai
2006. 7. Nagy-Huszejn Tibor:
A tagi tulajdonlás a mezőgazdasági szövetkezetekben

A kiadványok korlátozott példányszámban megrendelhetők a következő telefonszámon: Kamarásné Hegedűs Nóra: 06-1-476-3064